

A ZÖLD BALOLDALI POLITIKA LEHETŐSÉGEI MAGYARORSZÁGON

A ZÖLD BALOLDALI POLITIKA LEHETŐSÉGEI MAGYARORSZÁGON

Budapest, 2020

Impresszum

A ZÖLD BALOLDALI POLITIKA LEHETŐSÉGEI MAGYARORSZÁGON

© Friedrich-Ebert-Stiftung – Policy Solutions, 2020

Felelős kiadó és szerkesztő: **Bíró-Nagy András**

Szerzők: **Bíró-Nagy András** (Policy Solutions, TK PTI) – **Laki Gergely** (Policy Solutions) – **Szászi Áron** (Policy Solutions)

Adatfelvétel: **Závecz Research**

Grafikai tervezés és tördelés: **WellCom Stúdió**

Kiadó: **Friedrich-Ebert-Stiftung – Policy Solutions, Budapest**

ISBN 978-615-81517-9-5

Ezen kiadvány a szerzők saját véleményét tartalmazza, mely nem feltétlenül tükrözi a Friedrich-Ebert-Stiftung (FES) hivatalos álláspontját.
A Friedrich-Ebert-Stiftung által publikált kiadványok kereskedelmi forgalomba kizárólag a FES előzetes írásos engedélyével kerülhetnek.

Tartalomjegyzék

Bevezetés	4
Vezetői összefoglaló	6
1. Magyarország problématerképe a koronavírus-válság idején	16
2. A kormányzati klímapolitika értékelése	20
3. Zöld szakpolitikai javaslatok társadalmi megítélése	25
4. Baloldali gazdaságpolitikai intézkedések támogatottsága	48
5. Identitáspolitikai kérdések megítélése a magyar társadalomban	64
6. A kormány és az ellenzék hitelessége	77

Bevezetés

2020-ban kijelenthető, hogy a környezetvédelem és a klímapolitika integráns részét képezi a szociáldemokrata pártok programjának. Ez fordítva is igaz: a zöld pártok nagy része a fenntarthatóságot nemcsak környezeti, hanem gazdasági és társadalmi szempontból is releváns fogalomként kezeli. „Olyanok, mint a dinnye, kívül zöld, belül vörös” – mondta Orbán Viktor, amikor a hazai zöld mozgalomról kérdezték 2020 januárjában, ráerősítve a külföldön és zöld körökben is gyakran használt metaforára.¹ A miniszterelnök e kijelentése kapcsán az a ritka dolog fordul elő, hogy ezzel a baloldalon is egyetértenek. A modern baloldali politikának ugyanis egyenesen célja, hogy a társadalom minél nagyobb része tekintse természetesnek a fenntarthatóság és igazságosság értékeinek összekapcsolódását.

A zöldpolitika és a baloldaliság szerves illeszkedését jól illusztrálja, hogy az amerikai demokrata elnökjelöltek az előválasztás során versengtek azért, hogy ki a zöldebb, a svéd kormány igyekszik a zöld átmenetet úgy megoldani, hogy az ne a kevésbé tehető társadalmi csoportokra tegyen további terheket, míg az új-zélandi kormány célul tűzte ki, hogy 2050-ig elérje a nulla szén-dioxid kibocsátást. Az európai szintéren a szociáldemokraták és a zöldek közösen küzdenek olyan politikák megvalósításáért, amelyek egyszerre segítik a zöld átállást és a foglalkoztatás növelését.

A Policy Solutions és a Friedrich-Ebert-Stiftung közös kutatásának célja annak bemutatása, hogy milyen lehetőségek állnak a zöld baloldali politika előtt Magyarországon a következő években, különös tekintettel a koronavírus-járvány nyomában kialakult gazdasági és szociális válságra. Kutatási eredményeinkre alapozva nemcsak Magyarország koronavírus-válság alatti problématerképéről kaphatunk képet, hanem arról is, hogy miként értékeli a magyarok a kormányzati klímapolitikát, milyen az emblemikus zöld és baloldali szakpolitikai javaslatok társadalmi megítélése, illetve, hogy mely ügyekben tartják hitelesebbnek a magyarok a kormányt, és melyekben az ellenzékét.

Az elemzés megalapozásához 2020. augusztus 5–19. között közvélemény-kutatást végeztünk, melyben a Závecz Research volt a partnerünk. A koronavírus-járvány második hullámának kezdetén, személyes megkérdezéssel

---

1 <https://merce.hu/pp/2020/01/09/nagy-nap-a-mai-uj-sagirok-kerdezhetik-orban-viktort-kormanyinfo-percrol-percre/orbannak-a-magyar-zoldekrol-a-gorogdinnye-jutott-eszebe/>

készült felmérés során elért 1000 fő életkor, nem, iskolai végzettség és településtípus szerint az ország felnőtt népességét reprezentálta. Az egyes pártokon, valamint az egyes szocio-demográfiai csoportokon belüli bontások az arányok érzékeltetésére alkalmasak, ezekben az esetekben a megnövekvő hibahatár miatt a pontos számok tájékoztató jellegűek. Ezt figyelembe véve az ábrákon csak azon pártokat jelenítettük meg, amelyek a teljes népességben legalább 5 százalékos támogatottsággal rendelkeznek.

Bízunk abban, hogy kötetünkkel hozzájárulunk a magyar társadalom koronavírus-válság alatti preferenciáinak és attitűdjeinek mélyebb megismeréséhez, és ezáltal ahhoz, hogy a válság utáni Magyarország olyan közpolitikákra épüljön, amelyek nemcsak igazságosabbá és fenntarthatóbbá teszik az országot, hanem a társadalom támogatását is bírják.

Bíró-Nagy András

Vezetői összefoglaló

A magyarok problématérképe a koronavírus-válság idején: egészségügy, fizetések, megélhetési költségek

A koronavírus-válság kezdete után fél évvel a magyarok az egészségügy állapotában, az alacsony fizetéseken, valamint a túl magas megélhetési költségekben látják hazánk legnagyobb kihívásait. A megkérdezettek közel fele (49%) megnevezte az egészségügyet, a válaszadók közel ötöde pedig egyenesen az első helyre sorolta azt. Nem sokkal lemaradva, a válaszadók 44 százaléka által megemlítve áll a második helyen az alacsony fizetések kérdése. **A koronavírus-válság okozta szociális válság mélységét jól jelzi, hogy a magyarok problématérképén a megélhetési költségei ugrottak előre a listán a legnagyobbat.** Egy évvel ezelőtt csak a magyarok 20 százaléka sorolta az ország három legnagyobb problémája közé a túl magas megélhetési költségeket – ez az arány a koronavírus-járvány második hullámának elején 43 százalék volt. Ezzel a megélhetési költségei a 2019-es 6. helyezés után 2020-ban már a 3. legnagyobb problémának számítanak a magyarok szemében.

A gazdasági-szociális kérdések korábbinál is erősebb dominanciáját mutatja, hogy a negyedik és ötödik helyen is ilyen természetű témák következnek: a túl nagy tartott és növekvő társadalmi egyenlőtlenségek (37%), illetve az alacsony nyugdíjak kérdése (22%). Ezzel szemben a 2019-ben még 4. helyen álló korrupció ügye csupán a 6. helyre szorult az említések 21 százalékaival, igaz az elkötelezett ellenzéki szavazók körében továbbra is népszerű téma. A korrupció a DK-sok számára a második (43%), a momentumosoknak a harmadik (46%), a Jobbik támogatói számára az ötödik (33%), az MSZP-sek között a hatodik leggyakrabban említett probléma volt.

A koronavírus-válság alatt a demokrácia minőségével és a klímaváltozással kapcsolatos aggodalmak a lista hátsó részében foglalnak helyet 10 százalék alatti említéssel. Ennél meglepőbb fejlemény, hogy a kormány éveken át folytatott intenzív, bevándorlásellenes kommunikációs kampánya sem érezteti már olyan erővel a hatását a magyarok problématérképén, mint korábban. A migrációt a koronavírus-válság második hullámának elején mindössze a válaszadók 8 százaléka sorolta az ország három legfontosabb problémája közé. A kormánypártiak számára továbbra is relatíve fontos maradt a bevándorlás kérdése, a fideszesek problémái között a hatodik helyen szerepelt. Az ellenzéki válaszadók között viszont a migráció a legritkábban említett probléma volt.

A fiatalabb és az idősebb korosztályok között egyértelmű különbséget a nyugdíjak, a fizetések és az oktatás kérdése jelenti. A nyugdíjak alacsony szintje a 60 év felettiek számára a leggyakrabban (58%), a 18–29 évesek között a legritkábban (4%) említett probléma. Az alacsony fizetések kérdése a fiatalok problématérképén az első (51%), az időseknél az ötödik helyet foglalja el (27%), ami szintén jelzi, hogy súlyos megélhetési válság van kibontakozóban. Az oktatás alacsony színvonalát minden ötödik fiatal említette, míg az idősek listáján ez az utolsó helyezett volt (4%).

A legfeljebb 8 általánost végzett és a diplomások érzékelt problémái között is sok különbség mutatkozik. A diplomások számára a korrupció az ötödik (23%), az oktatás a hatodik (16%) és a környezetvédelem a kilencedik (12%) legnépszerűbb téma. A legalacsonyabb végzettségűek között ezek a problémák csupán a nyolcadik (9%), tizenegyedik (6%), valamint az utolsó (3%) helyet foglalják el. Ezzel szemben számukra a falusi élet nehézsége a hatodik helyen áll (18%), ami a diplomásoknál a lista végén szerepel (5%). **A budapestiek és a községekben élők közötti legfőbb különbség a magas lakásárak és a falusi élet nehézségeinek említési gyakoriságában látható.** A lakhatási nehézségeket a budapestiek 14 százaléka említette (kilencedik a listán), míg a falvakban élőknek csak 5 százaléka (utolsó a listán). A kistélepülési problémák értelemszerűen a községekben élőknek az egyik legfontosabb, az ötödik legfontosabb probléma (29%), míg Budapesten ez az utolsó a listán (2%).

Összességében, a válaszadók által fontosnak tartott problémák azt mutatják, hogy az embereket 2020-ban elsődlegesen a közvetlen megélhetésüket befolyásoló ügyek foglalkoztatják, és intő jel, hogy egy hosszúnak ígérkező gazdasági válság elején már ekkora a veszélyérzete a magyaroknak.

Erős elvi támogatás a zöld ügyek mögött, de többet nem fizetnének a zöld termékekért a magyarok

A zöld szakpolitikai javaslatok magas társadalmi támogatottsága azt jelzi, hogy elvi szinten nincs különösebb akadálya a zöld fordulatnak, de a válság nem kedvez annak, hogy ezek az ügyek álljanak a figyelem középpontjában. Azt, hogy a jövőre nézve erős potenciál van a környezetvédelmi szempontok előtérbe helyezésében és a klímasemlegesség irányába való elmozdulásban, világosan láthatjuk abból, hogy szinte egyhangú a támogatottsága a megújuló energiaforrásokra való átállásnak (92%), az energiahatékony épületfelújításoknak (94%), a környezetszennyező cégek magasabb adóztatásának (89%) és a bioélelmiszerek áfa-kezdményének (85%).

Ennél valamivel mérsékeltebb, de még mindig magas a népszerűsége a régi, különösen szennyező autók forgalmából való kivitiltásának (70%), a környezetvédelmi repülőjegydó (70%) és a karbonadó (54%) bevezetésének. Emellett ugyanakkor a zöld, felelős fogyasztói magatartás népszerűségét is elemeztük. A kutatás résztvevőitől megkérdeztük, hogy hajlandóak lennének-e többet fizetni egy termékért, ha az biztosan környezetbarát módon lett előállítva. A klímaváltozásra, környezetszennyezésre adott válaszlépések közül ennél a kérdésnél lett a legalacsonyabb a pozitív válaszok aránya. **A megkérdezettek többsége (57%) nem adna ki több pénzt zöld termékekért, csak 35% fizetne többet értük. Eredményeink azt mutatják tehát, hogy a zöld célok teljesítését az emberek többsége elsősorban nem a vásárlási szokásainak megváltoztatásában látja.** Igaz, érdemes hozzátenni azt is, hogy az egyének vásárlási szokásainak megváltoztatása önmagában amúgy sem elegendő a klímakatasztrófa elkerüléséhez.

A momentumosok fogyasztási preferenciái térnek el legjelentősebben a többi párt támogatóitól. **Az 5% feletti pártok között a Momentum szavazói az egyetlen politikai csoport, ahol többségben vannak azok, akik zöld termékekért fizetnének akár többet is (56%), mint akik erre nem hajlandóak (40%).** Egyedül Budapesten vannak többségben azok, akik többet fizetnének környezetbarát termékekért (48% vs. 41%). A többi településkategóriákban egyharmad körüli az igen és 60% körüli a nem válaszok aránya. A végzettség szerinti bontás egyértelmű növekvő trendet mutat ebben a kérdésben: a magasabb iskolázottsági kategóriák felé haladva növekszik az igen és csökken a nem válaszok aránya. **Míg a legfeljebb 8 általánost végzetteknek csak 16 százaléka adna ki több pénzt zöld termékekre és 80 százaléka nem, addig a diplomások többsége (58%) hajlandó lenne ezért fizetni, és csak 34% válaszolta azt, hogy nem adna ki többet ilyen célra.**

Kormányzati klímapolitika és Paks 2: az átpolitizált zöld ügyek megosztóbbak

Amint valamilyen zöld kérdés politikai színezetet kap, a kormánypárti-ellenzéki dimenzió határozza meg a vélemények megoszlását. A kormánypártiak általában véve az ellenzékhez hasonlóan magas arányban foglaltak állást az ambiciózusabb zöldpolitikát célzó intézkedések mellett. Ezt viszont felülírja a pártpreferencia, amikor a kormány klímapolitikáját kellett értékelni. **Relatív többségben voltak azok a válaszadók, akik szerint az Orbán-kormány klímapolitikája nem kielégítő (47%), de nem sokkal maradtak le az elégedett válaszadók (44%).** A Fidesz-KDNP támogatóinak háromnegyede elégedett a kormányzati zöldpolitikával, de minden ötödik fideszes a kritikusok közé tartozik. Az ellenzéki szavazók és a párt nélküliek nagy többsége azonban elégedetlen.

A paksi bővítés leállításáról szóló vélemények szintén politikai törésvonalak mentén váltak ketté. A válaszadók abszolút többsége (57%) egyetértett azzal, hogy az atomerőmű bővítését le kell állítani, 31% szerint viszont folytatni

kell a beruházás megvalósítását, de itt is egyértelmű különbség mutatkozott a kormánypárti és az ellenzéki válaszadók között. A beruházás leállítása az ellenzékiek között nagyon népszerű. A projekt leállítását és a folytatását támogató válaszadók aránya a Jobbiknál 82%–10%, a DK-nál 78%–9%, a Momentumnál 76%–19%, az MSZP-nél 68%–29%, és a párt nélküliek többsége is az ellenzéki szavazókkal ért egyet (59%–21%). Ezzel szemben a Fidesz–KDNP támogatóinak a többsége (51%) nem ért egyet a bővítés leállításával. Szembetűnő azonban, hogy ettől alig marad le az ellenzék aránya: **a Fidesz–KDNP támogatóinak 40 százaléka leállítaná a kormány egyik legnagyobb állami beruházását.**

Budapesten és a fiatalok között a legnépszerűbb a zöld politika

A fővárosban a legnagyobb az elégedetlenség a kormányzati zöldpolitikával (56%), és szinte az összes környezetvédelmi intézkedés népszerűbb Budapesten, mint a többi településen. A fővárosiak 92 százaléka támogatja a bioélelmiszerek áfa-kedvezményét, 86 százaléka tiltaná ki a régi, szennyező autókat, 72 százaléka támogatja a karbonadót és 63 százaléka állítaná le a paksi bővítést. Szintén Budapesten hajlandóak a legtöbben magasabb árat kifizetni a környezetbarát termékekért (48%).

A fővárosiak mellett a fiatalok között is jóval erősebbek a környezetbarát attitűdök. A 18–29 éves korosztály a 60 év felettiekhez képest 10 százalékponttal magasabb arányban elégedetlen a jelenlegi zöldpolitikával (52%), 10 százalékponttal többen támogatják a karbonadót (56%), 9 százalékponttal többen Paks-2 leállítását és 5 százalékponttal többen a megújuló energiaforrásokra való átállás megsegítését (96%). Ugyancsak a 18–29 évesek fizetnék meg leginkább a környezetbarát termékek plusz költségeit (40%), 13 százalékponttal nagyobb arányban a 60 felettiekhez képest.

Kiemelkedő támogatottság a baloldali gazdaságpolitikai követelések mögött

A koronavírus-járvány nyomában járó gazdasági válság még inkább előtérbe helyezte a szociális problémákat, és a rájuk adható baloldali közpolitikai válaszokat. **Eredményeink alapján összességében kijelenthető, hogy a magyar választók egyértelműen nyitottak a baloldali gazdaságpolitikai követelésekre.** Kérdéseinknél, melyek a baloldali gazdaságpolitika kulcstémáit vizsgálták, erős többségbe került a szociáldemokrata álláspont: nemre, korra, végzettségre és lakóhelyre való tekintet nélkül döntő többségben vannak azok, akik támogatják a progresszív gazdaságpolitikai intézkedéseket.

A magyar társadalom döntő többsége, 82 százaléka egyetért azzal az állítással, hogy az állam feladata a társadalmon belüli egyenlőtlenségek csökkentése. Ezzel szemben mindössze a válaszadók 15 százaléka bízna ezt a kérdést piaci folyamatokra, ami azt jelenti, hogy a magyarok határozottan olyan állami gazdaság- és szociálpolitikát várnak el a hatalomtól, amely prioritásként kezeli az alsóbb társadalmi rétegek felzárkóztatását. Az összes ellenzéki párt táborában szinte teljes egyetértés (89–95%) mutatkozik abban, hogy az államnak kiemelt feladata az egyenlőtlenségek csökkentése. Ugyanebben a kérdésben a kormánypárti szavazók körében azért vannak eltérő vélemények is: a Fidesz szavazók 72 százaléka osztja a baloldali álláspontot, de minden negyedik kormánypárti szimpatizáns úgy gondolja, hogy mindenki saját maga felelős a társadalmi helyzetéért. **A magyar társadalom több mint háromnegyede (78%) támogatja a progresszív adórendszer bevezetését is,** ezzel szemben minden ötödik magyar helyesli csak az Orbán-kormány álláspontját, miszerint az egykulcsos adózás a legigazságosabb formája a társadalmi közteherviselésnek. **Társadalmi konszenzus mutatkozik az óriásvagyonok megadóztatása kérdésében:** a válaszadók mindössze 8 százaléka felelt úgy, hogy nincs szükség adót kivetni az óriásvagyonokra, míg a magyarok 88 százaléka ért egyet azzal, hogy *„fizessenek a gazdagok”*.

A magyarok közel háromnegyede, 73 százaléka támogatja az alapjövedelem bevezetését, míg mindössze alig minden negyedik (23%) válaszadó ellenezi az intézkedés bevezetését – szerintük az államnak nem feladata mindenki számára biztosítani a megélhetéshez szükséges minimumot. **A koronavírus okozta gazdasági és szociális válság alatt mért eredményeink a 2018-as kutatásunkhoz képest hat százalékpontos növekedést jeleznek az alapjövedelem támogatottságában** (két évvel ezelőtt 67% értett egyet az alapjövedelem elvével). Az összes párt táborában egyértelmű többségben vannak az alapjövedelem támogatói, de ismét megfigyelhetünk eltérést a kormánypárti és az ellenzéki szavazók között. A Fidesz támogatóinak a körében a legmagasabb (32%) a megélhetéshez szükséges minimum állami biztosításának az elutasítása, ezzel szemben 63 százaléuk támogatja az alapjövedelem bevezetését – ami azért is szembetűnő, mert a kormánypártok képviselői több alkalommal is határozottan elzárkóztak az intézkedés hazai bevezetésétől. **Az ellenzéki pártok szimpatizánsai viszont egységesen felsorakoznak az intézkedés bevezetése mellett, a hazánkban a Párbeszéd által követelt közpolitikai reform támogatottsága az egész ellenzéken belül erős.** A párt nélküliek körében is népszerű javaslatról van szó, körükben 76% az alapjövedelem támogatottsága.

Alig minden negyedik magyar tartja csak helyesnek az álláskereső támogatásának jelenlegi szabályozását: a válaszadók 26 százaléka véli csak úgy, hogy nem kell meghosszabbítani a munkanélküli segély hosszát, míg **a magyarok 70 százaléka szerint hosszabb ideig kellene munkanélküli segélyt biztosítani az államnak az állásukat elvesztők számára. Ez jelentős változást jelent 2018-as adatainkhoz képest: az akkori 54% helyett a koronavírus-válság alatt már 16 százalékponttal többen gondolják úgy, hogy nem elég a 3 hónapos munkanélküli segély.** Az iskolázottság egyértelmű összefüggést mutat a kérdésre adott válaszokkal, ugyanis az egyre képzetlenebb rétegek egyre inkább támogatják a jogosultsági időszak meghosszabbítását. A legfeljebb

8 általánossal rendelkezők körében 77 százalék az arányuk, míg a diplomások körében már csak 60 százalék, ami egyértelműen összefüggésben áll azzal, hogy a kevésbé iskolázott rétegeket magasabb arányban érinti a munkanélküliség.

A magyarok közel kétharmada (64%) csak azok számára tenné elérhetővé az állami lakástámogatást, akik önerőből nem tudnak lakást vásárolni, ezzel szemben csak a társadalom egyharmada (32%) helyesli a kormány jelenlegi lakáspolitikáját, miszerint mindenki jogosult lakástámogatásra, függetlenül anyagi helyzetétől. Az összes párt támogatói között többségben vannak azok, akik ellenzik a jelenleg érvényes lakástámogatási rendszert, a kormánypárti szavazók azonban erősen megosztottak a kérdésben: 55 százalékuk megvonná a támogatást azoktól, akik saját erőből is tudnának lakást vásárolni, míg 41 százalékuk szerint az államnak mindenkinek a lakásvásárlását egyformán támogatnia kell. Az ellenzékiek körében viszont már magasabb az elutasítási aránya az Orbán-kormány lakástámogatási rendszerének. A leginkább az MSZP szavazói (74%) szűkítenék a jogosultak körét, míg a momentumosok a legmegengedőbbek a kérdésben, de még közöttük is kétharmados arányban utasítják el a jelenlegi szabályozást (65%).

Identitáspolitikai kérdések:

férfi-női egyenjogúság, romák felzárkóztatása, azonos neműek házassága

A magyarok döntő többsége kiáll az egyenlő munkáért egyenlő bért elve mellett: a megkérdezettek 87 százaléka értett egyet azzal az állítással, hogy igazságtalan, ha a nők kevesebb bért kapnak ugyanazért a munkáért, mint a férfiak. Ezzel szemben mindössze minden tizedik válaszadó szerint nem probléma a férfiak és nők közötti bérszakadék. A legtöbb kérdéssel ellentétben a pártpolitikai elköteleződés semmilyen hatással nincs a véleményekre, az összes politikai tábor 84–90 százalék közötti arányban utasítja el a nemi alapú diszkriminációt a bérek terén. A nemek szerinti bontásban viszont vannak érdemi különbségek: a nők 12 százalékponttal magasabb arányban tartják igazságtalannak a bérek közötti különbséget (92% vs. 80%), de még így is ötből négy férfi osztja azt az álláspontot, hogy a nőknek nem szabadna kevesebb fizetést kapniuk ugyanazért a munkáért, mint a férfiaknak.

Nemcsak a béregyenlőtlenség, hanem a nők elleni erőszak témája iránt is érzékeny a magyar közvélemény. A magyarok többsége (68%) szerint fontos beszélni a nők elleni erőszak kérdéséről, és csak minden negyedik válaszadó bagatellizálta el a kérdést, és vélte úgy, hogy túl van lihegve a nők elleni erőszak témája.

Megosztott ugyanakkor a magyar társadalom a romák felzárkóztatásának kérdésében. Pontosan ugyanannyian osztják azt az álláspontot, hogy kiemelten kell támogatni roma honfitársaink boldogulását, mint akik szerint nem kell külön figyelmet fordítani a felzárkóztatásukra (48%–48%). Ez a döntetlen eredmény jelentős változás 2018-as eredményeinkhez képest, amikor még csak 36% gondolta úgy, hogy a romák felzárkóztatását kiemelten támogatni kellene, szemben 56%-kal, akik akkor úgy vélték, erre nincs szükség. A párthovatartozás szignifikáns hatással van a véleményekre: a kormánypárti szavazók véleménye ugyan nem tér el az átlagostól, de a Jobbik szavazói a párt néppárti fordulata ellenére is inkább elutasítók a romák felzárkóztatása kérdésében (43 százalékuk értett egyet csak az állítással, míg 55 százalékuk szerint nem kellene kiemelten támogatni a romákat). A 2020-as jobbikosok álláspontja azonban puhább a 2018-as jobbikosokénál: két éve még 72% volt körükben az elutasítók aránya. A leginkább az MSZP tábora szorgalmazza a kiemelt integrációs törekvéseket, 60 százalékuk értett egyet az állítással, de a DK (50% vs. 41%) és a Momentum (57% vs. 43%) táborában is többségbe került a progresszív álláspont.

Inkább elutasító álláspontra helyezkedik a magyar társadalom az azonos nemű emberek házasságkötésének kérdésében. A megkérdezettek 58 százaléka ragaszkodik ahhoz, hogy a házasság intézménye ne terjedjen ki az azonos nemű emberekre, míg a megkérdezettek valamivel több mint egyharmada (35%) liberalizálná a házasság intézményét. Érdekeség, hogy a négy évvel ezelőtti helyzet gyakorlatilag megegyezett a mostanival, ami azt jelzi, hogy meglehetősen stabilak e kérdésben az állampolgári vélemények. **A kormánypárti szavazók körében a legmagasabb az elutasítók aránya, kétharmaduk (65%) nem terjesztené ki a házasság intézményét az azonos neműekre, ráadásul majdnem minden második fideszes (46%) határozottan elutasította a felvetést.** Rajtuk kívül egyedül a Jobbik táborában került még egyértelmű többségbe az elutasító álláspont (57% vs. 32%). **A leginkább nyitottnak a DK tábora tekinthető (52 százalékuk engedélyezné, 40 százalékuk nem engedélyezné a melegházasságot), míg az MSZP és a Momentum körében kiegyenlített a két tábor.**

Összességében egyértelműen megállapítható, hogy a gazdaságpolitikai kérdésekhez képest az identitáspolitika tekintetében már jóval kevésbé progresszívek a magyarok. A nemi egyenjogúság kérdésében – legalábbis a vizsgált dimenziókat figyelembe véve – viszonylag nyitottnak tűnik a magyar társadalom. A magyarországi roma közösségek jövőjét tekintve erősen megosztottak a magyarok abban, hogy milyen szintű állami szerepvállalásra van szükség a felzárkóztatásuk érdekében. A melegházasság kérdésében pedig továbbra is inkább konzervatívnak tekinthető a magyar társadalom, igaz, e téren talán az is meglepetésnek tekinthető, hogy az azonos nemű emberek házasságának támogatottsága az évek óta tartó kormányközeli negatív megszólalások ellenére is stagnál.

Az Orbán-kormány hitelességének kulcsa: a gazdasági legitimáció a saját szavazói körében

Kutatásunk záró részében felmértük, hogy a magyarok a kormányt vagy az ellenzéket tartják hitelesebbnek különböző ügyekkel és szakpolitikákkal kapcsolatban. **Az Orbán-kormányt a legtöbben a gazdasági fejlődés biztosításában (40%), a lakáspolitikában (36%) és a falusi életkörülmények javításában (36%) tartják hitelesnek.** Ez az a három terület, amelyen az egyesült ellenzékkel szemben is előnyben van a kormány, igaz a hibahatárt meghaladó előnye (6 százalékpont) egyedül a gazdaságpolitika terén van a kormánynak.

Az ellenzék a legnagyobb fölénnyel a korrupcióellenes küzdelem terén vezet: 34% tartja az ellenzéket hitelesebbnek, 11 százalékponttal többen, mint amennyien a Fideszt. Az ellenzék szempontjából kedvező témák terén a korrupciót az egészségügy (37%, 6 százalékpont előny), a létminimum biztosítása (37%, 5 százalékpont előny) és az egyenlőtlenségek csökkentése (35%, 5 százalékpont előny) követi. A válaszadók ugyan hibahatáron belül (1–3 százalékponttal), de szintén az ellenzéket tartják egy árnyalattal hitelesebbnek a környezetvédelem, a klímapolitika, a szociális biztonság megteremtése, valamint a munkavállalók megvédésének kérdéseiben. **Fontos hozzátenni, hogy a kormány és az ellenzék hitelességéről általában a válaszadók kétharmada tudott véleményt alkotni valamely oldal mellett, egyharmaduk egyiket sem tartja hitelesnek vagy nem tudott választ adni a hitelességi kérdésre.**

A kormánypárti-ellenzéki törésvonal teljes mértékben magyarázza, hogy a válaszadók melyik oldalt tartják hitelesebbnek. Az összes témát átlagolva az Orbán-kormányt hitelesebbnek gondolók aránya a kormánypártiak között 71%, míg az ellenzéki pártok között csak 3–8%. **A kormánypártiak között kimagasló az Orbán-kormány hitelessége a gazdasági fejlődés biztosítása terén (83%) – ez megerősíti a 2020. tavaszi „Orbán10” kutatásunk eredményeit a Fidesz gazdasági legitimációjának fontosságáról a saját választói szemében.** Ugyanakkor a Fidesz-szavazók fele szerint is a korrupció a párt gyenge pontja: a kormánypárti szavazók mindössze 52 százaléka tartja a kormányt e téren hitelesebbnek az ellenzéknél.

Az ellenzéki választók között az egyes ügyek terén nagyon hasonlóak az arányok a hitelesség megítélésében, igazi különbségek inkább az ellenzéket alkotó egyes pártok támogatói között vannak. **A vizsgált kérdésekben trendszerűen megmutatkozik, hogy az MSZP-sek vannak a legjobb véleménnyel az ellenzéki összefogás hitelességéről, őket a DK-sok követik, a Momentum szavazói egy fokkal kevésbé lelkesek, és a Jobbik támogatói között találjuk a legtöbb szkeptikust.** Ez azonban még körükben is azt jelenti, hogy 10-ből 7 jobbikos az ellenzéket hitelesebbnek tartja az Orbán-kormánynál. A párt nélküliek között 16% a kormányt, 22% az ellenzéket tartja hitelesebbnek – a bizonytalanok passzivitását magyarázza, hogy közel kétharmaduk egyik oldalt sem látja hitelesnek.

Szintén általános érvénnyel megállapítható, hogy a legfeljebb 8 általánost végzetek többsége a kormányt tartja hitelesebbnek, míg a diplomások az ellenzéket. A kormány és ellenzék ügyeken átívelő hitelességi átlaga 36%–27% a legelső iskolázottsági csoportban, 34%–39% a diplomások között. A legfeljebb 8 általánost végzettek a munkavállalók képviselőiben és az egyenlőtlenségek csökkentésében tartják az ellenzéket legnagyobb arányban hitelesebbnek (30–30%). Ugyanebben a csoportban a kormányt a gazdasági fejlődés (45%), a lakhatás (43%) és a falusi élet javításának (41%) elősegítésében tartják a legnagyobb arányban hitelesebbnek. A diplomások szerint az ellenzék hitelessége az egészségügy (43%), a környezetvédelem (42%), a szociális lakáspolitikai (41%) és a létminimum biztosítása (41%) tekintetében emelkedik ki. Az Orbán-kormány hitelessége a diplomások körében is a gazdaságpolitika terén a legmagasabb (40%).

A legfiatalabb és a legidősebb korosztályban is kis többségében vannak a legtöbb témában azok, akik az ellenzéket tartják hitelesebbnek. A 18–29 évesek között az ellenzék hitelességi aránya a korrupció elleni fellépéshez kapcsolódóan volt a legmagasabb (37%), ettől alig marad le az egyenlőtlenségek csökkentése, a falusi élet javítása és az igazságos lakhatás (mindegyik 36%). A legidősebbek szerint az ellenzék hitelessége a munkavállalók érdekképviselőinek (40%), az egyenlőtlenség csökkentésének és a létminimum biztosításának ügyeiben (39%–39%) a legmagasabb. Az Orbán-kormány hitelességi aránya a 18–29 éves korosztályban a gazdasági fejlődés és falusi élet javításának ügyeiben tetőzött (34%–34%). A kormány leghitelesebb ügyei a 60 év felettiek között átfednek a fiatalokéval: itt is a gazdasági fejlődés (40%), a falusi élet javítása (38%), valamint az igazságos lakhatás (39%) vezetnek.

Budapesten és a falvakban jelentősen különböznek a hitelességi ráták. A fővárosban az ellenzék vezet, a kistelepüléseken a kormány. Budapesten az ellenzék leghitelesebb ügyei az egészségügy (48%), a falusi élet javítása és az egyenlőtlenségek csökkentése (47%–47%). A falvakban ezek a létminimum biztosítása (35%), korrupció elleni harc és a munkavállalók védelme (32%–32%). **A Budapest-vidék különbség még a zöld ügyekben mutatott hitelesség terén is világosan látszik:** míg a budapestiek körében az ellenzék 10 ponttal vezet (43% vs. 33%) az Orbán-kormány előtt a klímaváltozás elleni harcban, addig falun 11 ponttal többen (36% vs. 25%) tartják a kormányt még e téren is hitelesebbnek, mint az ellenzéket. **Mindent egybevetve azonban kijelenthető, hogy a gazdaságpolitikai kompetenciába vetett hit az Orbán-kormány szempontjából egyelőre mindent visz: a kormány leghitelesebb ügye a falvakban (44%) és Budapesten is (37%) a gazdasági fejlődés biztosítása.**

Összességében, a zöld ügyek, és általában véve a klímatudatos politika népszerűnek tekinthető, és hosszú távon is jó lehetőségeket kínál az ilyen profillal rendelkező politikai erőknél. Az elhúzódó gazdasági válság okozta szociális problémák azonban már a koronavírus-járvány első hulláma után, és várhatóan a következő egy évben is a zöld baloldali politika baloldali felére helyezik a hangsúlyt. A járvány első hullámán úgy jutott túl az Orbán-kormány, hogy a gazdaságpolitikai kompetenciájának percepciója nem sérült. Vélhetően az emberek jelentős része a vírust, és nem a kormányt tette eddig felelőssé, akár a romló egyéni helyzetük, a munka-

helyek elvesztése vagy a jövedelemcsökkenés miatt is. Ez a tényező is magyarázhatja, hogy miként válhatott el a Fidesz továbbra is magas támogatottsága és a fogyasztói bizalmi index alakulása – utóbbi drámai mértékben bezuhant a járvány első hulláma alatt, majd három hónap emelkedést követően augusztusban és szeptemberben ismét romlott. A járvány második hulláma következtében elhúzódó válság lesz viszont alighanem a Fidesz gazdasági és szociális válságkezelésének igazi tesztje. A 2022-es választás szempontjából is fontos kérdés, hogy az Orbán-kormány tartósan nehéz gazdasági helyzetben is meg tudja-e tartani a hitet abban, hogy tudja menedzselni a gazdaságot. A válsághelyzet ugyanakkor az ellenzéknek is lehetőséget kínál arra, hogy a kormányénál szociálisan érzékenyebb válságkezelési alternatívát mutasson fel, és meggyőzze a választókat, hogy igazságosabb és fenntarthatóbb ország épülne a vezetésük alatt.

1. Magyarország problématerképe a koronavírus-válság idején

Kutatásunk első részében a magyar lakosság problématerképét tártuk fel. Arra kértük a válaszadókat, hogy előre megadott listából válasszák ki azt a három témát, amit a legsúlyosabb problémának tartanak Magyarországon. A koronavírus-válság kezdete után fél évvel a magyarok az egészségügy állapotában, az alacsony fizetésekben, valamint a túl magas megélhetési költségekben látják legnagyobb kihívásait.

A megkérdezettek közel fele (49%) megnevezte az egészségügyet, a válaszadók közel ötöde pedig egyenesen az első helyre sorolta azt. Nem sokkal lemaradva, a válaszadók 44 százaléka által megemlítve áll a második helyen az alacsony fizetések kérdése. A koronavírus-válság okozta szociális válság mélységét jól jelzi, hogy a magyarok problématerképén a megélhetés költségei ugrottak előre a listán a legnagyobbat. Egy évvel ezelőtt csak a magyarok 20 százaléka sorolta az ország három legnagyobb problémája közé a túl magas megélhetési költségeket – ez az arány a koronavírus-járvány második hullámának elején 43 százalék volt. Ezzel a megélhetés költségei a 2019-es 6. helyezés után 2020-ban már a 3. legnagyobb problémának számítanak a magyarok szemében.

A gazdasági-szociális kérdések korábbinál is erősebb dominanciáját mutatja, hogy a negyedik és ötödik helyen is ilyen természetű témák következnek: a túl nagynak tartott és növekvő társadalmi egyenlőtlenségek (37%), illetve az alacsony nyugdíjak kérdése (22%). Ezzel szemben a 2019-ben még 4. helyen álló korrupció ügye csupán a hatodik helyre szorult, az említések 21 százalékával, annak ellenére, hogy az az ellenzéki kommunikáció központi elemét képezi. A listán olyan problémák következnek, mint a munkahelyi kiszolgáltatottság, a falusi élet nehézségei, az oktatás alacsony színvonala, a kivándorlás és a magas lakásárak. A koronavírus-válság alatt a demokrácia minőségével és a klímaváltozással kapcsolatos aggodalmak a lista hátsó részében foglalnak helyet. Ennél meglepőbb fejlemény, hogy a kormány éveken át folytatott intenzív, bevándorlásellenes kommunikációs kampánya sem érezteti már olyan erővel a hatását a magyarok problématerképén, mint korábban. A migrációt a koronavírus-válság második hullámának elején mindössze a válaszadók 8 százaléka sorolta az ország három legfontosabb problémája közé.

1. ábra

A legnagyobb problémák ma Magyarországon

Az egészségügyről alkotott pesszimista kép pártokon átívelő: még a Fidesz–KDNP támogatóinak 42 százaléka is megemlítette az egészségügy helyzetét a legfontosabb problémák között, az ellenzéki pártok támogatói között 49% és 66% közötti volt az említések aránya. Korcsoportok alapján a 18–29 évesek nevezték meg az egészségügy állapotát a legkisebb arányban (38%), a többi korcsoportban ez az arány számottevően magasabb volt.

A második leggyakrabban említett problémát, az alacsony bérek kérdését, és a harmadik helyen álló megélhetési költségeket szintén nagy arányban említették a kormánypártok támogatói (45% és 39%) is. Az alacsony béreket a kormánypártiaknál kisebb arányban említették az MSZP (39%) és a DK (35%) támogatói, míg a többi pártnál magasabbak voltak ezek az arányok.

A megélhetés költségeit több ellenzéki párt támogatói is a kormánypártiakhoz hasonló arányban nevezték meg (Jobbik 35%, DK 39%), felfelé az MSZP támogatói és a pártnélküliek lógnak ki (61% és 51%), míg lefelé a momentumosok (27%). Lakhely alapján a megyeszékhelyen lakók említették a legtrikábban a megélhetés költségeit (33%), míg a budapestiek a leggyakrabban (54%).

A dobogóról leszorul, de a fentiekhez hasonlóan gyakran említett problémaként jelenik a gazdagok és szegények közötti társadalmi különbségek mértéke. A szétnyílt „társadalmi ollót” a megkérdezettek 37 százaléka megemlítette, ugyanakkor ezt nevezték meg a legnagyobb arányban (21%) az első helyen. Legnagyobb arányban a Jobbik (44%) és MSZP (45%) támogatói között említették ezt a problémát, a kormánypártiak itt is középen helyezkednek el (36%), míg a momentumosoknak jelent ez problémát a legkevésbé (27%). A lakhely szerint a vidéki városokban lakó embereket foglalkoztatják a társadalmi különbségek a leginkább (megyeszékhelyen 45%, kisebb városokban 40%-os arány), Budapesten és a falvakban ennél alacsonyabb ez az arány (32% és 30%).

Ezt követően egy törés következik az említések gyakoriságában. Az ötödik helyen a nyugdíjak alacsony szintje (21%) áll. Ezt elsősorban a döntő részt nyugdíjas 60 év feletti korosztály (58%), másodsorban a nyugdíjhoz közeledő 50–59 éves korcsoport (15%) nevezte meg. Pártpreferencia szerinti bontásban az MSZP (47%) és a DK (31%) támogatói említették leggyakrabban a nyugdíj kérdését.

A korrupció mértékét a válaszadók ötöde említette a legnagyobb hazai problémák között. Legkisebb arányban a kormánypártiak (9%), legnagyobb arányban a DK (43%) és a Momentum (44%) támogatói nevezték meg. Iskolázottság szerint a 8 általánost vagy kevesebbet végző válaszadók problématérképen szerepelt legtrikábban a korrupció (9%), a többi csoporthoz képest több mint 10 százalékponttal kisebb arányban. A kisebb városok (16%) és falvak (18%) lakói között szintén az átlagosnál alacsonyabb arányban említették a korrupciót. Hasonló gyakorisággal nevezték meg, hogy az emberek kiszolgáltatottak a munkáltatóknak (14%), az egyre nehezebb falusi életet (13%), az oktatás alacsony színvonalát (12%), a képzett munkaerő kivándorlását (11%) és a magas lakásárakat (10%).

Sokatmondó, hogy a demokratikus lejtmenet és a környezetvédelem is a lista végére szorult, 10% alatti említési arányokkal. A válaszadók által fontosnak tartott problémák azt mutatják, hogy az embereket 2020-ban elsődlegesen a közvetlen megélhetésüket befolyásoló ügyek foglalkoztatják.

A politikai és demográfiai csoportok alapján is a problématerképek jelentősen átfednek egymással. Minden csoportban domináns az egészségügy és a gazdasági problémák szerepe, de számottevő különbségeket is lehet találni. A fideszesek számára az alacsony fizetések (45%), az egészségügy helyzete (42%), a megélhetési költségek (39%) és a társadalmi egyenlőtlenségek (36%) vezették a listát. Ezek a problémák különböző sorrendben, de az összes ellenzéki pártnál jelen voltak a legfontosabb problémák között. A fő különbséget a szimbolikus ügyek jelentették. A kormánypártiak számára továbbra is relatíve fontos volt a bevándorlás kérdése, a problémák között a hatodik helyen szerepelt (17%). Az ellenzéki válaszadók között a migráció a legritkábban említett probléma volt. A Fidesz–KDNP támogatói a demokrácia és a korrupció ügyét nevezték meg legritkábban, ezek viszont az ellenzék számára népszerű témáknak számítottak. A korrupció a DK számára a második (43%), a momentumosoknak a harmadik (46%), a Jobbik támogatói számára az ötödik (33%), az MSZP-sek között a hatodik leggyakrabban említett probléma volt. A demokrácia helyzete a Momentumnál a hatodik (19%), a DK-nál a hetedik (22%), a Jobbiknál a nyolcadik (12%) volt a problémák között.

A legfiatalabb és a legidősebb korosztály között az egyértelmű különbséget a nyugdíjak, a fizetések és az oktatás kérdése jelentik. A nyugdíjak alacsony szintje a 60 év felettiek számára a leggyakrabban (58%), a 18–29 évesek között a legritkábban (4%) említett probléma. A fizetések kérdése a fiatalok problématerképén az első (51%), az idősekénél az ötödik helyet foglalja el (27%). Az oktatás alacsony színvonalát minden ötödik fiatal említette, míg az idősek listáján ez az utolsó helyezett volt (4%).

A legfeljebb 8 általánost végzettek és a diplomások érzékelt problémái között is sok különbség mutatkozik. A diplomások számára a korrupció az ötödik (23%), az oktatás a hatodik (16%) és a környezetvédelem a kilencedik (12%) legnépszerűbb téma. A legalacsonyabb végzettségűek között ezek a problémák csupán a nyolcadik (9%), tizenegyedik (6%), valamint az utolsó (3%) helyet foglalják el. Ezzel szemben számukra a falusi élet nehézsége a hatodik helyen áll (18%), ami a diplomásoknál a lista végén szerepel (5%). A budapestiek és a községekben élők közötti legfőbb különbséget a magas lakásárak és a falusi élet nehézségeinek említési gyakoriságában látjuk. A lakhatási nehézségeket a budapestiek 14 százaléka említette (kilencedik a listán), míg a falvakban élőknek csak 5 százaléka (utolsó a listán). A kistéleplési problémák értelemszerűen a községekben élőknek az egyik legfontosabb, az ötödik legfontosabb probléma (29%), míg Budapesten ez az utolsó a listán (2%).

2. A kormányzati klímapolitika értékelése

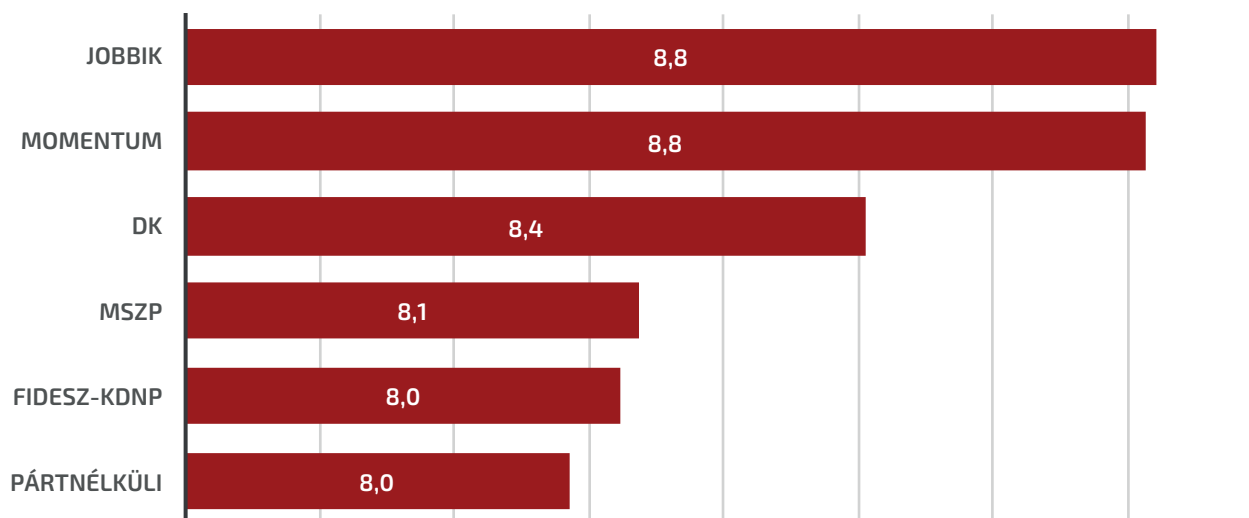

A kutatásunk második részében a klímaváltozással és a kormányzati klímapolitikával kapcsolatos attitűdöket mértük fel. Először arra kértük a válaszadókat, hogy egytől tízig terjedő skálán értékeljék, hogy mennyire tartják aggasztó problémának a klímaváltozást. A válaszok átlaga kifejezetten magas volt (8,1 pont), ettől nem tér el jelentősen egyik demográfiai csoport részátlaga sem. Mérsékelt különbségek a politikai csoportok között vannak, a főbb ellenzéki pártok támogatói a kormánypárti válaszadónál összességében kissé magasabb aggasztóbb problémának találták a klímaváltozást. A legmagasabb értéket átlagosan a Jobbik és a Momentum támogatói adták (8,8–8,8 pont), ezt a DK-sok követik (8,4). Ennél alacsonyabb és közel azonos az MSZP (8,1), valamint a kormánypártiak és a párt nélküliek (8,0–8,0) által adott átlagértékek.

---

2. ábra

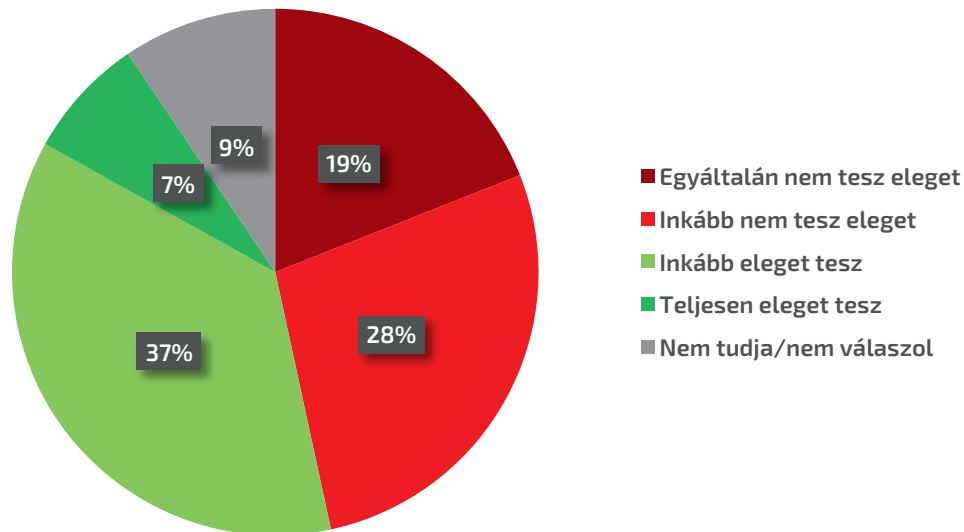
Ön mennyire tartja aggasztó problémának a klímaváltozást?

Ezt követően azt kérdeztük meg a kutatás résztvevőitől, hogy szerintük mennyire tesz eleget a magyar kormány a klímaváltozás ellen és a környezet védelméért. Relatív többségben voltak azok a válaszadók, akik szerint az Orbán-kormány klímapolitikája nem kielégítő (47%), de nem sokkal maradtak le az elégedett válaszadók (44%). A megkérdezettek közel tizede nem vállalkozott a kormányzati zöldpolitika értékelésére. Az elégedetlenek között többségben voltak a mérsékelt kritikusok (az összes válasz 28 százalékát tették ki), de nagy arányban voltak azok is, akik szerint egyáltalán nem tesz eleget a kormány (19%). Ezzel szemben a jelenlegi klímapolitika védelmezői között kevesen voltak a teljesen elégedett válaszadók (7%), a döntő többsége csak mérsékeltlen volt elégedett (37%).

3. ábra

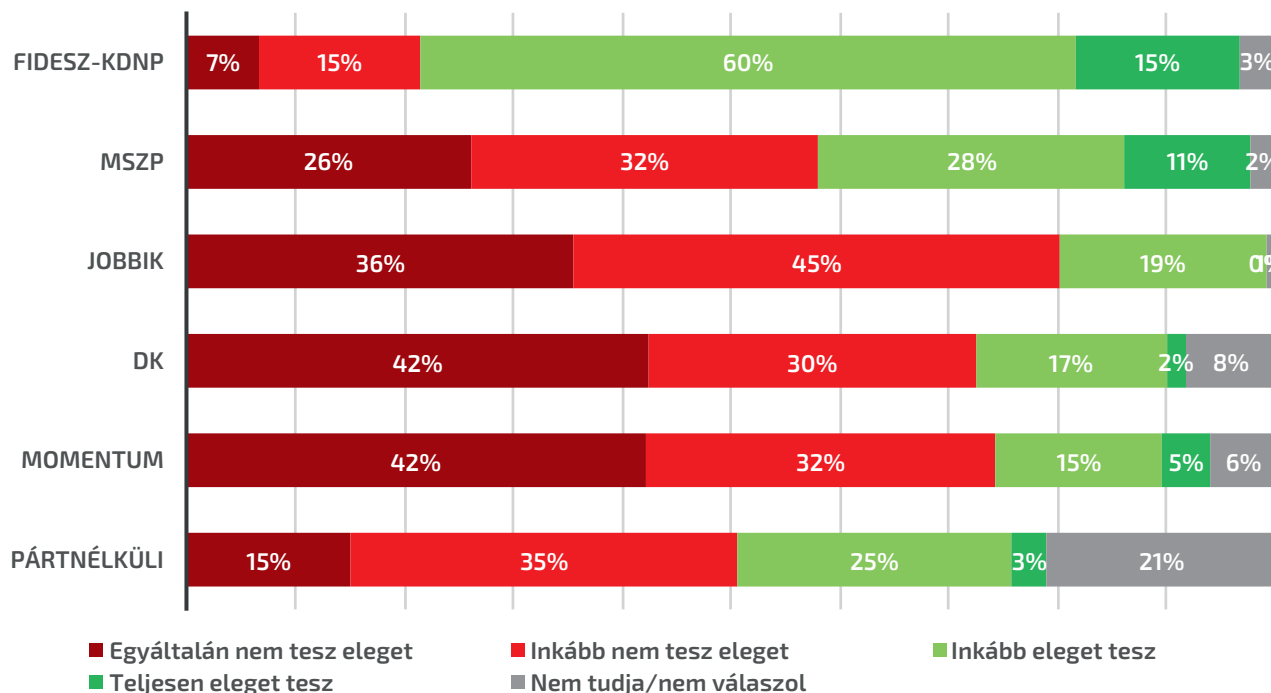
Az Ön véleménye szerint eleget tesz a magyar kormány a klímaváltozás ellen és a környezet védelméért?

Pártok szerinti bontásban látványos a különbség a kormánypárti és ellenzéki válaszadók között. A Fidesz–KDNP támogatóinak háromnegyede elégedett a kormányzati zöldpolitikával, de minden ötödik fideszes a kritikusok közé tartozik. Az ellenzéki szavazók és a párt nélküliek abszolút többsége azonban elégedetlen. Utóbbi csoportban volt a legnagyobb az érdemi választ nem adók aránya.

4. ábra

Az Ön véleménye szerint eleget tesz a magyar kormány a klímaváltozás ellen és a környezet védelméért?

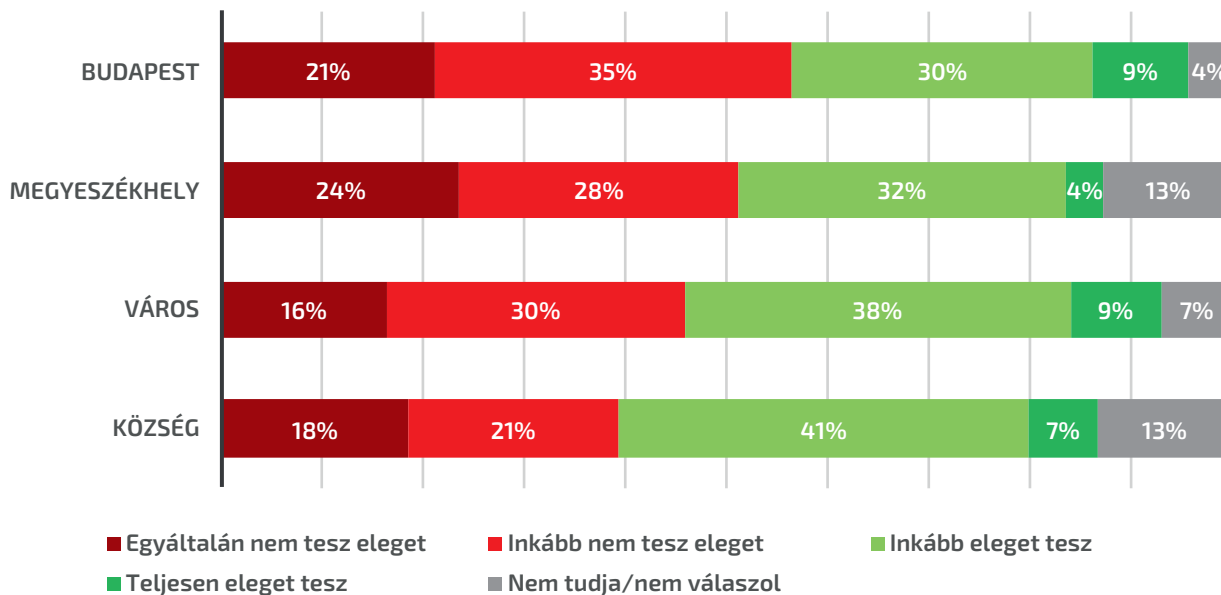

Az 5% feletti ellenzéki pártok között a Jobbik, a Momentum és a DK vezet az elégedetlenek arányát illetően (80%, 74% és 72%), az MSZP ettől számottevően lemarad (58%). Utóbbi azért érdekes eredmény, mivel azt nem a válaszmegtagadók, hanem a kormányzati klímapolitikával elégedett MSZP-sek viszonylag magas aránya magyarázza (39%). A többi ellenzéki párt köreiben a kormányzati klímapolitikával elégedettek aránya ennél 20 százalékponttal kisebb volt. A kormányzati zöldpolitikával elégedetlen DK-s és momentumos válaszadók között többségében voltak azok, akik szerint egyáltalán nem tesz eleget a kormány ebben az ügyben. Ugyanakkor a kormány klímapolitikájával kritikus MSZP-sek és jobbikosok között a mérsékeltelen elégedetlen válaszadók voltak többségben.

Lakhely szerint egyértelműen kirajzolódik a fővárosban, illetve nagyobb városokban és kisebb településeken élők közötti különbség. Minél nagyobb településkategóriát nézünk, annál nagyobb a jelenlegi zöldpolitikával elégedetlen válaszadók aránya. Az elégedettek aránya – ahogy a Fidesz támogatottsága is – viszont a kisebb településeken magasabb. Míg a falvakban csupán 39%, addig a fővárosban már 56% nem tartja elegendőnek a kormány klímapolitikai erőfeszítéseit. Az emberek a kisebb városokban és falvakban elégedettebbek (47%–48%), míg Budapesten (39%) és a megyeszékhelyeken (36%) kisebb arányban elégedettek. Mindegyik településkategóriában többségben voltak a mérsékelték – mind az elégedettek, mind az elégedetlenek között.

5. ábra

Az Ön véleménye szerint eleget tesz a magyar kormány a klímaváltozás ellen és a környezet védelméért?

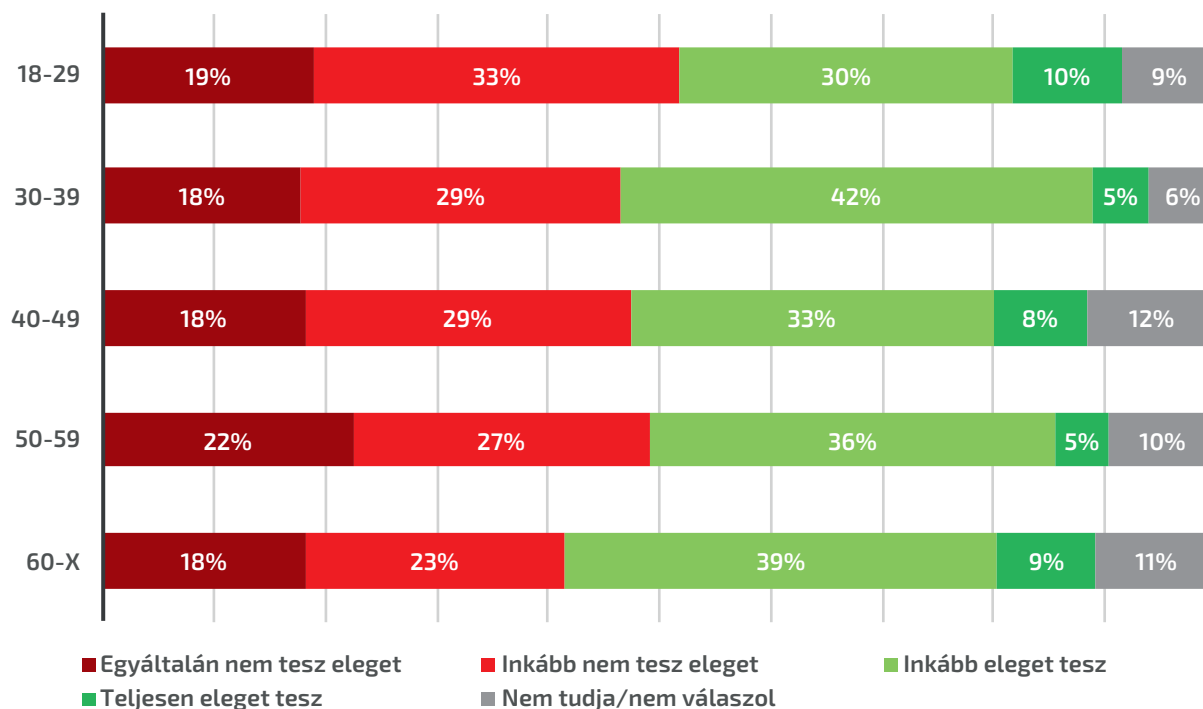

Az életkor szerinti bontásban a legnagyobb kontrasztot az elégedetlen fiatal és az elégedett, idősebb korosztály közötti különbség mutatja. A 18–29 évesek között nagy többségben vannak az elégedetlenek (52%) az elégedettekkel szemben (40%), a 60 év felettek között ez fordított (48% elégedett, 41% elégedetlen). A többi korcsoportban az elégedetlenek vannak többen, kivéve a 30–39 éveseket – ebben a korcsoportban ugyanannyi az elégedett és az elégedetlen (47%–47%).

6. ábra

Az Ön véleménye szerint eleget tesz a magyar kormány a klímaváltozás ellen és a környezet védelméért?

3. Zöld szakpolitikai javaslatok társadalmi megítélése

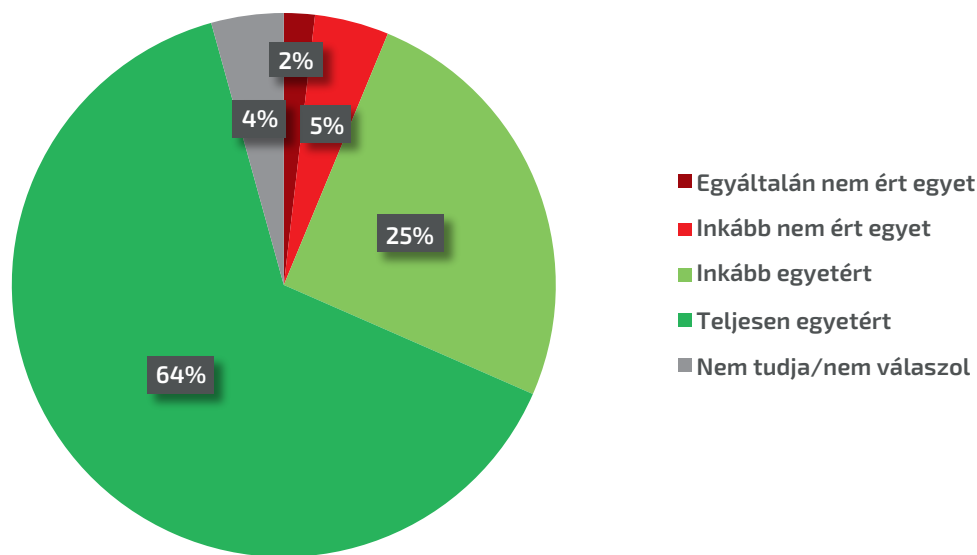
Következőként a környezetvédelmi, klímapolitikai célok gazdasági intézkedésekkel és szabályozással való elérésének szükségességéről kérdeztük az embereket. Felmértük, hogy milyen a fogadtatása a környezetszennyező vállalatokat érintő különadónak, a bioélelmiszerek áfakedvezményének, a szénelapú energiahordozók megadóztatásának, a megújuló energiaforrásokra való átállás, valamint az energiahatékonysági épületfelújítások támogatásának, a súlyosan szennyező régi autók forgalomból való kitiltásának, a környezeti repülőjegyadónak, végül pedig a paksi bővítés leállításának. A fenti zöld szakpolitikák értékelése után arról kérdeztük a válaszadókat, hogy hajlandóak lennének-e többet fizetni környezetbarát termékekért.

Környezetszennyezési különadó

Először arra kerestük a választ, hogy a magyarok támogatják-e magasabb adó kivetését környezetszennyező cégekre. Egy ilyen intézkedést a válaszadók elsöprő többsége támogatna (89%), elenyésző az ellenzők aránya (7%).

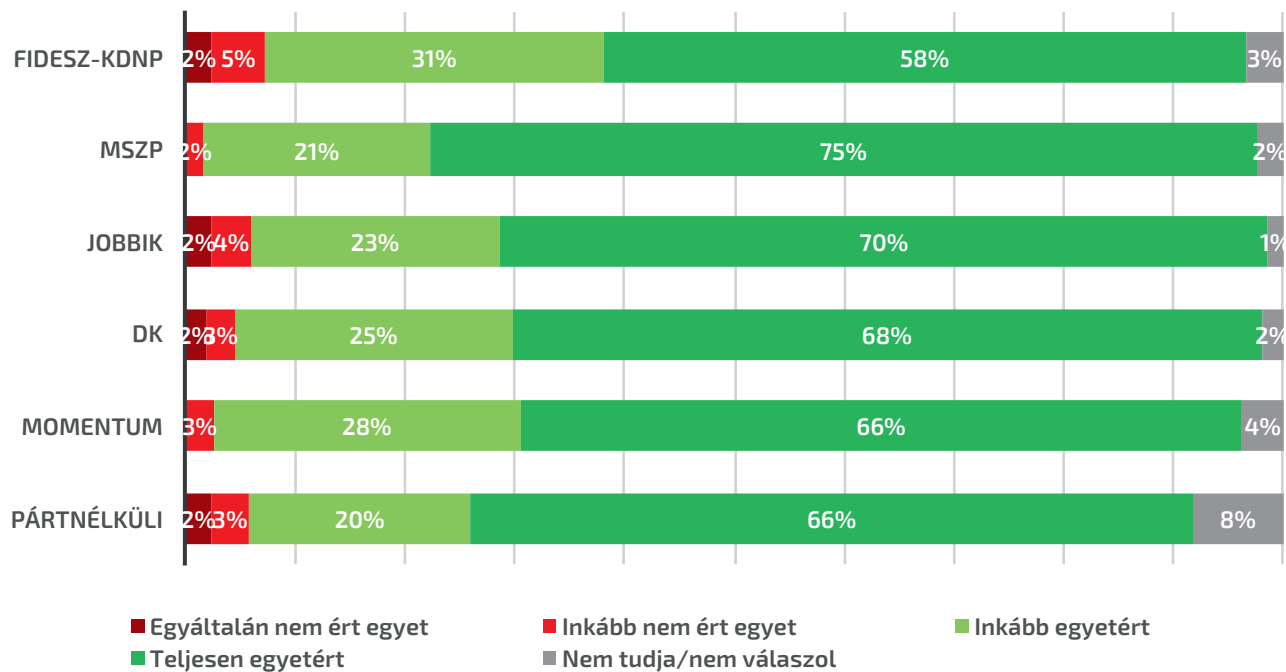
7. ábra

Magasabb adót kellene kivetni a környezetszennyező cégekre

A környezetszennyezési adó támogatóin belül is nagy többségben vannak azok a válaszadók, akik teljesen egyetértenek egy ilyen intézkedéssel (az összes válasz 64 százaléka), ehhez adódnak hozzá azok, akik az inkább egyetért lehetőséget választották (25%). A főbb demográfiai csoportok között nincs a kérdésben jelentős különbség, a pártok támogatói között is árnyalatnyi az eltérések. Legkisebb arányban a párt nélküliek (86%) és kormánypártiak (89%) támogatják a magasabb környezetszennyezési adót, míg az ellenzéki pártoknál még ennél is valamivel magasabb, 90% feletti ez az arány.

8. ábra

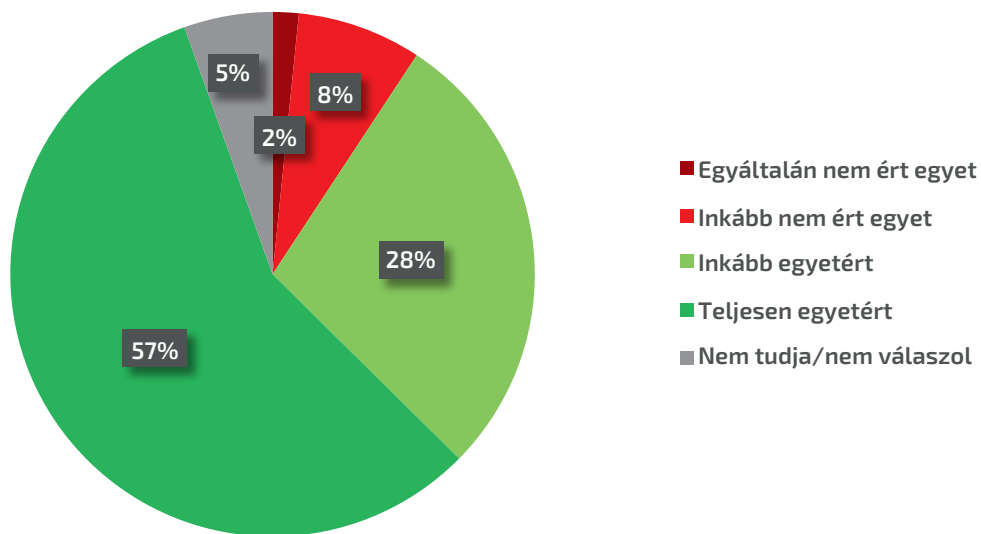
Magasabb adót kellene kivetni a környezetszennyező cégekre

Bioélelmiszerek áfakedvezménye

Szintén egyöntetű a támogatottsága a bioélelmiszerek áfacsökkentésének. Összesen 85% támogatna egy ilyen intézkedést annak érdekében, hogy több ember számára legyenek elérhetőbbek az egészséges ételek. A válaszadók abszolút többsége (57%) teljesen egyetért, több mint negyede inkább egyetért és csupán 10% ellenezné ezt a fajta adókedvezményt.

9. ábra

Csökkenteni kellene a bioélelmiszerek áfáját, hogy az egészséges ételek többek számára elérhetőek legyenek

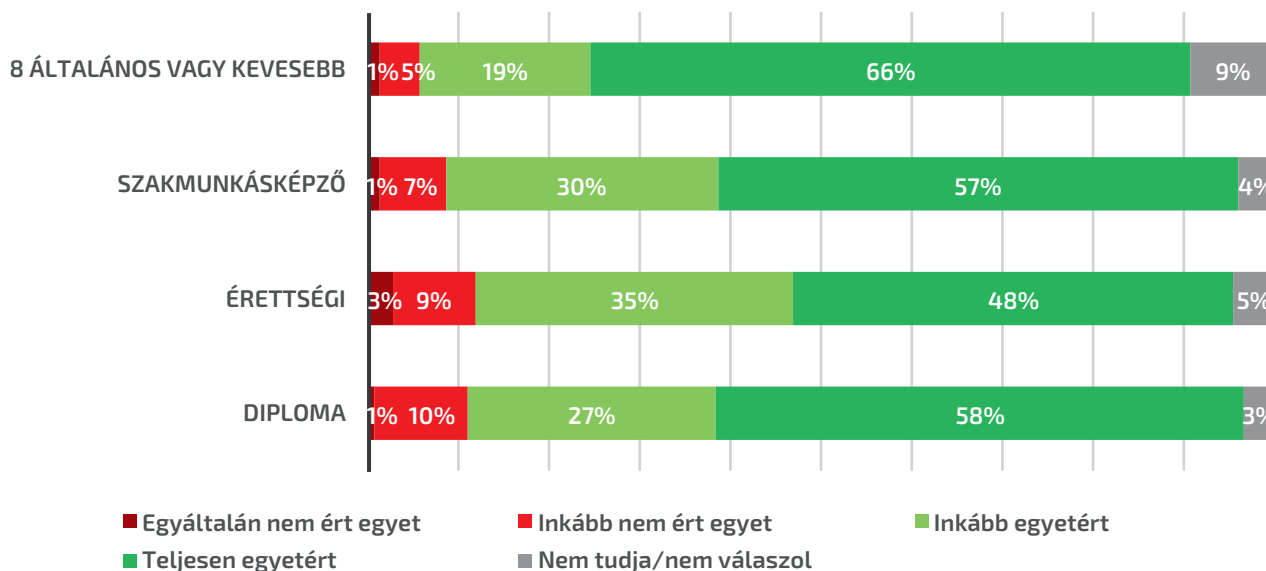

Lakhely szerint a budapestiek mutatnak kimagasló értéket: 92 százalékuk támogatna egy ilyen intézkedést. Ez 7–10 százalékponttal magasabb a többi településtípushoz viszonyítva. A politikai csoportok közül egyedül a Momentum támogatóinak aránya némileg magasabb, közülük 91% támogatná a bioélelmiszerek áfacsökkentését, ez a többi párt támogatóihoz képest 5–6 százalékponttal magasabb. A férfiak egy fokkal nagyobb arányban ellenezik (12%) ezt az intézkedést, mint a nők (7%). Ebben a kérdésben életkorhoz köthető mintát nem találunk.

A bioélelmiszerek áfa-kedvezményét az összes végzettségi kategóriában nagy többséggel támogatják. Az iskolázottság szerint nézve az elutasítás aránya a magasabb végzettségű válaszadók között magasabb: a legfeljebb 8 osztály végzettek között 6%, a szakmunkás végzettségűeknél 9%, az érettségivel rendelkezők között 12%, a diplomásoknál 11%. A legalsó végzettségi kategóriában vannak a legnagyobb arányban azok, akik teljes mértékben támogatják ezt az intézkedést (66%). Összességében érdemes még egyszer hangsúlyozni, hogy ennek az intézkedésnek a támogatottsága minden demográfiai csoportban elsöprő.

10. ábra

Csökkenteni kellene a bioélelmiszerek áfáját, hogy az egészséges ételek többek számára elérhetőek legyenek

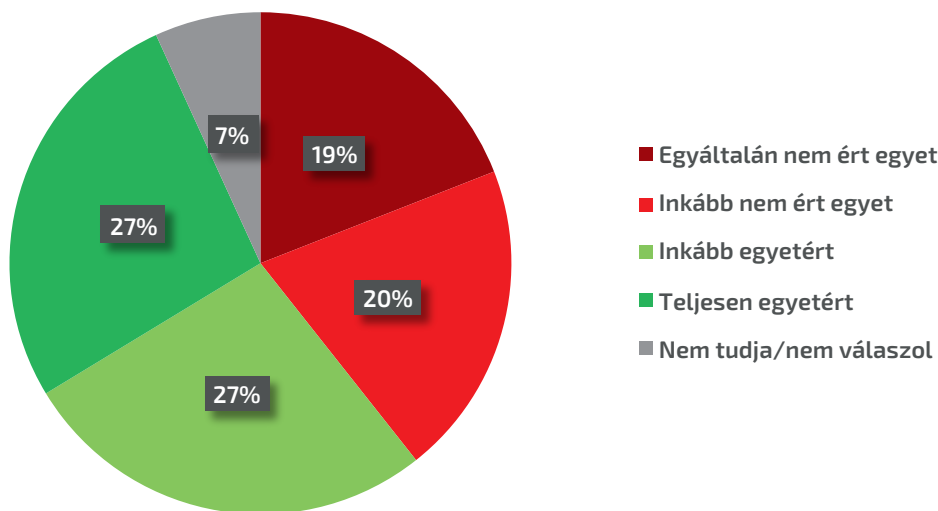

Fosszilis energiahordozók adója

A fosszilis energiahordozók adóemelését is többségében támogatják a válaszadók, de ez már láthatóan kevésbé népszerű intézkedésnek számít. A megkérdezettek 54 százaléka egyetért, 39 százaléka elutasítja a szénalapú energiahordozók adóemelését. Itt már fele-fele arányban voltak a mérsékelt és határozott véleményű válaszadók mind a támogatók, mind az ellenzők között.

11. ábra

Meg kellene emelni a fosszilis energiahordozók (kőolaj, szén, gáz) adóját, még ha ez a fogyasztók számára áremelkedéssel is járna

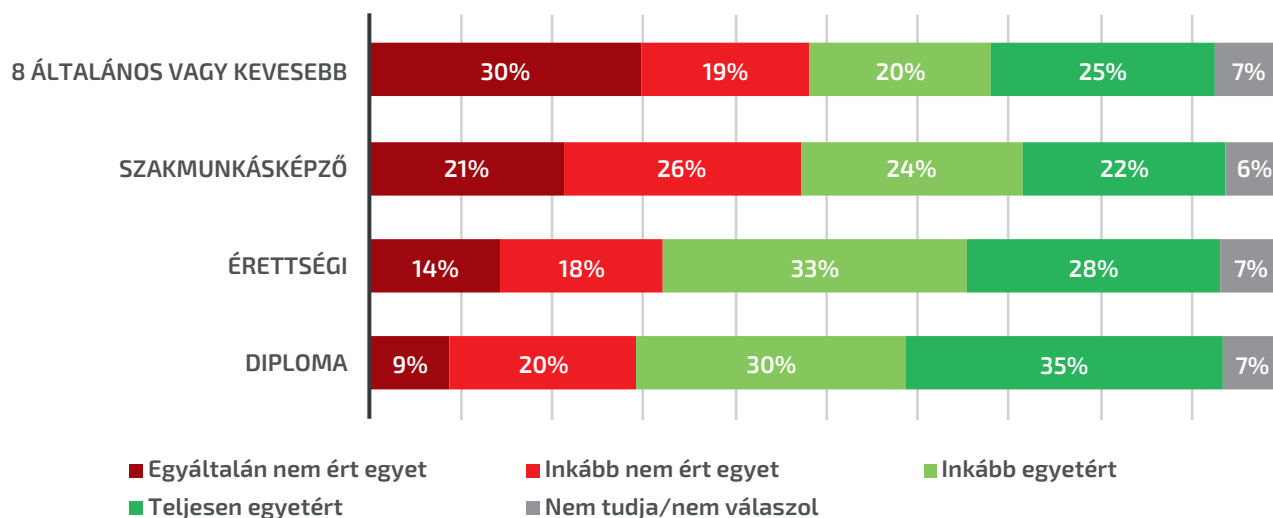
Habár a kérdésfeltevés nem teljes mértékben egyezik, viszonyítási alapot jelenthet az European Social Survey 2016/17-es felmérése. Az ESS kutatása alapján, Magyarországon csupán 29% támogatta volna a fosszilis tüzelőanyagok adójának növelését a klímaváltozás csökkentése érdekében. Vagyis az utóbbi években feltehetően jelentősen növekedett a karbonadó támogatottsága a magyarok körében. Ennek alapja lehet a nemzetközi klímamozgalom aktivitásának növekedése és begyűrűzése Magyarországra. Az attitűdök változása mögött állhat a klímaváltozás következtében kialakult extrém időjárási helyzetek, természeti katasztrófák erős médiabeli megjelenése is.

A pártok között legnagyobb arányban az MSZP-szek (71%) és a momentumosok (65%) támogatnák ezt a fajta zöld adót. A DK-sok (49%) kisebb arányban támogatják ezt az intézkedést még a kormánypártiaknál is (55%), utóbbiakkal azonos szinten állnak a jobbikosok (56%). A párt nélküliek között a legkisebb ez az arány (43%). Férfiak és nők között nincs jelentős különbség a kérdésben. Életkori bontásban a 60 év feletti és a fiatalabb korosztályok között van eltérés. A legidősebbek között ugyanannyi támogató és ellenző van (46–46%), a többi korosztályban 19–28 százalékpont közötti értékekkel vezetnek a karbonadó támogatói.

Minél magasabb a végzettsége az embereknek, annál nagyobb arányban támogatják a fosszilis tüzelőanyagok magasabb adóztatását. A támogatók és ellenzők aránya (ebben a sorrendben) a legalacsonyabb végzettségi szintnél 44% és 48%, a szakmunkás végzettségűeknél 47% és 47%, az érettségizetteknél 61% és 32%, a diplomásoknál 64% és 29%. A legfeljebb 8 általánost végzettek között a legmagasabb a biztos ellenzők aránya (30%), ezzel szimmetrikusan a diplomások között a legmagasabb a biztos támogatók aránya (35%). Több tényező is a növekvő trend mögött állhat: a végzettségi szinttel emelkedhet a jövedelem, a posztmateriális megfontolások jelentősége, valamint az, hogy általában véve milyen hosszú időtávban gondolkoznak az emberek.

12. ábra

Meg kellene emelni a fosszilis energiahordozók (kőolaj, szén, gáz) adóját, még ha ez a fogyasztók számára áremelkedéssel is járna

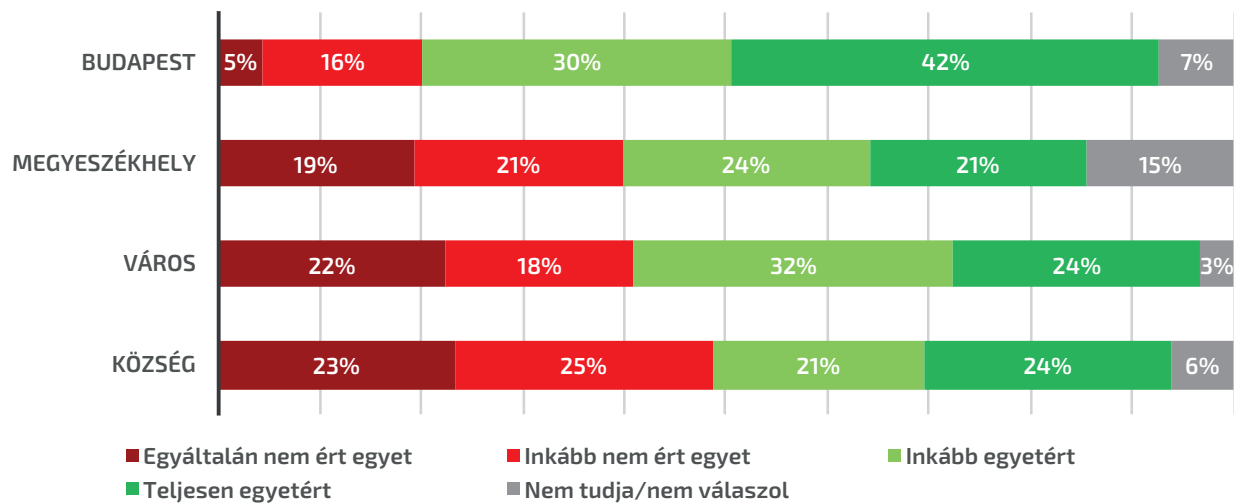

A karbonadót ellenzők aránya a kisebb településkategóriák irányába haladva növekszik: Budapesten vannak a legkevesebben (21%) és a községekben a legtöbben (49%). A támogatók aránya Budapesten kimagasló (76%), a többi településkategória közül a kisebb városokban magasabb (56%), a megyeszékhelyeken és falvakban kisebb ez az arány (46% és 45%). A településtípus szerinti differenciákra az iskolázottság kapcsán említett indokokon túl az állampolgárok által használt közlekedéstípus különbségei is magyarázatot jelenthetnek. Budapesten az országos átlaghoz képest kevesebben költenek kizárólag autós közlekedésre és többen költenek tömegközlekedésre. Feltételezhetően az autósok érzékenyebbek a potenciálisan üzemanyagnövekedést előidéző karbonadóra.

13. ábra

Meg kellene emelni a fosszilis energiahordozók (kőolaj, szén, gáz) adóját, még ha ez a fogyasztók számára áremelkedéssel is járna

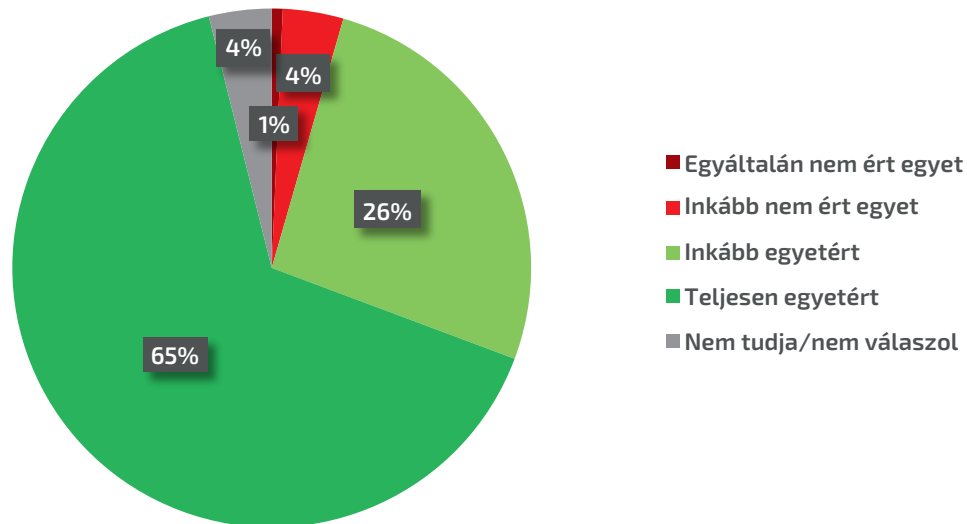

Zöld átállás

A megkérdezettek szinte egyöntetű többsége (91%) egyetértett azzal, hogy jobban kell támogatni a megújuló energiára való átállást. A megkérdezetteknek csak a töredéke (5%) utasítja el a zöld átállás erőteljesebb megsegítését. Az emberek többsége (65%) teljes mértékben egyetértett, több mint negyede inkább egyetértett az állítással. A főbb demográfiai csoportok között nem volt számottevő különbség, szinte az összes almintában 90% feletti volt az ambiciózusabb zöld átállás támogatottsága.

14. ábra

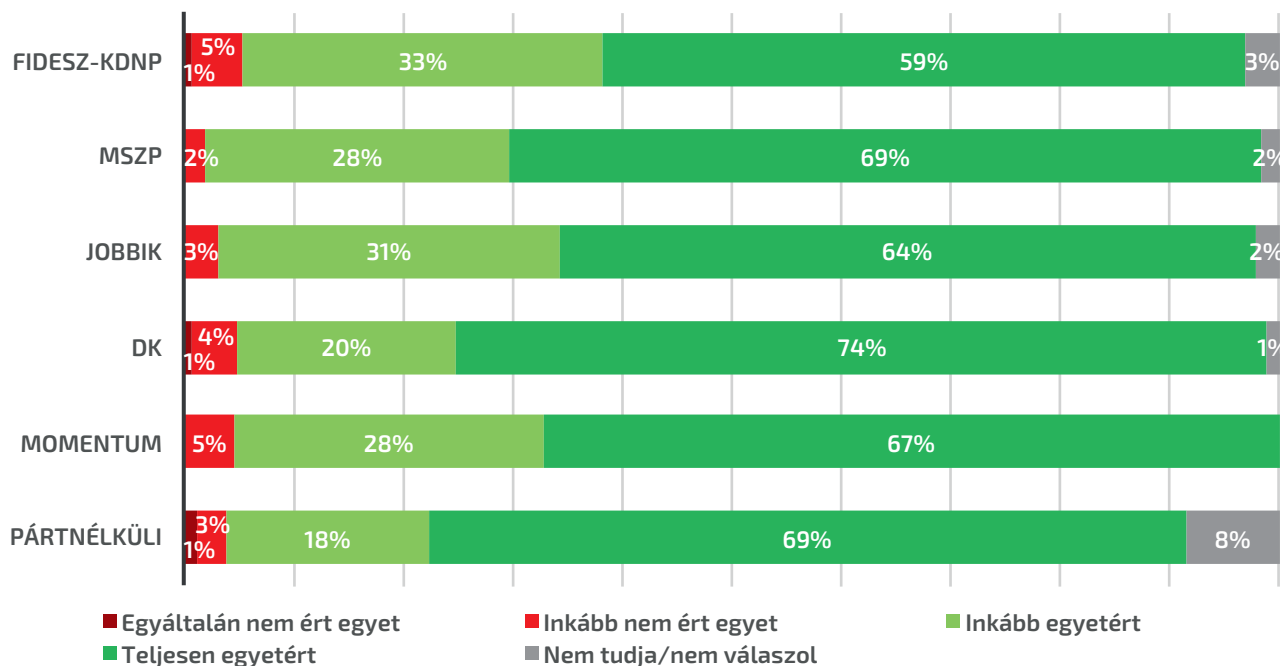
Jobban kellene támogatni az átállást a megújuló energia használatára

Politikai bontásban is csak minimális különbségek mutatkoznak. Az ellenzéki pártoknál magasabb, 94% és 96% közötti a zöld átállás megsegítésének támogatottsága. Ez az arány a pártok közül a Fidesznél (92%), összességében a párt nélkülieknél (88%) a legalacsonyabb. Ugyancsak a párt nélkülieknél a legmagasabb azoknak az aránya, akik nem foglalnak állást (8%).

15. ábra

Jobban kellene támogatni az átállást a megújuló energia használatára

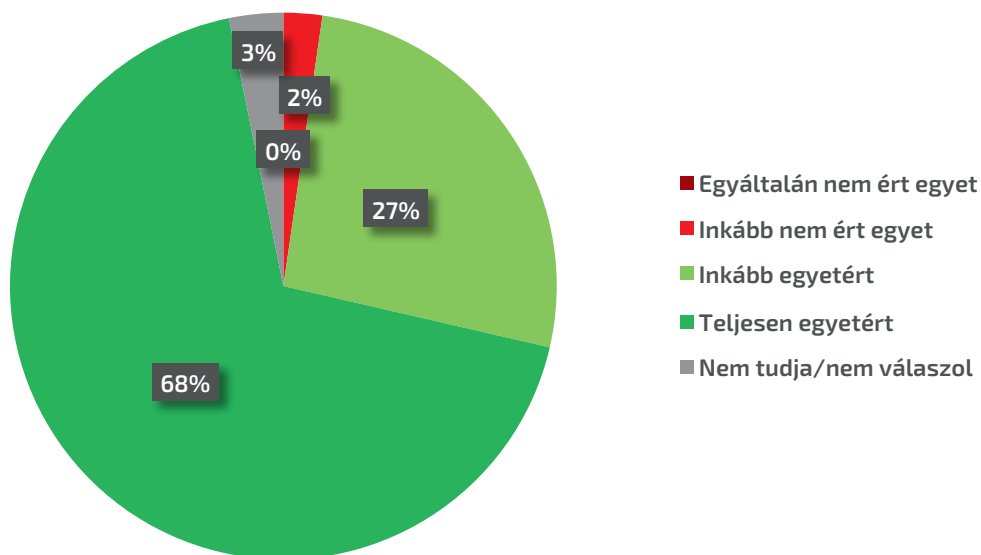

Energiahatékonysági épületfelújítások

Arról is megkérdeztük a válaszadókat, hogy egyetértenek-e azzal, hogy jobban kell támogatni az épületek energiatakarékosabbá alakítását. Itt is szinte teljes a társadalmi konszenzus: a zöld átállásnál is nagyobb arányban értettek egyet ezzel az állítással (94%), és még kevesebb volt az egyet nem értők aránya (2%).

16. ábra

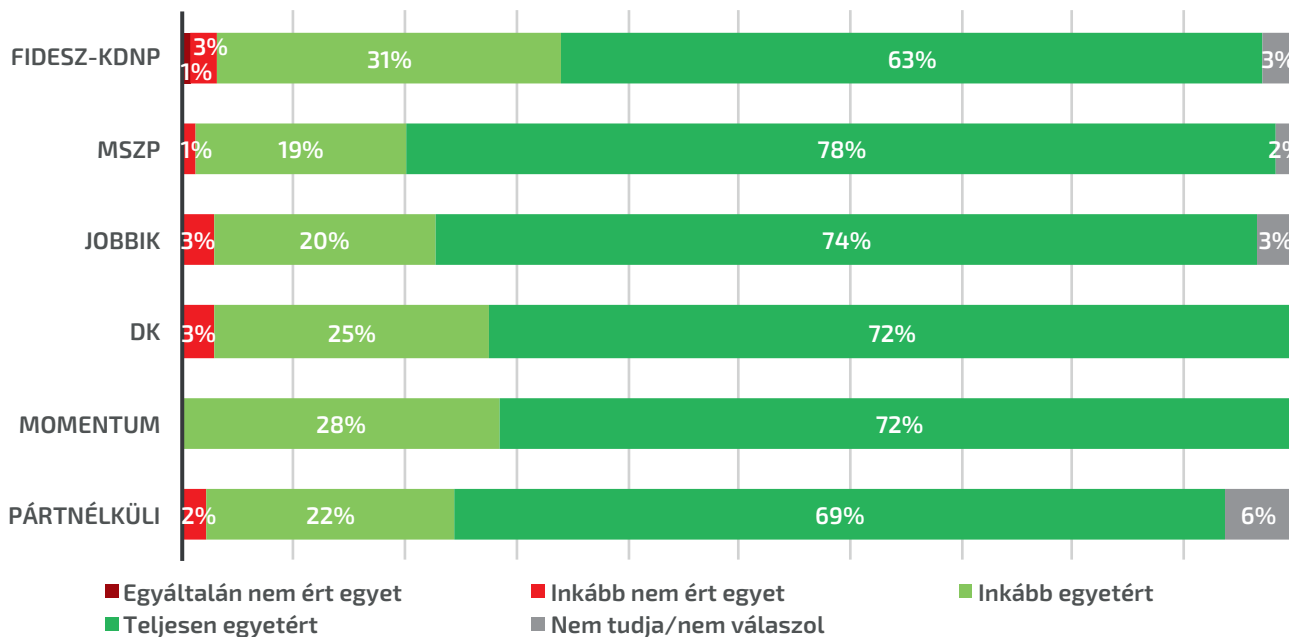
Jobban kellene támogatni az épületek energiatakarékosabbá tételét

Ennél a kérdésnél is a nagy többség határozottan (68%) és szintén sokan mérsékelten (27%) értenek egyet az energiahatékonysági épületátalakítások nagyobb mértékű támogatásával. Az összes demográfiai csoportban 90% feletti ennek a szakpolitikának a támogatása. Korcsoport szerint a 18–29 évesek emelkednek ki: közöttük 98%-os a támogatottság és senki nem ellenezne egy ilyen intézkedést.

17. ábra

Jobban kellene támogatni az épületek energiatakarékosabbá tételét

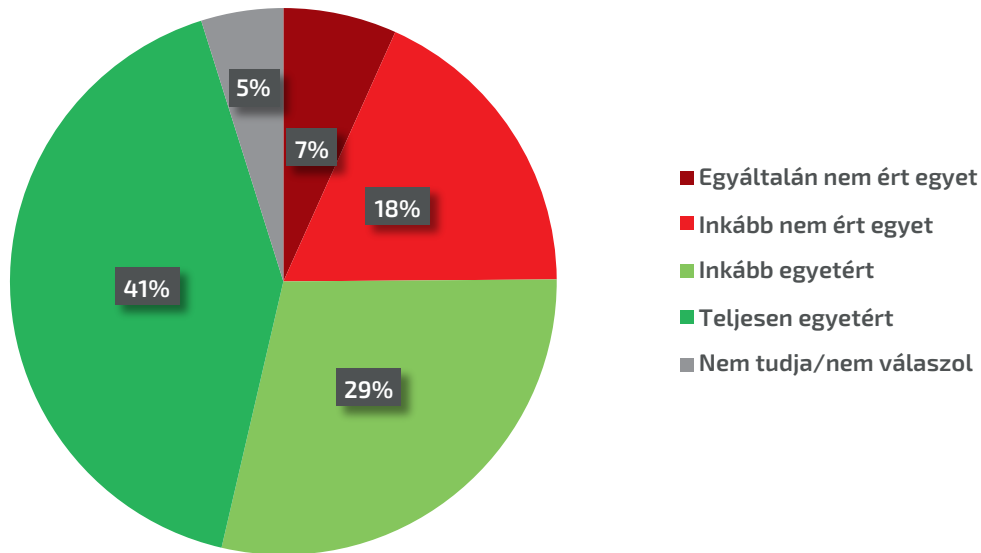
A pártok szerinti bontásban itt is csak marginális különbségek mutatkoznak. A párt nélküliek között volt a legalacsonyabb (92%) az egyetértési arány. A momentumos megkérdezettek közül viszont mindenki egyetértett az energiahatékonysági átalakítások támogatásával. Az intézkedéssel teljes mértékben egyetértők aránya a Fidesz-nél volt a legalacsonyabb (63%) és az MSZP-nél a legmagasabb (78%).

Régi, szennyező autók kitiltása

Kevésbé népszerű a régi, szennyező autók forgalomból való kitiltásának ötlete. Tízből hét ember egy ilyen intézkedés bevezetésével is egyetért, ugyanakkor minden negyedik ember ellenezné azt.

18. ábra

A régi, szennyező gépjárműveket ki kellene tiltani az utakról

A támogatók nagy része teljes mértékben egyetért (az összes megkérdezett 41 százaléka), de jelentős a mérsékeltlen egyetértő válaszadók aránya is (29%). Az ellenzők között a mérsékelttek voltak többen (18%), és kevesebben voltak, akik határozottan elutasítanának egy ilyen intézkedést (7%).

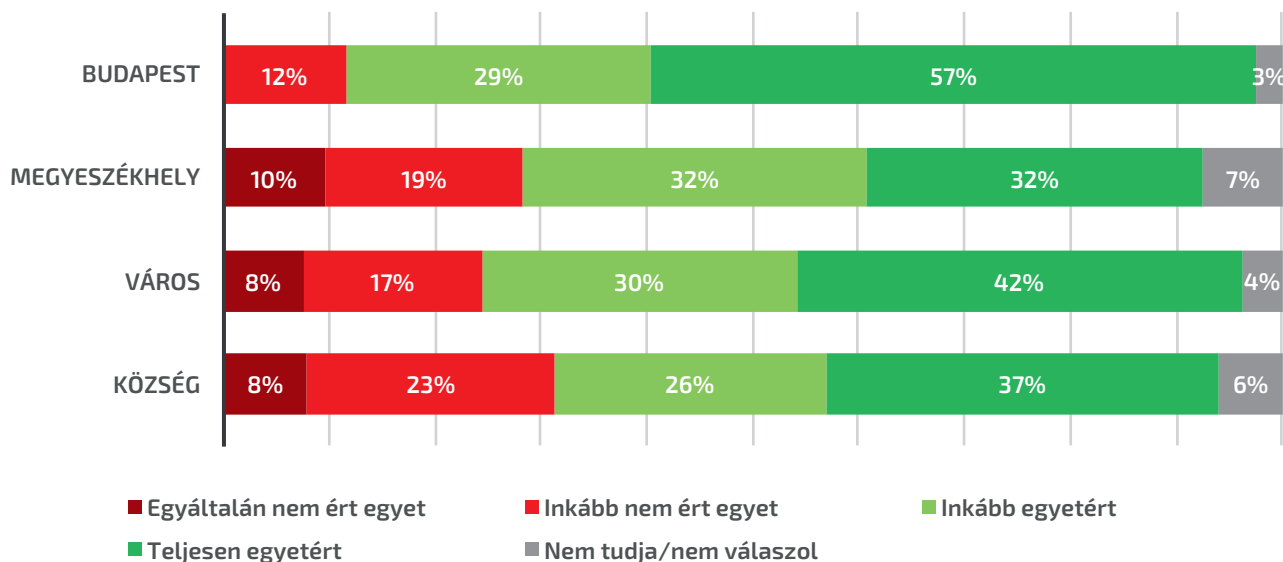
A nők között 6 százalékponttal alacsonyabb az elutasítók aránya (22%) a férfiakhoz képest, de a támogatók közötti különbség hibahatáron belül van. Ezt árnyalja, hogy 4 százalékponttal több nő nem akart vagy nem tudott válaszolni a kérdésre (7%). Iskolázottság szerint nem mutatkozik jelentős különbség a válaszokban. Az életkor szerinti

bontásban az 50–59 évesek között 5–7 százalékponttal magasabb a támogatók, és ugyanekkora mértékben alacsonyabb az ellenzők aránya a többi korcsoporthoz képest.

A lakhely szerinti bontás a karbonadóhoz kapcsolódó kérdéshez hasonló trendet mutat. Budapesten a legnépszerűbb a régi, különösen szennyező autók kitiltása (86% egyetért), ezt a városok követik (72%), majd közel azonos arányban a megyeszékhelyek és falvak (64% és 63%). Ezzel ellentétes az ellenzők aránya, a megyeszékhelyeken és községekben 28% és 31%, a városokban 24% és Budapesten csupán 12%.

19. ábra

A régi, szennyező gépjárműveket ki kellene tiltani az utakról

A fővárosban a régi, szennyező autók kitiltása olyannyira népszerű, hogy a válaszadók abszolút többsége teljes mértékben támogató (57%), és nem volt olyan budapesti, aki egyáltalán nem értene egyet az intézkedéssel. A megyeszékhelyeken a támogatók fele, a városokban és a falvakban a támogatók többsége teljes mértékben egyetért a szennyező autók kitiltásával. A kiugró budapesti támogatottság – a fosszilis tüzelőanyagok megadóztatásához hasonlóan – magyarázható a magasabb jövedelemszinttel, ebből eredően a régi autótulajdonosok alacsonyabb jövedelműek.

nyabb fővárosi arányával, illetve az eltérő értékészlettel is. Budapesten további kézenfekvő magyarázatnak tűnik a légszennyezettség kiugró értéke is.

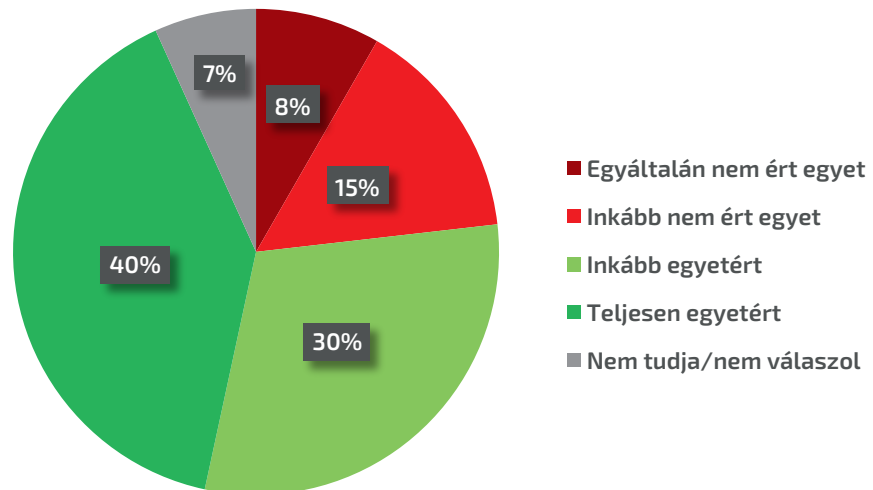
A kormánypártiak és a párt nélküliek többsége is egyetért a szennyező autók kitiltásával (68–68%), de az ellenzék körében még ennél is magasabb az intézkedés támogatása. Az intézkedéssel egyetértő válaszadók a Jobbiknál vannak a legtöbben (80%), a Momentumnál hasonlóan sokan vannak (78%), ezt a DK (72%) és az MSZP támogatói (72%) követik. Az ellenzökök a Fidesz-KDNP és az MSZP támogatói között vannak a legtöbben (28–28%) és a jobbikosok között a legkevesebben (17%).

Környezeti repülőjegy-adó

A repülőjegyek környezetvédelmi célú megadóztatását tízből heten támogatják, míg a megkérdezettek közel negyede ellenzi azt. A támogatók kis többsége teljesen egyetért egy ilyen intézkedéssel (az összes válaszadó 40 százaléka), náluk valamivel alacsonyabb a mérsékelt támogatók aránya (30%). Kevesebben vannak a repülőjegy-adó határozott ellenzői (8%), mint a mérsékelt ellenzők (15%).

20. ábra

Környezeti adót kellene kivetni a repülőjegyekre, még ha ez a repülőjegyek árának növekedésével is járna

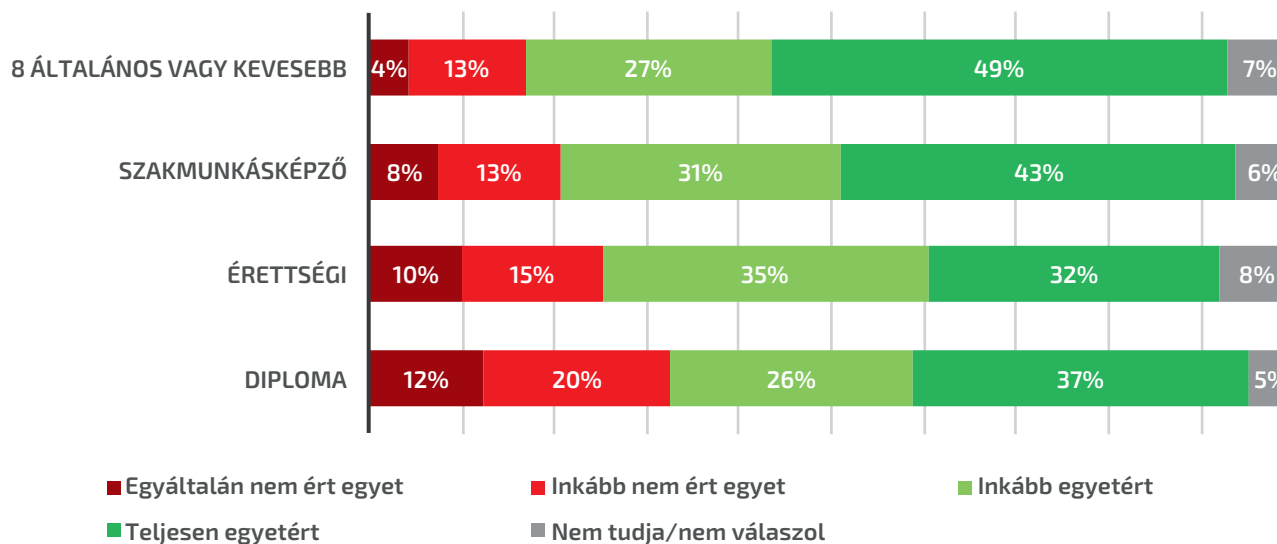

A különböző pártok támogatói, valamint a férfiak és nők között sincs számottevő különbség ebben a kérdésben. A kisebb városokban a legmagasabb a támogatottsága egy ilyen jellegű adónak (76%), ettől Budapest 5 százalékponttal, a falvak 10 százalékponttal, a megyeszékhelyek 13 százalékponttal maradnak el.

Az iskolázottság szerinti bontás mutatja a leglátványosabb trendet: a magasabb végzettségi kategóriák felé haladva növekszik a repülőjegy-adó ellenzőinek az aránya. Az ellenzők és támogatók aránya a legfeljebb 8 osztályt végzetteknel 16%–76%, a szakmunkásképzőben végzetteknel 21%–73%, az érettségizetteknel 25%–67%, a diplomásoknál 32%–63%.

21. ábra

Környezeti adót kellene kivetni a repülőjegyekre, még ha ez a repülőjegyek árának növekedésével is járna

Ennek a mintának a kézenfekvő magyarázata lehet, hogy a magasabb végzettségű és vélhetően magasabb jövedelmű csoportokban többen engedhetik meg maguknak a külföldi utazásokat és a repülőjegy vásárlást. Vagyis a klímaváltozással kapcsolatos féltelmeket és meggyőződéseket ebben az esetben egyeseknél felülírhatják a materiális szempontok.

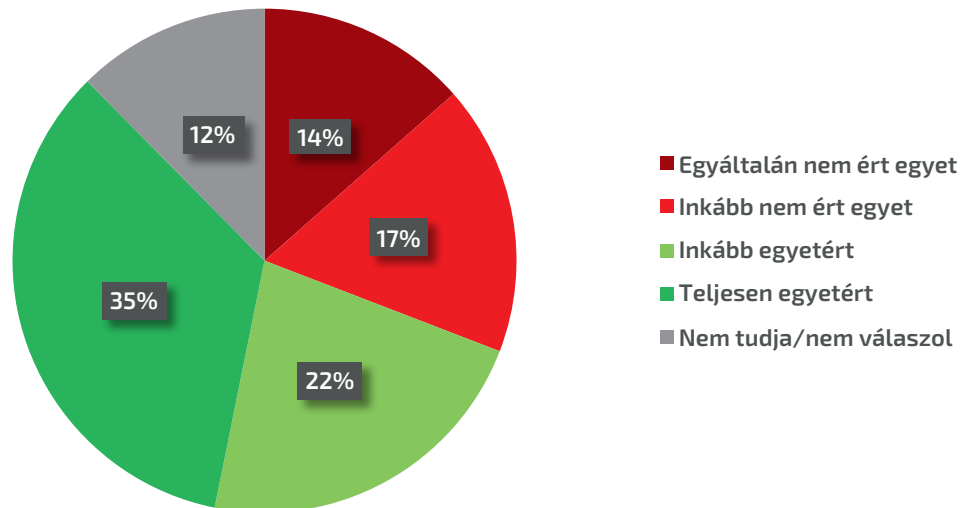
Életkor szerinti csoportok alapján a 30–39 évesek és a 40–49 évesek között a legkisebb a repülőjegy adót támogató válaszadók aránya (64% és 63%). Mind a legfiatalabbak, mind az 50 év felettek körében népszerűbb a repülőjegy-adó ötlete a középkorúakhoz képest. Az életkori mintát az magyarázhatja, hogy a fiatalabb és középidős korosztályok az 50 év felettiéknél feltételezhetően mobilisabbak, többen és gyakrabban közlekednek repülővel. Ugyanakkor a legfiatalabb, korcsoport számára kimagaslóan fontos a környezetvédelem és klímaváltozás ügye. Így a 18–29 évesek közül sokaknál a személyes meggyőződésük felülírhatja a materiális érdekeiket.

Paksi bővítés

Zöld kérdésblokkunkon belül végül a paksi bővítéséről kérdeztük az embereket. A válaszadók abszolút többsége (57%) egyetértett azzal, hogy az atomerőmű bővítését le kell állítani. 31% szerint viszont folytatni kell a beruházás megvalósítását, és kifejezetten magas volt azoknak az aránya, akik nem nyilvánítottak véleményt a kérdésben (12%).

22. ábra

A Paksi Atomerőmű bővítését le kellene állítani

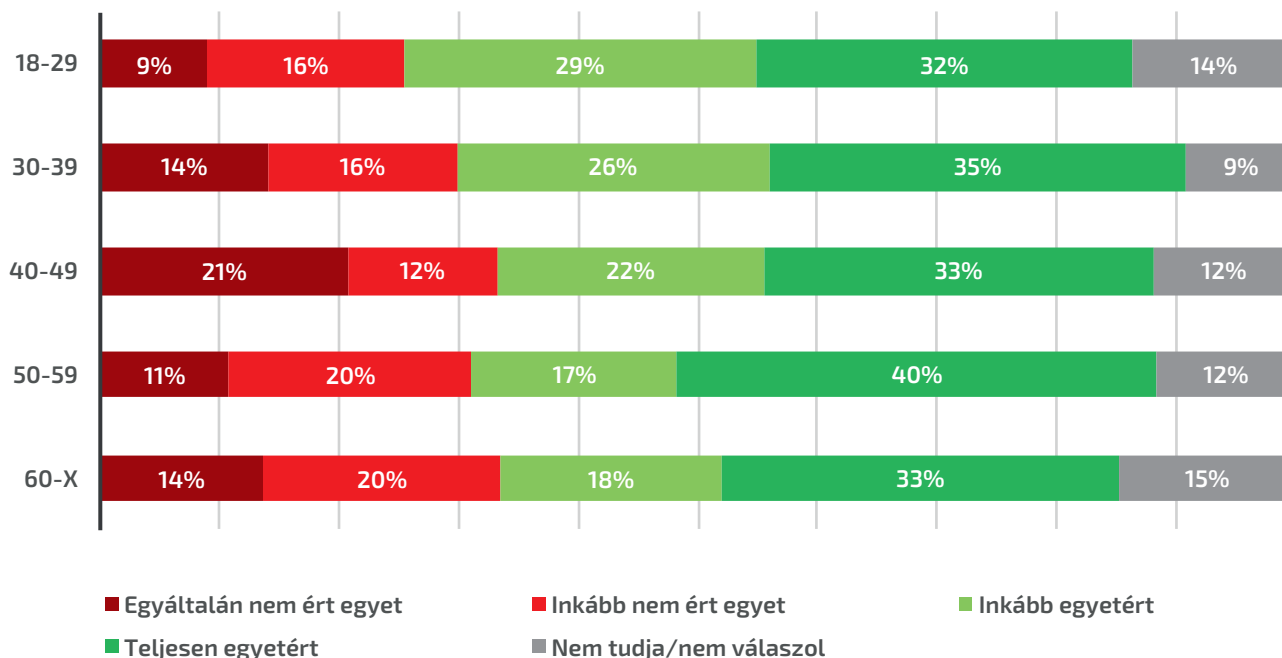

A nagyobb települések felé haladva növekszik az atomerőmű-bővítés leállításának pártján állók aránya. Legkevesebben a falvakban (54%), legtöbben Budapesten (63%) állítanák le a bővítést. A nők 6 százalékponttal kevesebben ellenzik a bővítést, mint a férfiak, ugyanakkor a férfiakhoz képest 5 százalékponttal több nő van, aki nem foglalt állást. A legfeljebb 8 általánost végzettek között 3–4 százalékponttal kevesebben voltak a leállítás (54%) és 4–7 százalékponttal kevesebben a folytatás pártján (27%) a magasabb végzettségűekhez képest.

A fiatalok között többen támogatják a paksi bővítés leállítását az idősebbeknél. A 40 évnél fiatalabb felnőttek 61 százaléka leállítaná a beruházást, az idősebb korosztályokban 4–9 százalékponttal alacsonyabb ez az arány. A bővítés folytatását támogatók legkisebb arányban a 18–29 évesek (25%), míg legnagyobb arányban a 60 év feletiek között vannak (34%).

23. ábra

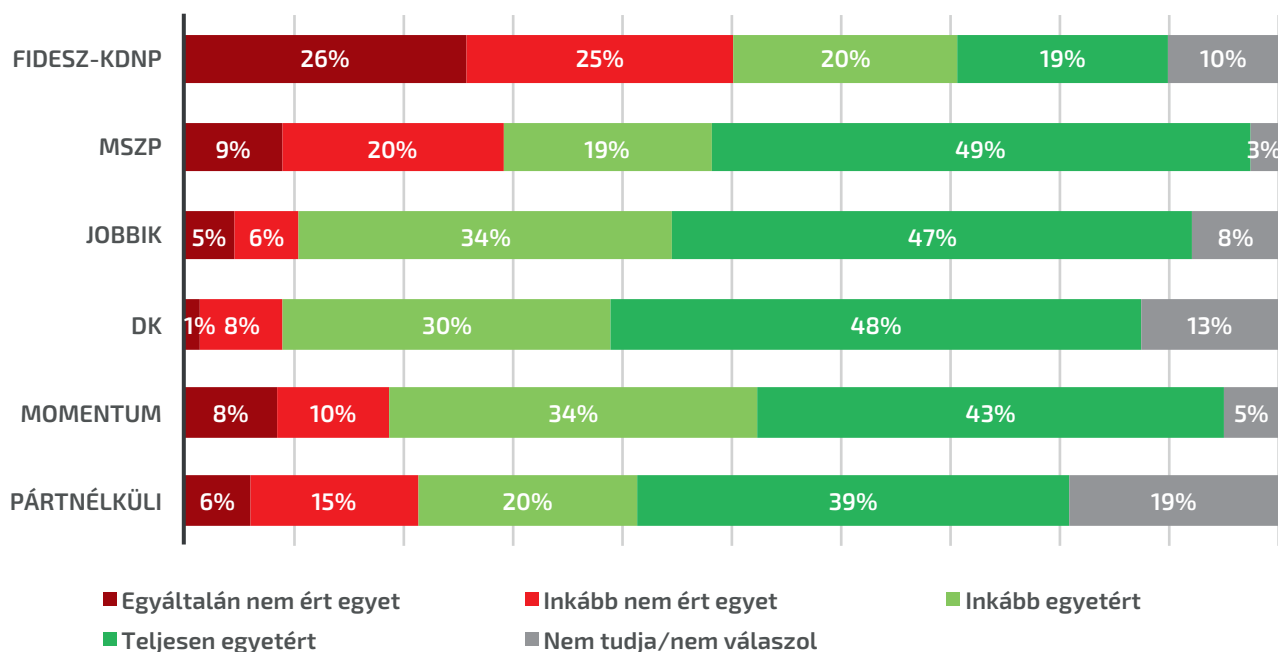
A Paksi Atomerőmű bővítését le kellene állítani

Minden más bontásnál egyértelműbb különbség mutatkozik a kormánypárti és az ellenzéki válaszadók között. A Fidesz–KDNP támogatóinak a fele nem ért egyet a bővítés leállításával, ugyanakkor a kormánypártiak 40%-a leállítaná a Paks-2 projektet. A beruházás leállítása az ellenzékiek között viszont nagyon népszerű. A projekt leállítását és a folytatását támogató válaszadók aránya a Jobbiknál 82%–10%, a DK-nál 78%–9%, a Momentumnál 76%–19%, az MSZP-nél 68%–29%, és a párt nélküliek többsége is az ellenzéki szavazókkal ért egyet (59%–21%).

24. ábra

A Paksi Atomerőmű bővítését le kellene állítani

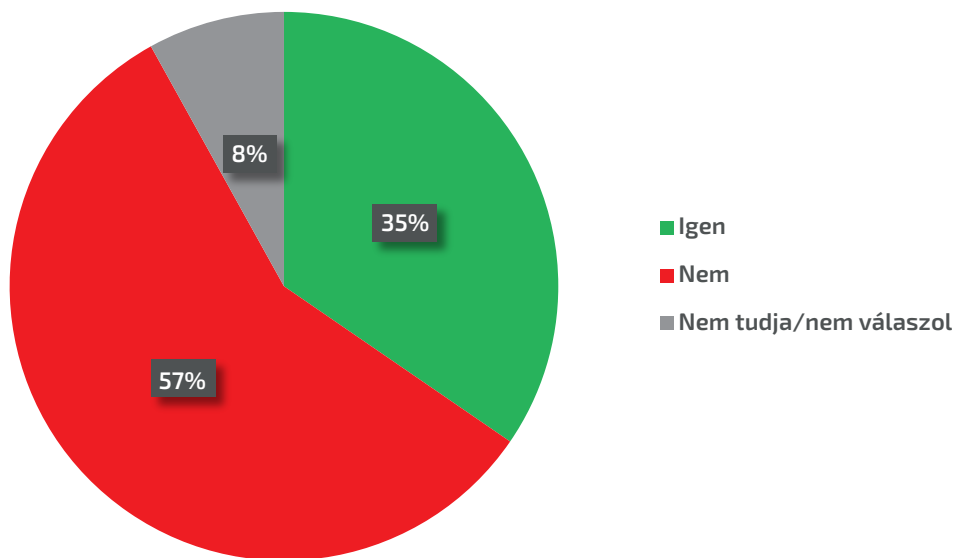
Az ellenzéki válaszok nem meglepőek, mivel a paksi atomerőműbővítés a kormány egy kiemelt, az ellenzék által gyakran kritizált projektje. A környezetvédelmi szempontok mellett az ellenzék érvei között hangsúlyos lehet a beruházás orosz finanszírozása, valamint az erről szóló megállapodás titkosítása is. Az „Orbán10” című márciusi felmérésünkben a növekvő orosz befolyást kiemelten sokan említették (a megkérdezettek 28 százaléka) az elmúlt 10 év kormányzásának fő hibái között.

Környezetkímélő termékek

A zöld, felelős fogyasztói magatartás népszerűségét is elemeztük. A kutatás résztvevőitől megkérdeztük, hogy hajlandók lennének-e többet fizetni egy termékért, ha az biztosan környezetbarát módon lett előállítva. A klímaváltozásra, környezetszennyezésre adott válaszlépések közül ennél a kérdésnél a legkisebb a pozitív válaszok aránya. Eredményeink azt mutatják, hogy a zöld célok teljesítését az emberek többsége elsősorban nem a vásárlási szokásaik megváltoztatásában látja. A megkérdezettek többsége (57%) nem adna ki több pénzt zöld termékekért, csak 35% fizetne többet értük. A férfiak 7 százalékponttal nagyobb arányban (39%) adnának ki több pénzt környezetbarát termékekre, mint a nők.

25. ábra

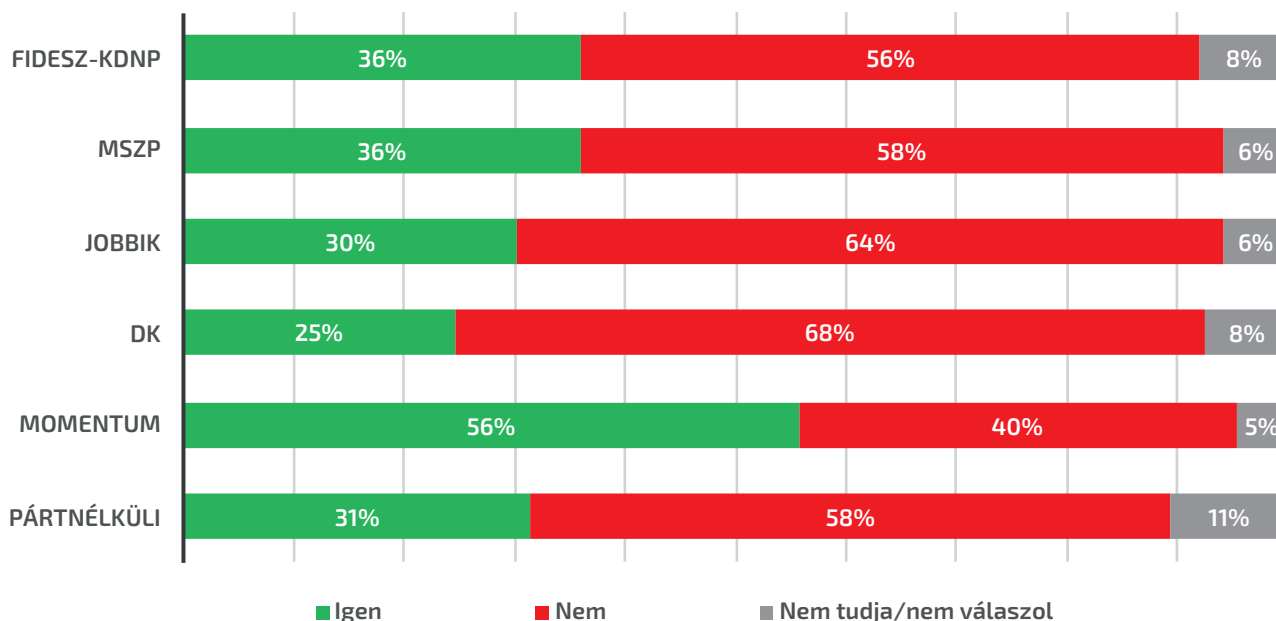
Ön hajlandó lenne többet fizetni a termékekért, ha biztosan tudná, hogy környezetkímélő módon gyártották őket?

A momentumosok fogyasztási preferenciái térnek el legjelentősebben a többi párt támogatóitól. Ez az egyetlen politikai csoport, ahol többségben vannak azok, akik zöld termékekért fizetnének akár többet is (56%), mint akik erre nem hajlandók (40%). A többi pártnál és a párt nélkülieknél ezek az arányok nagyjából fordítottak. A legkevesebben a DK-sok közül fizetnének többet környezetbarát termékekért (25%), ugyanitt a legmagasabb a nemleges válaszok aránya (68%).

26. ábra

Ön hajlandó lenne többet fizetni a termékekért, ha biztosan tudná, hogy környezetkímélő módon gyártották őket?

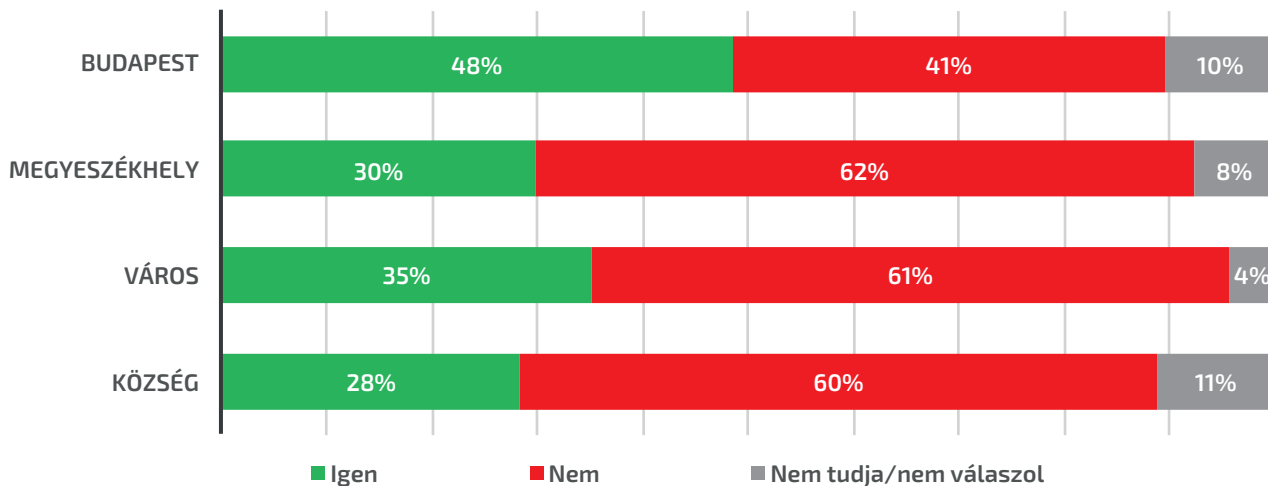
Feltételezhető, hogy a Momentum támogatóinak kiugró értékei csak részben vezethetőek vissza meggyőződésbeli mintákra, legalább ugyanennyire fontosak lehetnek a materiális különbségek. A korábbi kérdések alapján a momentumosok értékek szintjén a többi párthoz – elsősorban a Jobbikhoz és DK-hoz – hasonló mértékben zöld gondolkodásúak, de a feltételezett magasabb jövedelmi szintjük miatt költenének arányaiban többen a környezetvédelemre.

Ugyanakkor az értékelvű magyarázat mögött is állhatnak összetételi hatások. A momentumosok között kimagasló a liberálisok aránya, valamint a pártnak fiatalabb a korfája. A liberálisok között vélhetően többen vannak, akik az állami beavatkozással szemben az egyéni felelősségvállalásra helyezik a hangsúlyt ebben a kérdésben is. Másrészt azt is láttuk, hogy a fiatalok számára fontosabb a környezetvédelem és klímaváltozás témája, így vélhetően nagyobb arányban vállalnának személyes áldozatokat is a zöld ügy érdekében. Egy harmadik, alternatív magyarázatot a pártok támogatóinak lakhely által meghatározott, életmódbeli különbségei adhatják. Az elsősorban Budapesten erős, urbánus bázisú momentumosoknak a fogyasztási szerkezetét is jobban meghatározhatják a zöld termékek.

Úgy tűnik, hogy mindhárom magyarázatot alátámasztja a kérdések demográfiai bontása. Egyedül Budapesten vannak többségben azok, akik többet fizetnének környezetbarát termékekért (48% vs. 41%). A többi településkategóriákban egyharmad körül az igen és 60% körül a nem válaszok aránya.

27. ábra

Ön hajlandó lenne többet fizetni a termékekért, ha biztosan tudná, hogy környezetkímélő módon gyártották őket?

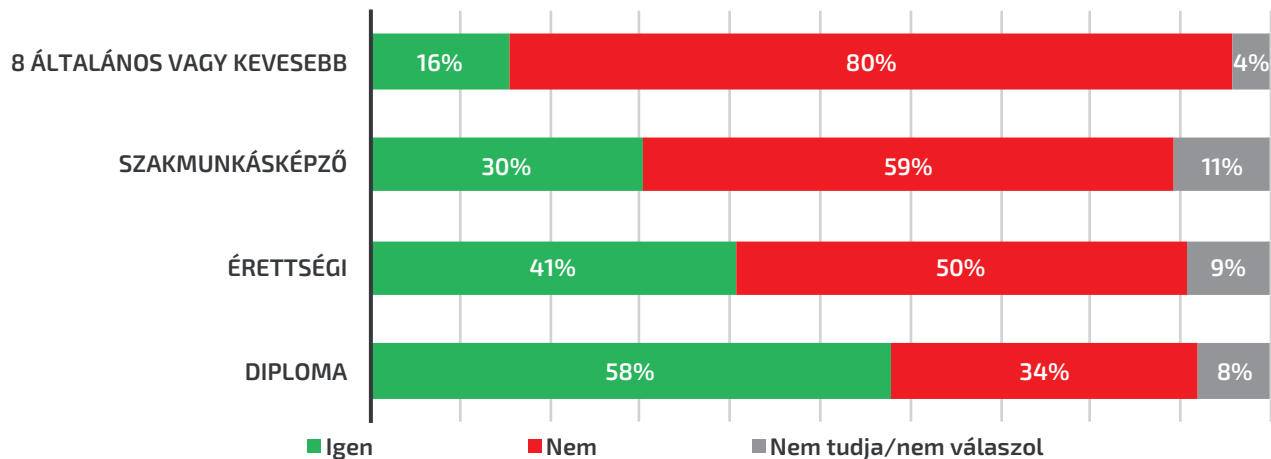
Ezekkel a mintákkal párhuzamban áll a bioélelmiszerek áfakedvezményét támogatók megoszlása, ami szintén a budapestiek, valamint a momentumosok között volt magasabb. A budapestiek magasabb átlagkeresete, eltérő

értékkészlete, valamint a nagyvárosi életstílus is magyarázhatja a környezetbarát termékek magasabb arányú preferálását.

A végzettség szerinti bontás egyértelmű növekvő trendet mutat ebben a kérdésben: a magasabb iskolázottsági kategóriák felé haladva növekszik az igen és csökken a nem válaszok aránya. Míg a legfeljebb 8 általánost végzeteknek csak 16 százaléka adna ki több pénzt zöld termékekre és 80 százaléka nem, addig a diplomások többsége (58%) hajlandó lenne ezért fizetni, és csak 34% válaszolta azt, hogy nem adna ki többet ilyen célra. A lakhelyhez és pártpreferenciához hasonlóan ezt a növekvő trendet is magyarázhatják meggyőződésbeli, jövedelmi és életmódhoz kötődő különbségek. A korosztályok szerinti bontásban pedig azt látjuk, hogy az ötven évnél fiatalabb korosztályokban nagyobb arányban fizetnének magasabb árat a környezetbarát termékekért. A legnagyobb arányban a 40–49 évesek (43%), legkisebb arányban a 60 év felettiak (27%) válaszoltak igennel.

28. ábra

Ön hajlandó lenne többet fizetni a termékekért, ha biztosan tudná, hogy környezetkímélő módon gyártották őket?

4. Baloldali gazdaságpolitikai intézkedések támogatottsága

Társadalmi egyenlőtlenségek

A magyar társadalom döntő többsége, 82 százaléka egyetért azzal az állítással, hogy az állam feladata a társadalmon belüli egyenlőtlenségek csökkentése. Ezzel szemben mindössze a válaszadók 15 százaléka bízna ezt a kérdést piaci folyamatokra, ami azt jelenti, hogy a magyarok határozottan olyan állami gazdaság- és szociálpolitikát várnak el a hatalomtól, amely prioritásként kezeli az alsóbb társadalmi rétegek felzárkóztatását. A kérdés, amelyre ezek a válaszok érkeztek, így szólt: „Vannak, akik szerint a társadalmon belüli egyenlőtlenségeket az államnak csökkentenie kell. Mások szerint az egyenlőtlenségek az élet természetes velejárói, és az államnak nincs feladata az egyenlőtlenségek csökkentésében. Ön melyik állítással ért egyet?”

---

29. ábra

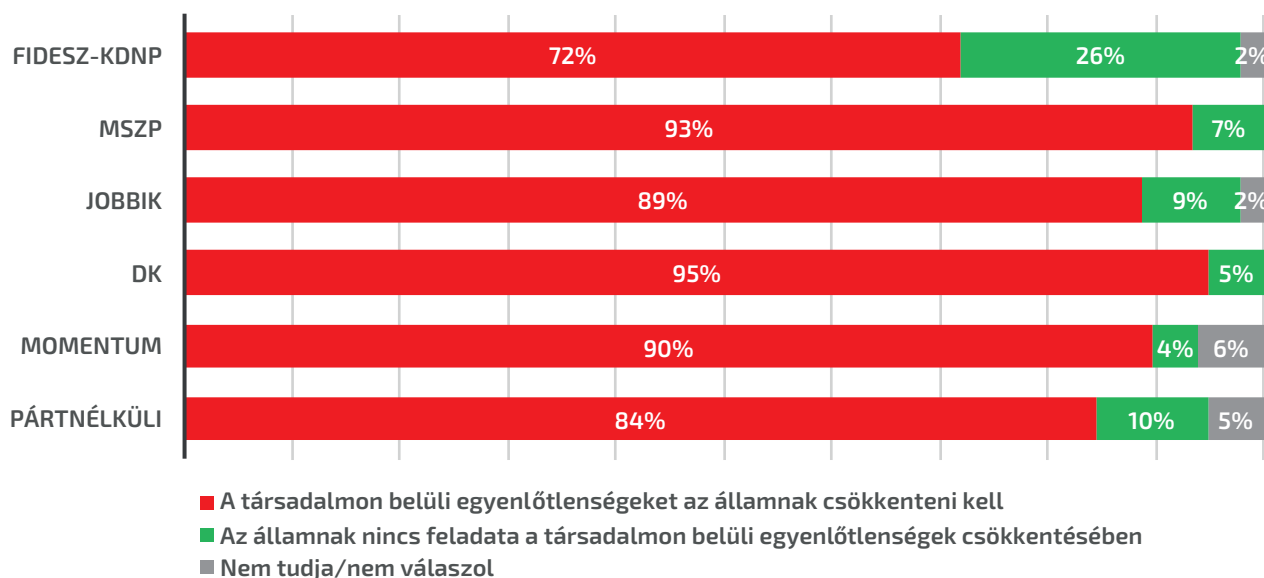
Társadalmi egyenlőtlenségek

Habár pártokon átívelő konszenzust látunk a társadalmi egyenlőtlenségek állami kezelését illetően, némi eltérést figyelhetünk meg a kormánypárti és az ellenzéki választók között. Míg az összes ellenzéki párt táborában szinte teljes egyetértés (89–95%) mutatkozik abban, hogy az államnak kiemelt feladata az egyenlőtlenségek csökkentése, addig a kormánypárti szavazók körében azért vannak eltérő vélemények is: a Fidesz szavazók 72 százaléka osztja a baloldali álláspontot, ezzel szemben minden negyedik kormánypárti szimpatizáns úgy gondolja, hogy mindenki saját maga felelős a társadalmi helyzetéért.

30. ábra

Társadalmi egyenlőtlenségek

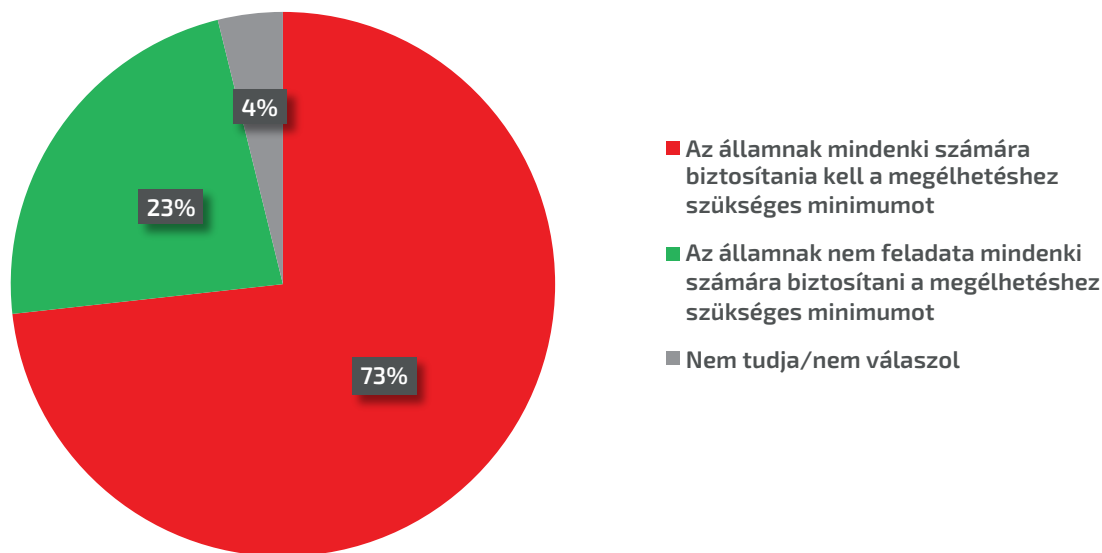
A társadalmi egyenlőtlenségek kérdésében a nem és az életkor nincs szignifikáns hatással a véleményekre, az iskolázottság, valamint a településtípus viszont egyértelműen korrelál a válaszokkal. Az egyre képzettebb rétegek egyre kisebb arányban támogatják a baloldali álláspontot: míg a 8 általánossal rendelkezők 90 százaléka, addig a diplomásoknak csak a 78 százaléka értett egyet az állítással. Hasonló tendenciát figyelhetünk meg a lakhelytípus esetében is: Budapesten tízből kilenc válaszadó vélekedett úgy, hogy az államnak fel kell lépnie a társadalmi egyenlőtlenségek enyhítése érdekében, míg ugyanez az arány a falvakban élők körében valamivel kisebb, 80 százalék.

Alapjövedelem

A magyarok közel háromnegyede, 73 százaléka támogatja az alapjövedelem bevezetését, míg mindössze alig minden negyedik (23%) válaszadó ellenzi az intézkedés bevezetését – szerintük az államnak nem feladata mindenki számára biztosítani a megélhetéshez szükséges minimumot. A koronavírus okozta gazdasági és szociális válság alatt mért eredményeink a 2018-as kutatásunkhoz képest hat százalékpontos növekedést jeleznek az alapjövedelem támogatottságában (két évvel ezelőtt 67% értett egyet az alapjövedelem elvével). Kérdésünk így hangzott: „Az alapjövedelem támogatói szerint az államnak mindenki számára biztosítani kell a megélhetéshez szükséges minimumot. Az alapjövedelem ellenzői szerint az államnak nem feladata mindenki számára biztosítani a megélhetéshez szükséges minimumot, mivel azt elsősorban mindenkinek a saját feladata megteremteni. Ön melyik állítással ért egyet?”

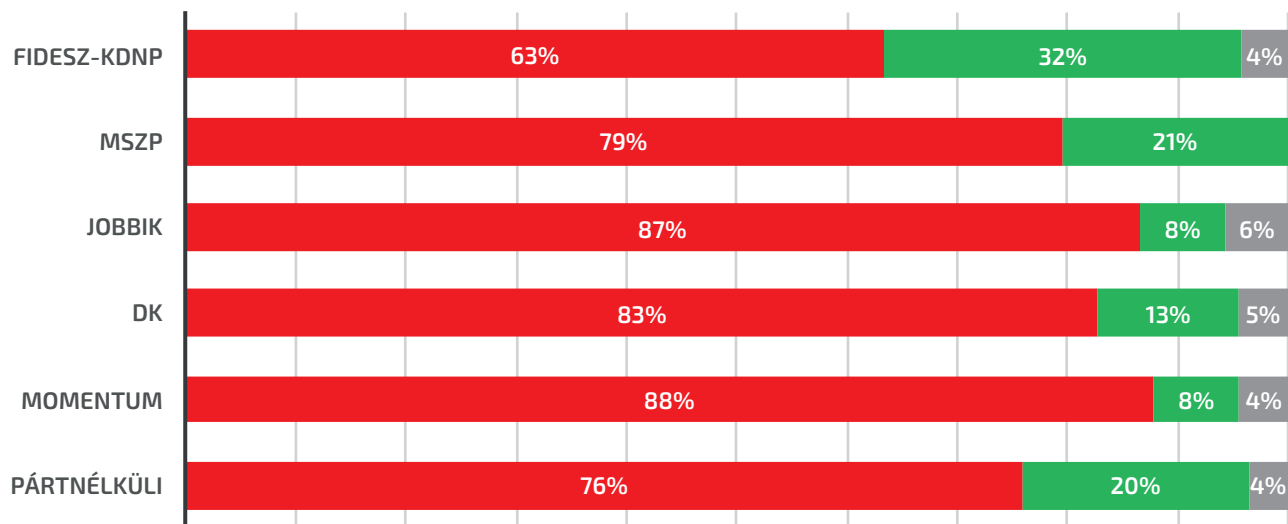
31. ábra

Alapjövedelem

Az összes párt táborában egyértelmű többségben vannak az alapjövedelem támogatói, de ismét megfigyelhetünk eltérést a kormánypárti és az ellenzéki szavazók között. A Fidesz támogatói körében a legmagasabb (32%) a megélhetéshez szükséges minimum állami biztosításának az elutasítása, ezzel szemben 63 százalékuk támogatja az alapjövedelem bevezetését – ami azért is szembetűnő, mert a kormánypártok képviselői több alkalommal is határozottan elzárkóztak az intézkedés hazai bevezetésétől. Az ellenzéki pártok szimpatizánsai viszont egységesen felsorakoznak az intézkedés bevezetése mellett, jól látszik, hogy a Párbeszéd által követelt közpolitikai reform támogatottsága az egész ellenzéken belül erős. A párt nélküliek körében is népszerű javaslatról van szó, körükben 76% az alapjövedelem támogatottsága.

32. ábra

Alapjövedelem

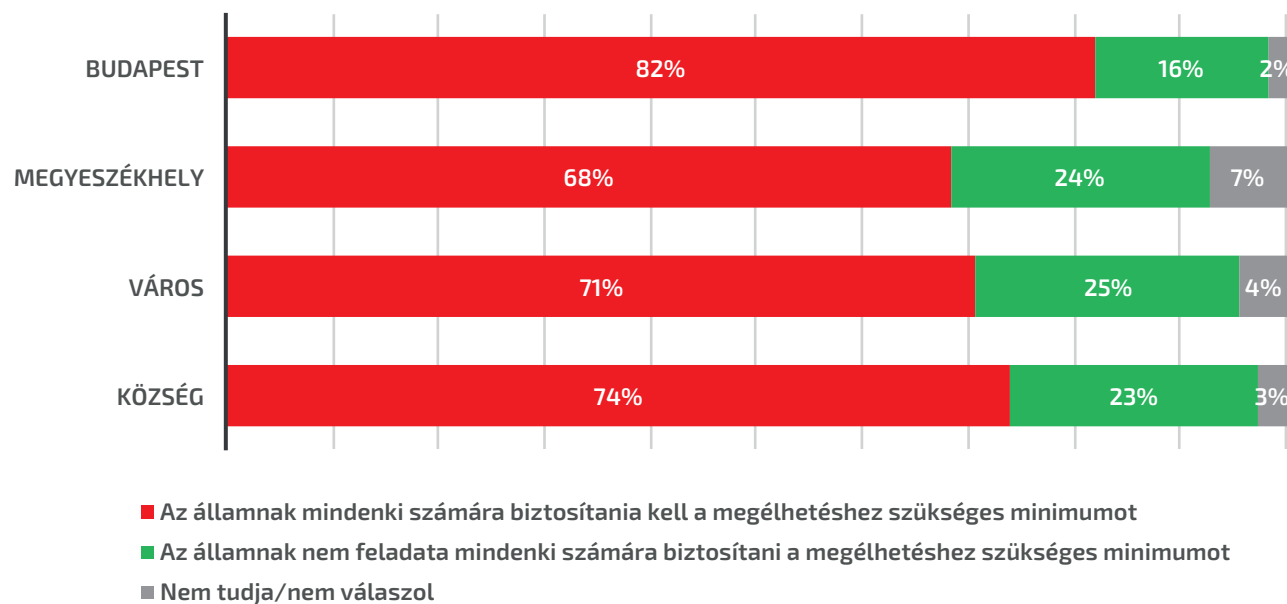
- Az államnak mindenki számára biztosítania kell a megélhetéshez szükséges minimumot
- Az államnak nem feladata mindenki számára biztosítani a megélhetéshez szükséges minimumot
- Nem tudja/nem válaszol

A különböző iskolázottsági szinttel rendelkező magyarok körében érdemi eltéréseket figyelhetünk meg az alapjövedelem népszerűségét illetően. A legfeljebb 8 általánossal rendelkezők körében a legmagasabb az intézkedés támogatottsága, több mint négyötödük (81%) gondolta úgy, hogy az államnak mindenki számára biztosítania kell a megélhetéshez szükséges minimumot, a szakmunkások (69%) és a diplomások (67%) körében az átlagnál alacsonyabb értékeket találunk.

Az életkort figyelve egyedül a harmincasok körében látunk az átlagnál magasabb (78%), a negyvenesek körében alacsonyabb (68%) értékeket, a többi korosztály véleménye megegyezik a teljes társadalméval. A főváros–vidék törésvonal is kirajzolódik az eredményekből: a Budapesten élők 82 százaléka támogatja az intézkedés bevezetését, ugyanez az arány a fővároson kívül 68 és 74 százalék között mozog.

33. ábra

Alapjövedelem

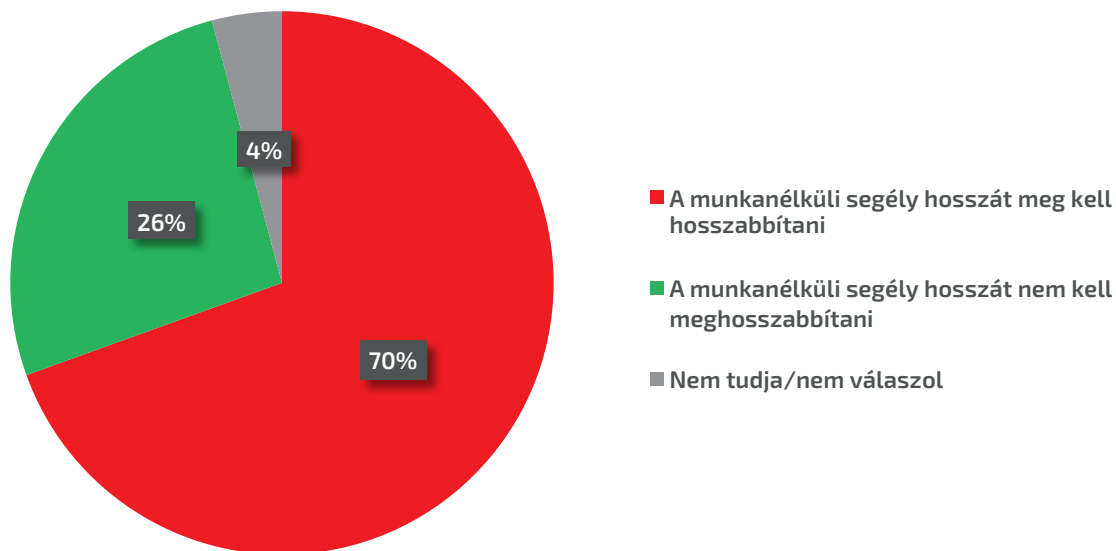

Álláskereső támogatása

Alig minden negyedik magyar tartja csak helyesnek az álláskereső támogatásának jelenlegi szabályozását: a válaszadók 26 százaléka véli csak úgy, hogy nem kell meghosszabbítani a munkanélküli segély hosszát, míg a magyarok 70 százaléka szerint hosszabb ideig kellene munkanélküli segélyt biztosítani az államnak az állásukat elvesztők számára. Ez jelentős változást jelent 2018-as adatainkhoz képest: az akkori 54% helyett a koronavírus-válság alatt már 16 százalékponttal többen gondolják úgy, hogy nem elég a 3 hónapos munkanélküli segély. A magyar munkanélküli támogatási rendszer egyébként a fejlett országokat tömörítő OECD tagállamai közül a legszűkmarkúbb, a mindössze 3 hónapig folyósított álláskeresői járadék a legrövidebb időtartam a fejlett világban. Itt a pontos kérdés így hangzott: „Vannak akik szerint a jelenleg 3 hónapig járó munkanélküli segély hosszát meg kell hosszabbítani, hogy legyen elég idő munkát találni. Mások szerint nem kell meghosszabbítani a munkanélküli segély hosszát, mert a rövid támogatási időszak ösztönöz gyors munkakeresésre. Ön melyik állítással ért egyet?”

34. ábra

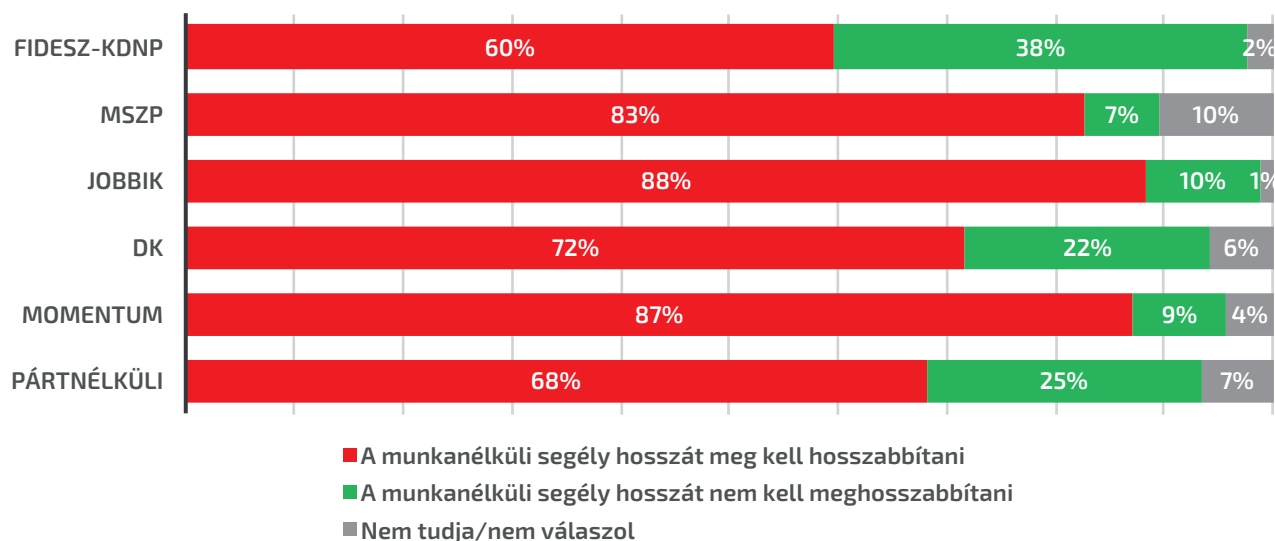
Álláskereső támogatása

Még a Fidesz szavazói körében is többségben vannak azok, akik támogatják a munkanélküli segélyre vonatkozó hatályban lévő szabályozás módosítását: a kormánypárti szimpatizánsok 60 százaléka véli úgy, hogy meg kellene hosszabbítani a jelenlegi 3 hónapos időtartamot, míg ezzel szemben 38 százalékuk tartja elegendőnek a hatályos állami támogatás mértékét. Az ellenzéki szavazók még ennnyire sem megosztottak a kérdésben, az MSZP (83%), a Jobbik (88%), és a Momentum (87%) táborában szinte teljes konszenzus van arról, hogy meg kell hosszabbítani a jogosultságra vonatkozó időszakot, egyedül a DK szavazói körében enyhül némileg a lelkesedés (72 százalékuk értett egyet az állítással), igaz, még így is egyértelmű többségben vannak a változást követelők.

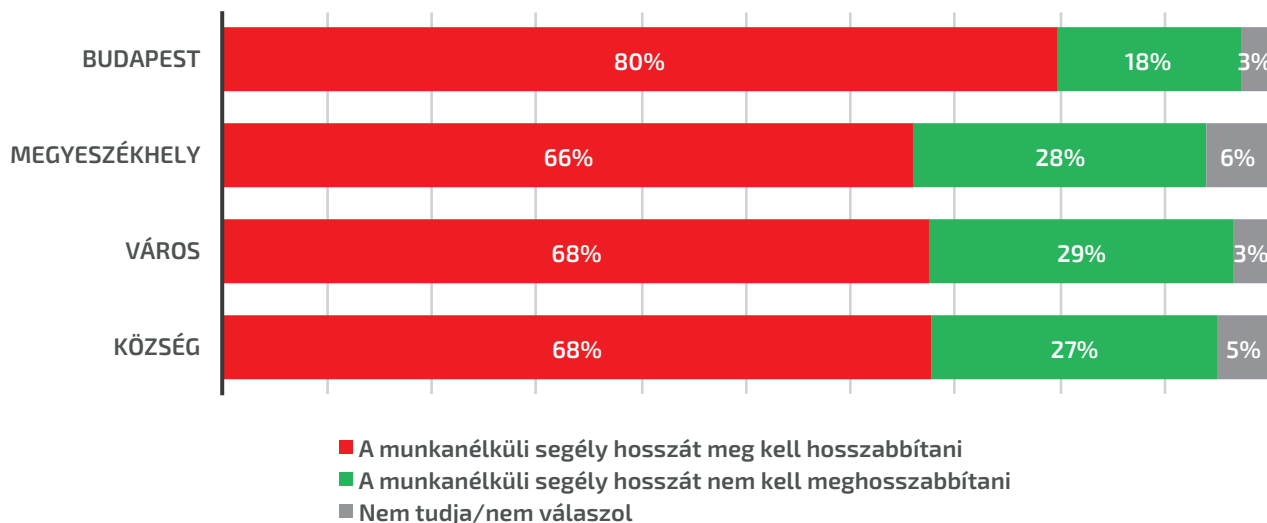
35. ábra

Álláskereső támogatása

Az iskolázottság egyértelmű összefüggést mutat a kérdésre adott válaszokkal, ugyanis a képzetlenebb rétegek inkább támogatják a jogosultsági időszak meghosszabbítását: a legfeljebb 8 általánossal rendelkezők körében 77 százalék az arányuk, míg a diplomások körében már csak 60 százalék, ami egyértelműen összefüggésben áll azzal, hogy a kevésbé iskolázott rétegeket magasabb arányban érinti a munkanélküliség. Az életkor tekintetében egyértelmű trendet nem olvashatunk ki az eredményekből.

36. ábra

Álláskereső támogatása

A településtípus viszont szignifikáns hatással van a véleményekre, ugyanis amíg a fővárosban élők négyötöde vélte úgy, hogy három hónapi támogatás nem elégséges az állam részéről a munkanélküliség támogatására, addig a vidéken élők körében ez az arány mindössze 66–68 százalék között mozog, ami azért is szembetűnő, mert vidéken sokkal nagyobb a munkanélküliség aránya, mint Budapesten.

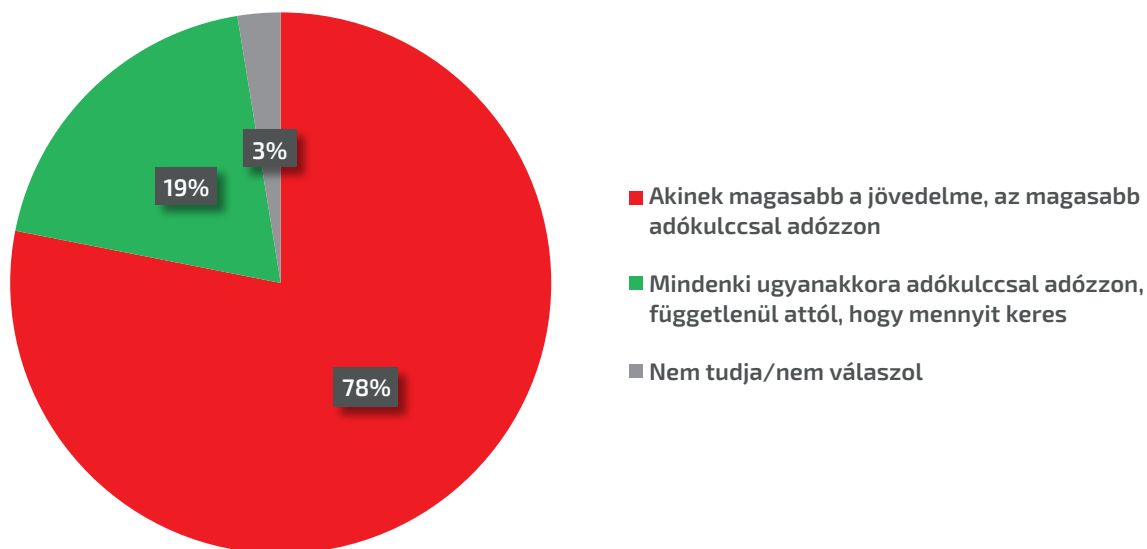

Progresszív adórendszer

A magyar társadalom több mint háromnegyede (78%) támogatja a progresszív adórendszer bevezetését, ezzel szemben minden ötödik magyar helyesli csak az Orbán-kormány álláspontját, miszerint az egykulcsos adózás a legigazságosabb formája a társadalmi közteherviselésnek. A progresszív adórendszer támogatottságát a következő kérdéssel mértük: „Vannak, akik szerint akinek magasabb a jövedelme, az magasabb adókulccsal adózzon. Mások szerint mindenki ugyanakkora adókulccsal adózzon, függetlenül attól, hogy mennyit keres. Ön melyik állítással ért egyet?”

37. ábra

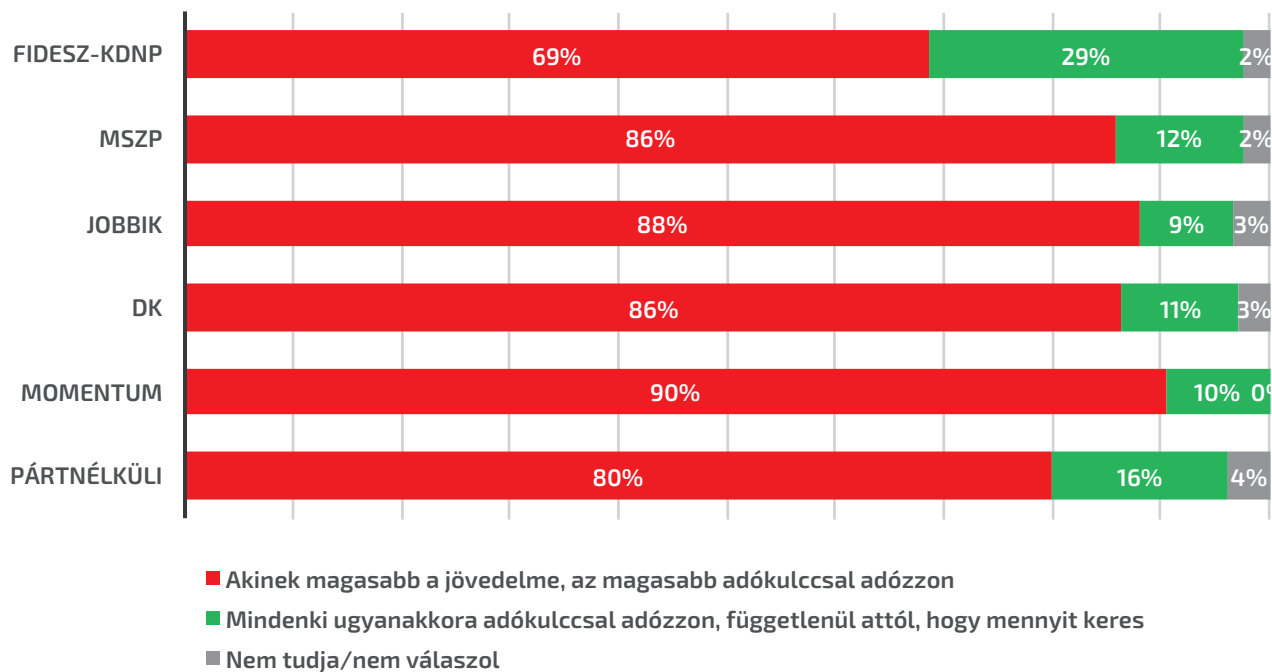
Progresszív adórendszer

Saját szavazói körében is alacsony az Orbán-kormány adópolitikájának támogatottsága: a kormánypárti szavazók 69 százaléka a progresszív adózás mellett foglalt állást, míg mindössze 29 százalék támogatja az egykulcsos adópolitikát. Az ellenzéki szavazók körében szinte teljes egyetértés mutatkozik, 86–90 százalékuk gondolja úgy, hogy a hatályos adórendszerünk igazságtalan az alacsonyabb keresetűekkel szemben.

38. ábra

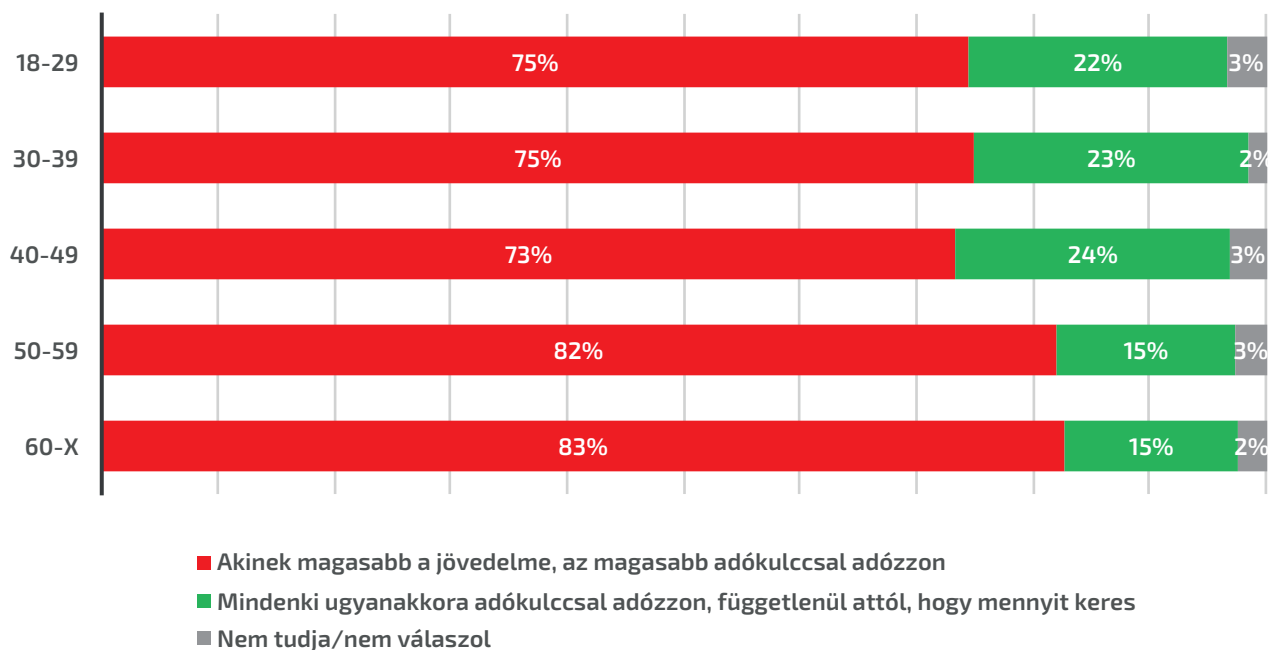
Progresszív adórendszer

Minden vizsgált társadalmi csoport és réteg döntő többsége támogatná a többkulcsos adórendszer bevezetését, igaz, a különböző szocio-demográfiai csoportokon belül felfedezhetünk eltéréseket. Az iskolázottságnál az alapfokú végzettségűek (86%) körében a legmagasabb a progresszív adózás támogatottsága, az ennél képzettebb rétegek esetében 74–77 százalék között változik. Az életkort figyelve az 50 év tűnik választóvonalnak: az 50 évnél fiatalabbak 73–75 százalékáa támogatja a többkulcsos adózást, míg az 50 évnél idősebbek között 82–83 százalék ez az arány. A lakhelytípus nincs jelentős hatással az adórendszerre vonatkozó véleményekre.

39. ábra

Progresszív adórendszer

Óriásvagyonok megadóztatása

Társadalmi konszenzus mutatkozik az óriásvagyonok megadóztatása kérdésében: a válaszadók mindössze 8 százaléka felelt úgy, hogy nincs szükség adót kivetni az óriásvagyonokra, míg a magyarok 88 százaléka osztja azt az álláspontot, hogy „fizessenek a gazdagok”. A pontos kérdésünk így hangzott: „Vannak, akik szerint adót kellene kivetni az óriásvagyonokra, hogy magasabb arányban viszonyozzák azt a segítséget, melyet a közösségtől kaptak gazdagodásukhoz. Mások szerint nem kellene megadóztatni az óriásvagyonokat, mivel tulajdonosuk már megdolgozott érte. Ön melyik állítással ért egyet?”

40. ábra

Óriásvagyonok megadóztatása

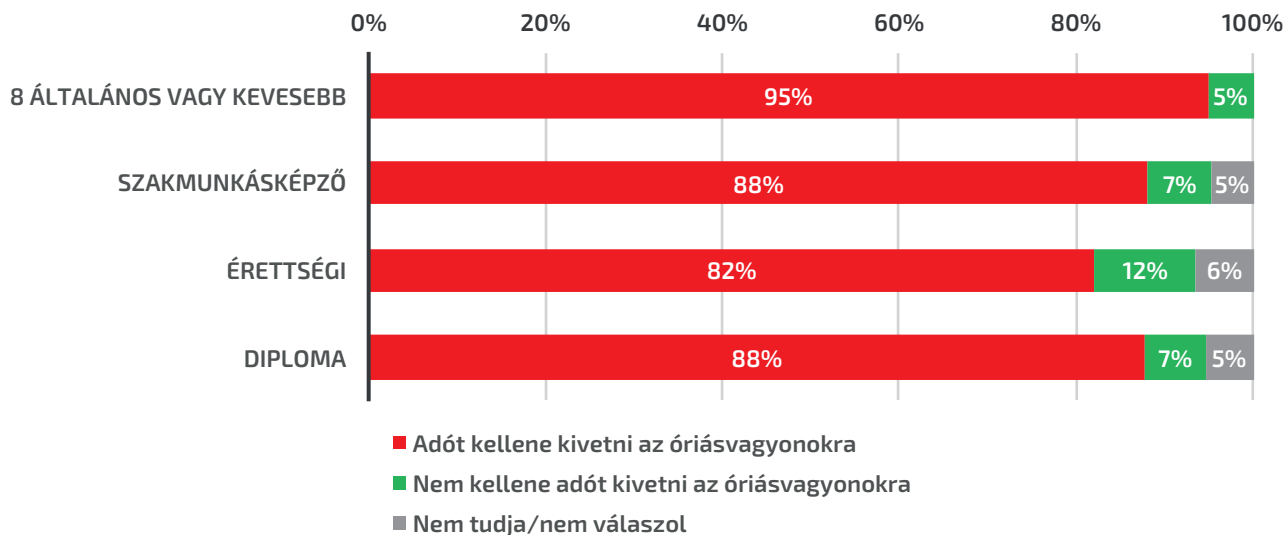

Az óriásvagyonok megadóztatása kérdésében pártokon átívelő konszenzust figyelhetünk meg: még az ötlettől leginkább ódzkodó kormánypárti (83%) szavazók körében is kiemelkedő a javaslat támogatottsága, de az ellenzéki táborokban szinte teljes az egyetértés a társadalom leggazdagabb rétegére kivetett adó kérdésében.

Az iskolázottságot figyelve a 8 általánossal rendelkezők körében (95%) a legmagasabb a javaslat támogatása, míg az érettségivel rendelkezők körében némi bizonytalanságot figyelhetünk meg, de körükben is elsöprő többség (82%) vetne ki adót a legtehetősebb állampolgárok vagyonára. A különböző életkorú és lakhelyű állampolgárok véleményét figyelve csak elhanyagolható mértékű eltéréseket látunk.

41. ábra

Óriásvagyonok megadóztatása

Lakástámogatási rendszer

A magyarok közel kétharmada (64%) csak azok számára tenné elérhetővé az állami lakástámogatást, akik önerőből nem tudnak lakást vásárolni, ezzel szemben csak a társadalom egyharmada (32%) helyesli a kormány jelenlegi lakáspolitikáját, miszerint mindenki jogosult lakástámogatásra, függetlenül anyagi helyzetétől. Kérdésünk így hangzott: „Vannak, akik szerint az állam csak azoknak adjon támogatást lakásra, akik saját erőből nem tudnak lakást venni. Mások szerint az állam egyformán támogasson minden magyar állampolgárt függetlenül az anyagi helyzetétől. Ön melyik állítással ért egyet?”

42. ábra

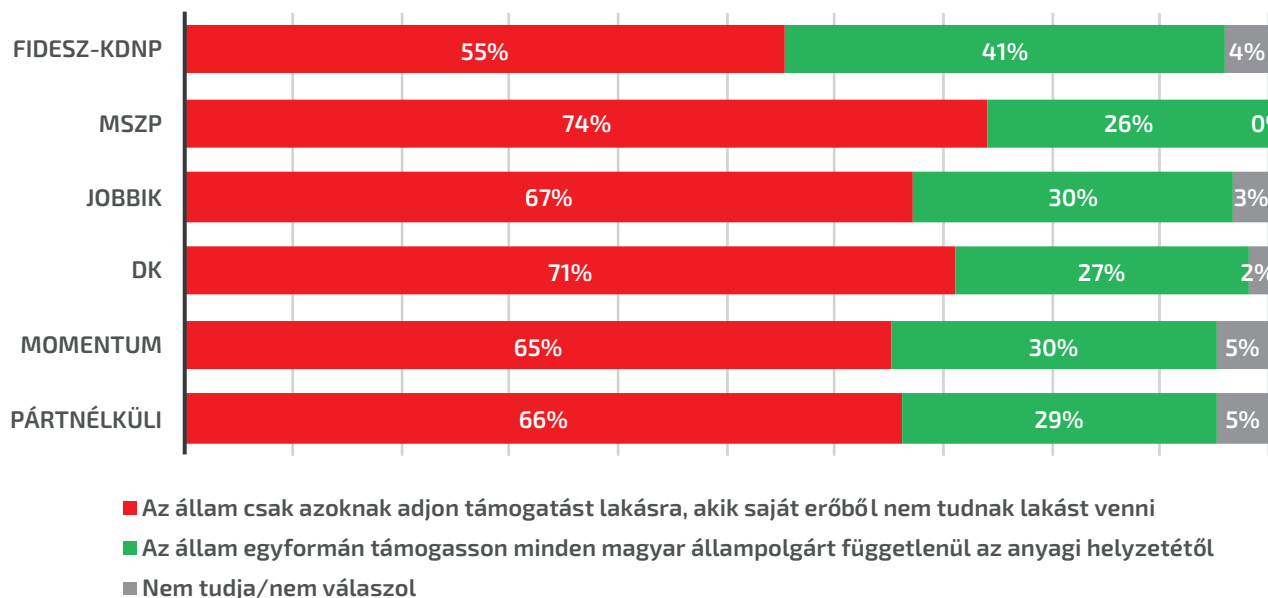
Állami lakástámogatás

Az összes párt támogatói között többségben vannak azok, akik ellenzik a jelenleg érvényes lakástámogatási rendszert, a kormánypárti szavazók azonban erősen megosztottak a kérdésben: 55 százalékuk megvonná a támogatást azoktól, akik saját erőből is tudnának lakást vásárolni, míg 41 százalékuk szerint az államnak mindenkinek a lakásvásárlását egyformán támogatnia kell. Az ellenzékiek körében viszont már magasabb az elutasítottsága az Orbán-kormány lakástámogatási rendszerének: a leginkább az MSZP szavazói (74%) szűkítenék a jogosultak körét, de még a leginkább megengedő momentumosoknak is a kétharmada (65%) nem ért egyet a jelenlegi szabályozással.

43. ábra

Állami lakástámogatás

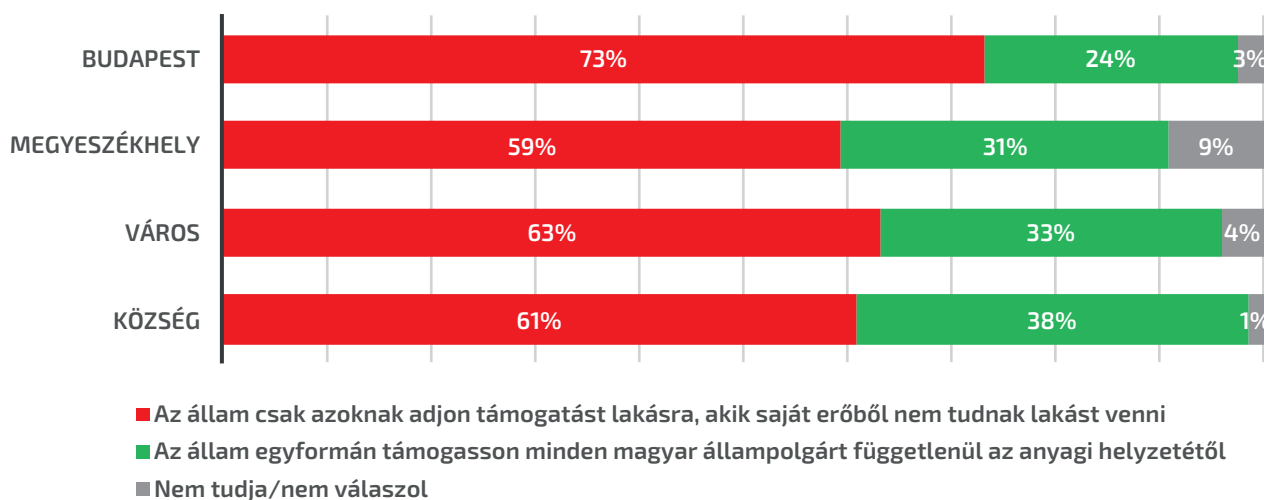

Az iskolázottságot tekintve a legfeljebb 8 általánossal rendelkezők véleménye tér el az átlagostól, 69 százalékuk vezetne be rászorultságon alapuló lakástámogatási rendszert, a képzetebbek körében ugyanez az arány 61–62 százalék. Az életkori bontást figyelve két érdemi eltérést látunk: a legfiatalabbak körében a legmagasabb, 68 százalék a jövedelemtől függő lakástámogatási rendszer támogatottsága, míg a legidősebbek körében a legalacsonyabb (59%).

A legnagyobb eltéréseket viszont a településtípust vizsgálva figyelhetjük meg: a fővárosban élők közel háromnegyede (73%) osztja azt a véleményt, hogy rászorultsági alapúvá kellene tenni az állami lakástámogatást, míg a vidéken élők körében ez az arány 59 és 63 százalék között mozog, ami jelzi azt is, hogy lakhatási válság Budapesten a kevésbé tehetőss társadalmi csoportokban súlyosabb kérdésként jelentkezik.

44. ábra

Állami lakástámogatás

Összességében kijelenthető, hogy a magyar választók egyértelműen nyitottak a baloldali gazdaságpolitikai követelésekre. Kérdéseinknél, melyek a baloldali gazdaságpolitikai kulcstémáit vizsgálták, egyértelmű többségbe került a szociáldemokrata álláspont: nemre, korra, végzettségre és lakóhelyre való tekintet nélkül döntő többségben vannak azok, akik támogatják a progresszív gazdaságpolitikai intézkedéseket. Ráadásul a legtöbb kérdésben pártokon átívelő konszenzus figyelhető meg, igaz, a kormánypárti szavazók körében több esetben nagyobb megosztottságot találtunk.

5. Identitáspolitikai kérdések megítélése a magyar társadalomban

---

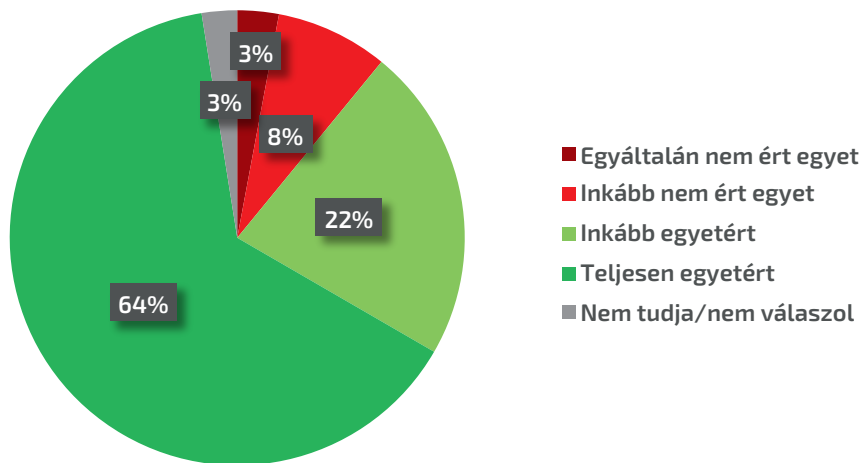
Nők és férfiak közötti bérszakadék

A magyarok döntő többsége kiáll az egyenlő munkáért egyenlő bért elve mellett: a megkérdezettek 87 százaléka értett egyet azzal az állítással, hogy igazságtalan, ha a nők kevesebb bért kapnak ugyanazért a munkáért, mint a férfiak, ezzel szemben mindössze minden tizedik válaszó szerint nem probléma a férfiak és nők közötti bérszakadék.

---

45. ábra

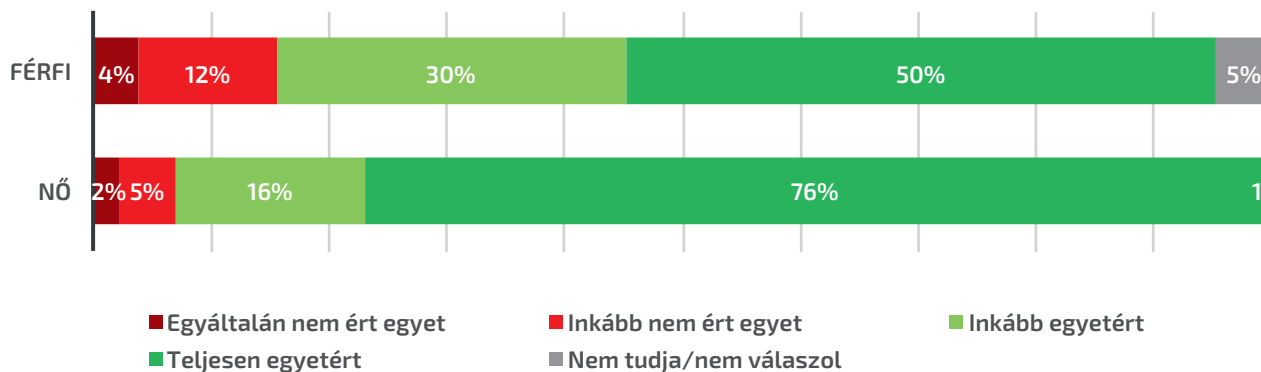
Igazságtalan, hogy Magyarországon a nők sok esetben kevesebb fizetést kapnak ugyanazért a munkáért, mint a férfiak

A legtöbb kérdéssel ellentétben a pártpolitikai elköteleződés semmilyen hatással nincs a véleményekre, az összes politikai tábor 84–90 százalék közötti arányban utasítja el a nemi alapú diszkriminációt a bérek terén. A nemek szerinti bontásban viszont vannak érdemi különbségek: a nők 12 százalékponttal magasabb arányban tartják igazságtalannak a bérek közötti különbséget (92% vs. 80%), de még így is ötből négy férfi osztja azt az álláspontot, hogy a nőknek nem szabadna kevesebb fizetést kapniuk ugyanazért a munkáért, mint a férfiaknak.

46. ábra

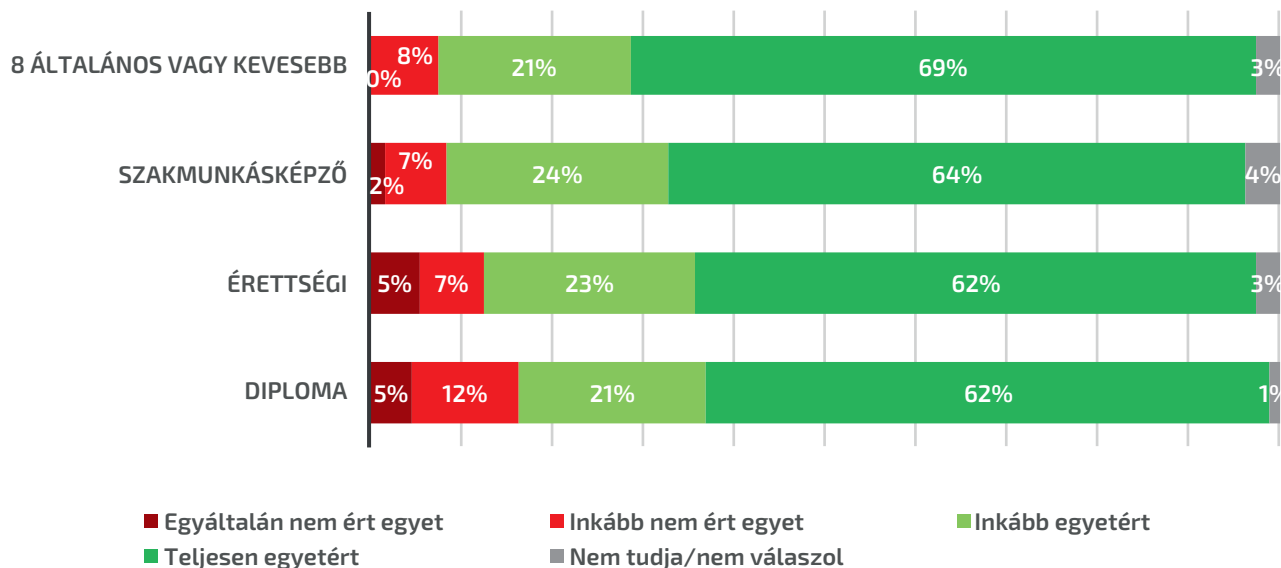
Igazságtalan, hogy Magyarországon a nők sok esetben kevesebb fizetést kapnak ugyanazért a munkáért, mint a férfiak

Meglepő eredményt figyelhetünk meg viszont az iskolázottsági bontást vizsgálva. A képzettebb társadalmi rétegek kevésbé állnak ki az egyenlőség mellett. Míg a legfeljebb 8 általánossal rendelkezők 90 százaléka értett egyet az állítással, addig ugyanez az arány a diplomások körében mindössze 83 százalék. Ez azt jelenti, hogy habár még így is egyértelmű többségben van az értelmiségiek körében a nők és férfiak közötti egyenlőséget támogató álláspont, a bérszakadék tekintetében a várakozásokkal szemben az egyre képzettebb társadalmi csoportok egyre kevésbé gondolkodnak progresszíven ebben a kérdésben. Az életkor és a lakhelytípus nincs szignifikáns hatással a véleményekre.

47. ábra

Igazságtalan, hogy Magyarországon a nők sok esetben kevesebb fizetést kapnak ugyanazért a munkáért, mint a férfiak

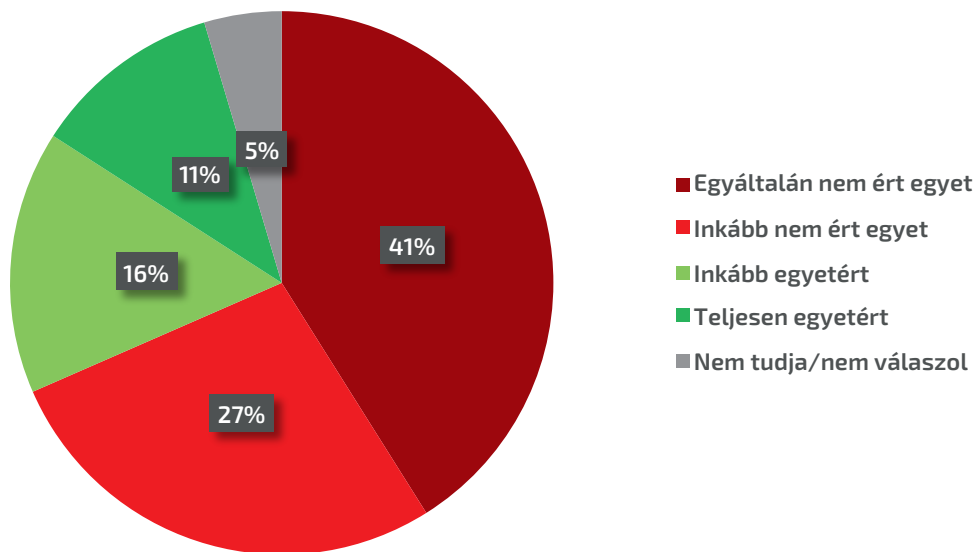

Nők elleni erőszak

Nemcsak a béregyenlőtlenség, hanem a nők elleni erőszak témája iránt is érzékeny a magyar közvélemény. A magyarok többsége (68%) szerint fontos beszélni a nők elleni erőszak kérdéséről, és csak minden negyedik válaszadó bagatellizálta el a kérdést, és vélte úgy, hogy túl van lihegve a nők elleni erőszak témája. Magyarországon egyébként statisztikai adatok szerint hetente egy nő életét követeli a családon belüli erőszak.

48. ábra

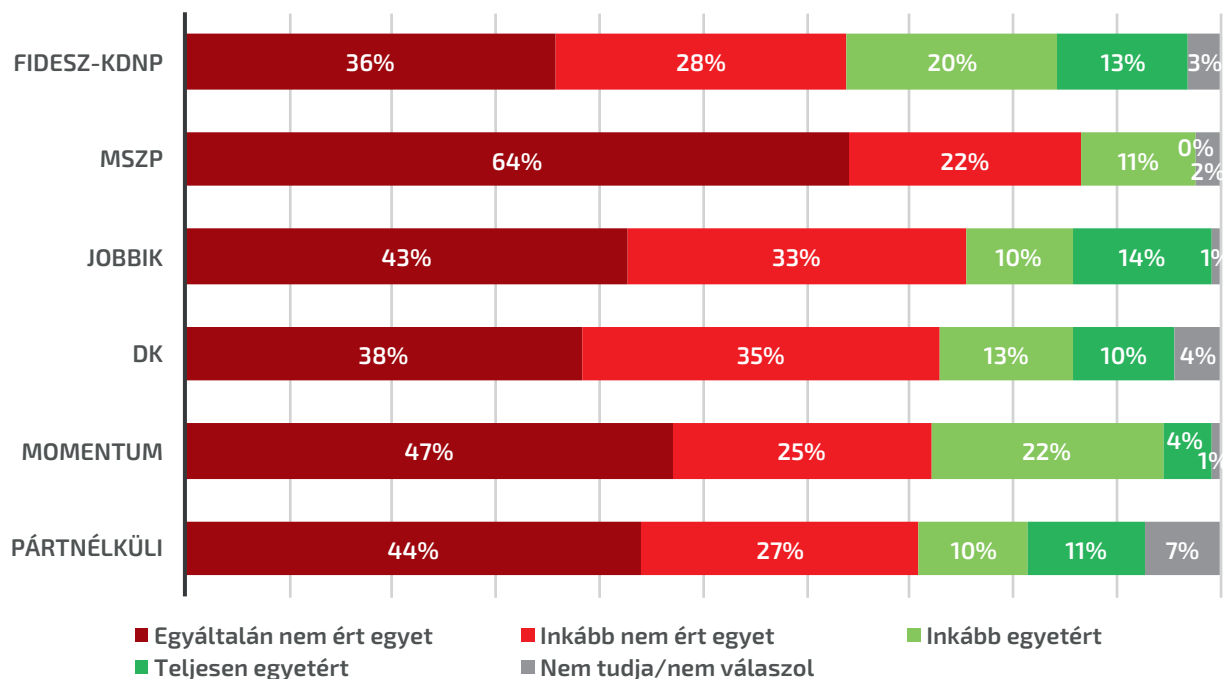
A nők elleni erőszak témája túl van lihegve

A kormánypárti és ellenzéki szavazók véleménye között azonban van érdemi eltérés. A Fidesz táborában 64 százaléknyan nem értettek egyet az állítással, ezzel szemben a Jobbik, a DK és a Momentum szavazói között ugyanez az arány 72–75 százalék között mozog. A leginkább az MSZP szavazói tartják fontosnak a nők bántalmazásának kérdését, 87 százalékuk nem értett egyet az állítással.

49. ábra

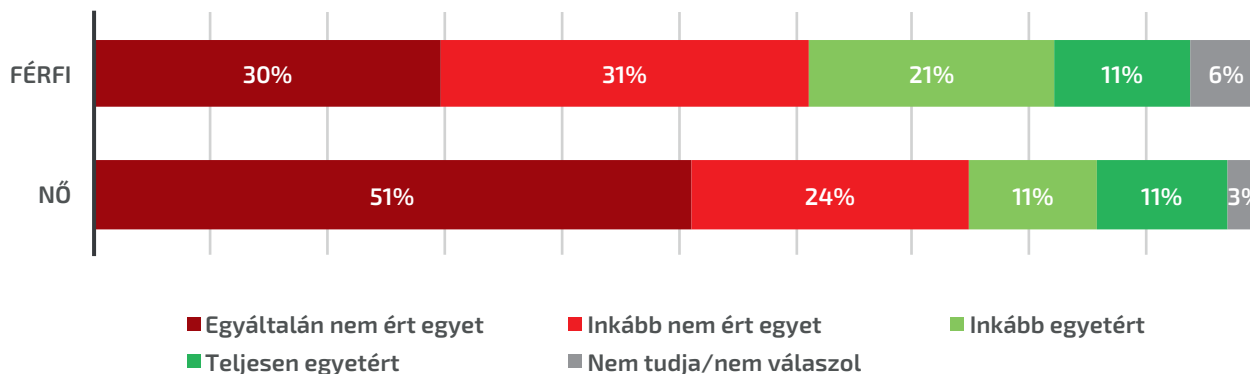
A nők elleni erőszak témája túl van lihegve

A nemi bontást vizsgálva a várakozásoknak megfelelően jelentősen nagyobb arányban tartják fontosnak a kérdést a női válaszadók: 75 százalék nem értett egyet az állítással, míg ugyanez az arány a férfiaknál mindössze 61 százalék. Ezt azt is jelenti egyben, hogy közel minden negyedik nő gondolja úgy, hogy nem kellene ennyit foglalkozni a nők elleni erőszak kérdésével.

50. ábra

A nők elleni erőszak témája túl van lihegve

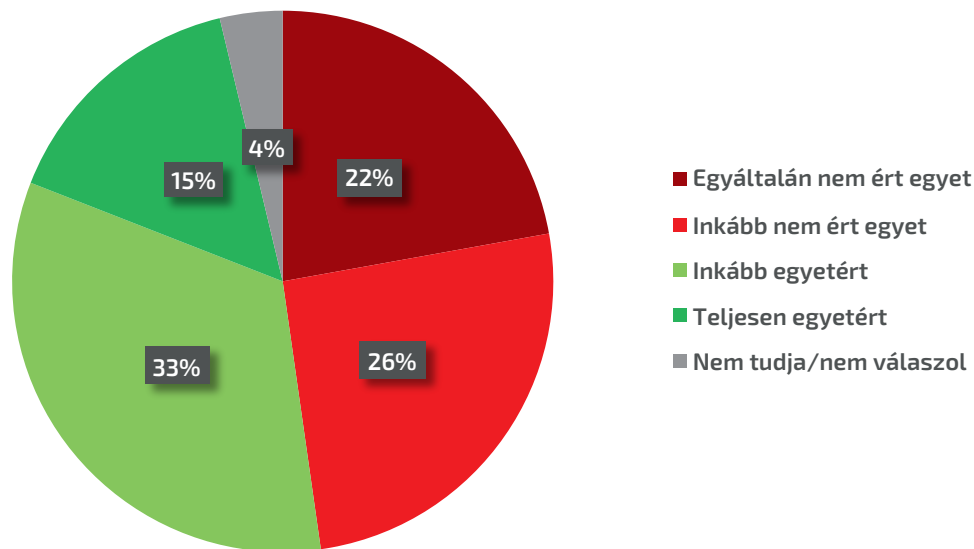
Az előző kérdéshez hasonlóan a nők elleni erőszak témájában is meglepő módon a legképzettebb rétegek a leginkább megengedőek. A diplomások 31 százaléka tartja feleslegesnek a nők elleni erőszakra szóló vitákat, míg ugyanez az arány az alacsony végzettségűek körében mindössze 22 százalék. Jelentős eltéréseket figyelhetünk meg az életkori bontást vizsgálva is: a legfiatalabb, 30 éven aluli korosztály tartja a leginkább súlyosnak a problémát (77%), de átlagon felüli még a legidősebb korosztály (72%) körében is nők elleni erőszak kérdésének fontosnak tartók aránya. A középkorúak körében ezzel szemben 63–64 százalék között változik arányuk. A földrajzi megoszlást figyelve egyértelmű trendet nem olvashatunk ki az adatokból.

Romák felzárkóztatása

Megosztott a magyar társadalom a romák felzárkóztatása kérdésében, ugyanis pontosan ugyanannyian osztják azt az álláspontot, hogy kiemelten kell támogatni roma honfitársaink boldogulását, mint akik szerint nem kell külön figyelmet fordítani a felzárkóztatásukra (48%–48%). Ha a részletes adatokat is megnézzük, akkor az egyes válaszokon belül az elutasítók véleménye markánsabb: míg mindössze 15 százaléknyan választották a „teljesen egyetért” opciót, addig 22 százaléknyan döntöttek az „egyáltalán nem ért egyet” válaszlehetőség mellett. Ez a döntetlen jelentős változás 2018-as eredményeinkhez képest, amikor még csak 36% gondolta úgy, hogy a romák felzárkóztatását kiemelten támogatni kellene, szemben 56%-kal, akik akkor úgy vélték, erre nincs szükség.

51. ábra

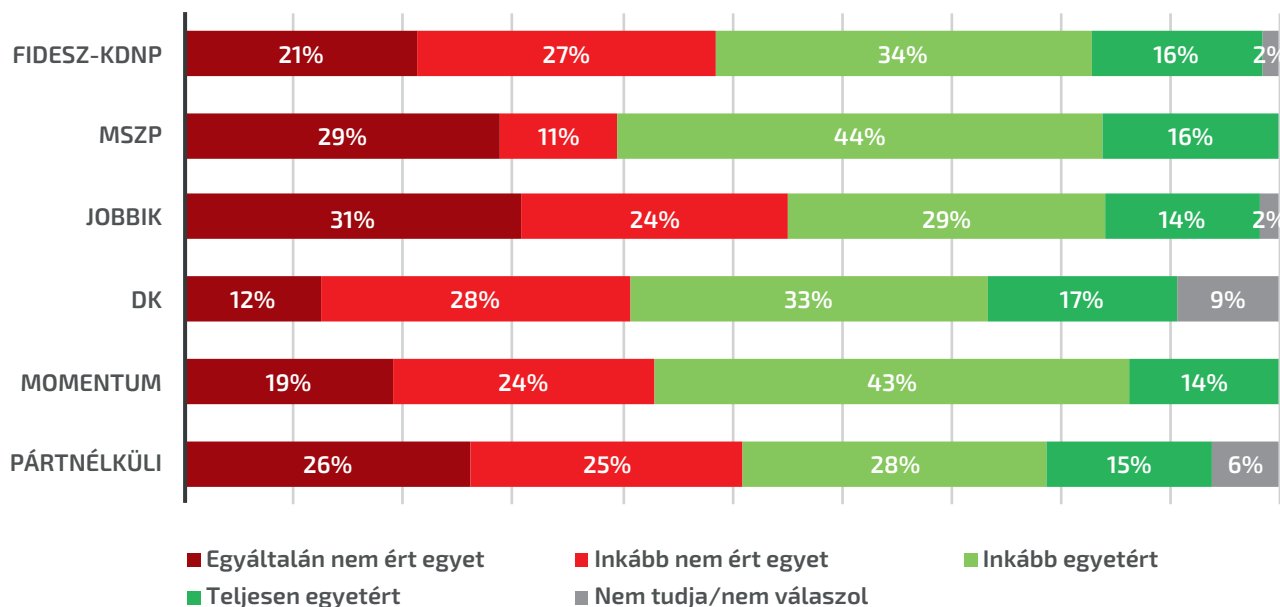
A romák felzárkóztatását kiemelten támogatni kell

A pártovatartozás szignifikáns hatással van a véleményekre: a kormánypárti szavazók véleménye ugyan nem tér el az átlagostól, de a Jobbik szavazói a párt néppárti fordulata ellenére is inkább elutasítóak a romák felzárkóztatása kérdésében: 43 százalékuk értett egyet csak az állítással, míg 55 százalékuk szerint nem kellene kiemelten támogatni a romákat. A 2020-as jobbikosos álláspontja puhább azonban a 2018-as jobbikosokénál: két éve 72% volt körükben az elutasítók aránya. A leginkább az MSZP tábora szorgalmazza a kiemelt integrációs törekvéseket, 60 százalékuk értett egyet az állítással, de a DK (50% vs 41%) és a Momentum (57% vs. 43%) táborában is többségbe került a progresszív álláspont.

52. ábra

A romák felzárkóztatását kiemelten támogatni kell

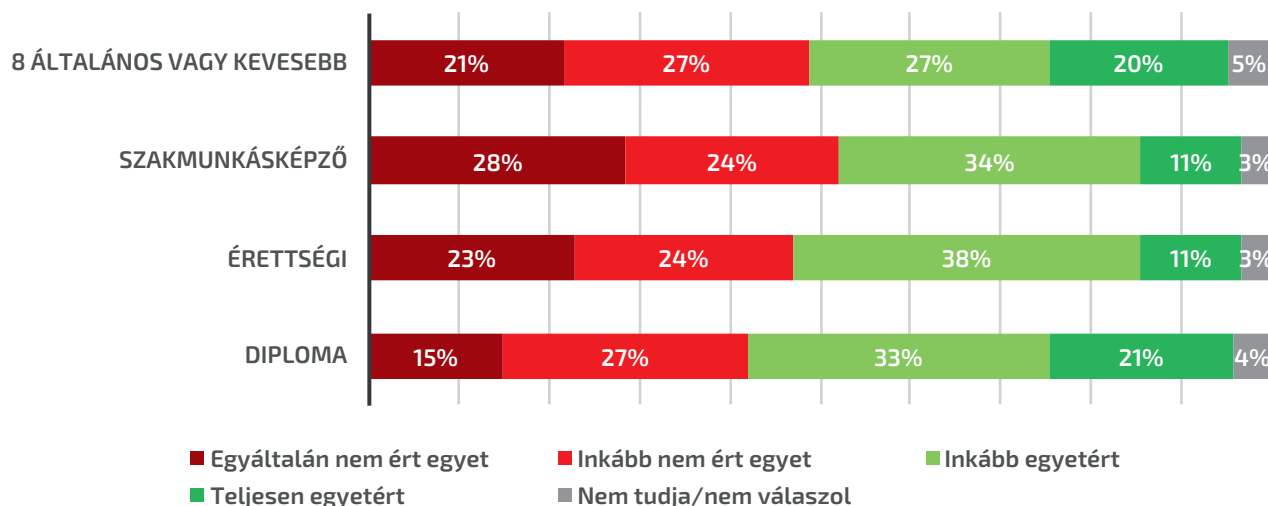
A nemi bontás érdemi különbséget mutat: míg a nők körében szűk többségbe kerültek azok, akik kiemelten támogatnák a romák felzárkóztatását (51% vs. 45%), addig a férfiak körében ugyanekkora arányban került többségbe az elutasító álláspont.

Az iskolázottság szintén összefüggésben áll a romák felzárkóztatásáról kialakított véleményekkel: a 8 általánossal (49% vs. 46%), valamint a szakmunkás papírokkal rendelkezők körében (52% vs. 45%) többségbe került az elutasító álláspont, az ennél képzettebb rétegek pedig egyre inkább szorgalmazzák a romák támogatását célzó állami programokat: habár az érettségizettek körében kiegyenlített a két oldal, addig a diplomások körében már 12 százalékpont a különbség az felzárkóztatást szorgalmazók javára (54% vs 42%).

53. ábra

A romák felzárkóztatását kiemelten támogatni kell

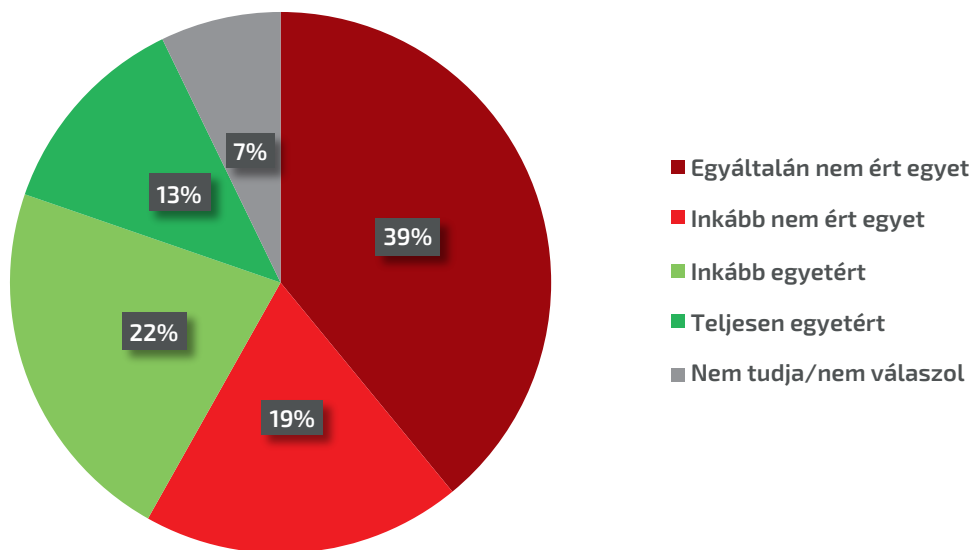
Az életkori bontást vizsgálva azt látjuk, hogy a negyven és ötven év közöttiek várják el a leginkább az államtól (54%), hogy célzott támogatásokkal segítse a romák felemelkedését, az ötvenesek körében viszont az elutasító álláspont került többségbe (52% vs. 45%). A 40 évnél fiatalabbak, és a 60 éven felüliek körében hibahatáron belül találjuk a két oldalt. A településtípus szintén szignifikáns hatással van a véleményekre: a fővárosiak a leginkább progresszívek, 54 százalékuk értett egyet az állítással, a megyeszékhelyeken élők a legkevésbé (43%), az ennél kisebb településeken pedig kiegyenlített a két oldal.

Azonos neműek házassága

Inkább elutasító álláspontra helyezkedik a magyar társadalom az azonos nemű emberek házasságkötésének kérdésében. A megkérdezettek 58 százaléka ragaszkodik ahhoz, hogy a házasság intézménye ne terjedjen ki az azonos nemű emberekre, míg a megkérdezettek valamivel több mint egyharmada (35%) liberalizálná a házasság intézményét. Érdekes, hogy az Integrity Lab 2016-os kutatása² szinte pontosan ugyanilyen eredményeket mutatott (36% vs. 56%), ami azt jelzi, hogy meglehetősen stabilak e kérdésben az állampolgári vélemények, és az elmúlt években egyre gyakoribbá váló homofób kormányközeli megszólalások sem vitték még negatívabb irányba a magyar társadalom hozzáállását a melegházasság kérdéséhez.

54. ábra

Az azonos nemű emberek házasságkötését engedélyezni kellene Magyarországon

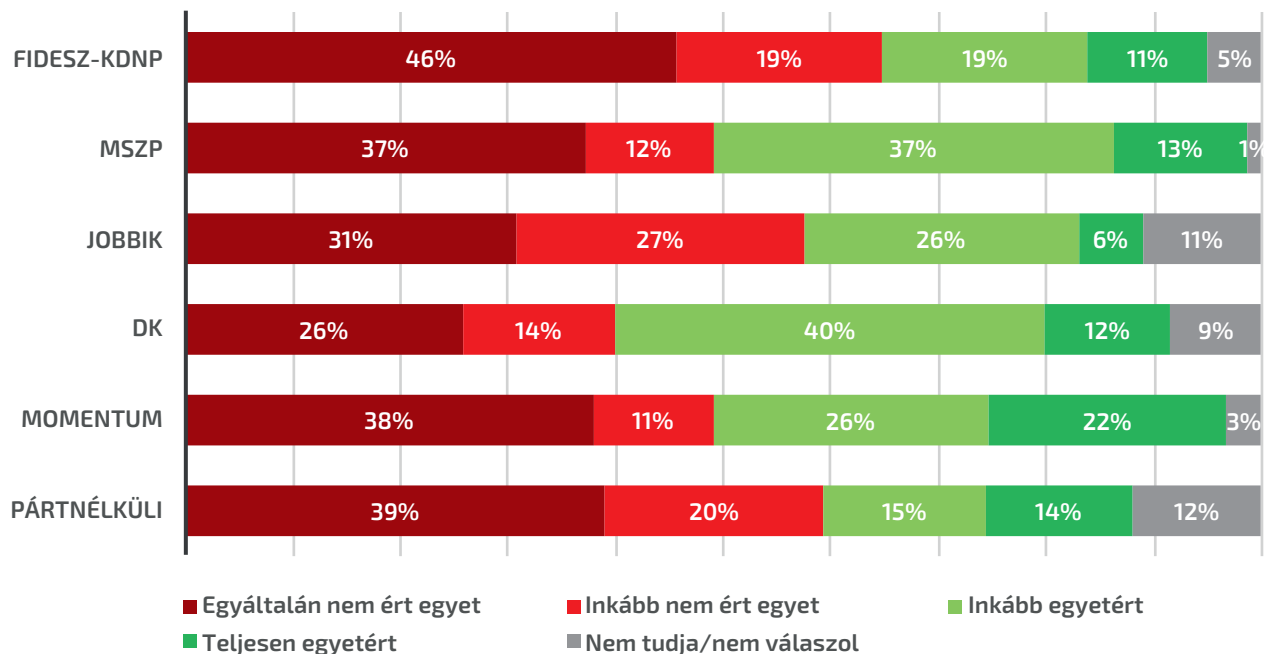

² Integrity Lab (2016): Az egyenlő házasság megítélése a magyar társadalomban. https://budapestpride.hu/sites/default/files/field/file/pride_integrity_hazassag_elemzes.pdf

A párthovatartozás egyértelmű hatással van a meglegházasságról való gondolkodásra: a kormánypárti szavazók körében a legmagasabb az elutasítók aránya, kétharmaduk (65%) nem terjesztené ki a házasság intézményét az azonos neműekre, ráadásul majdnem minden második fideszes (46%) határozottan elutasította a felvetést. Rajtuk kívül egyedül a Jobbik táborában került még egyértelmű többségbe az elutasító álláspont (57% vs. 32%). A leginkább nyitottnak a DK tábora tekinthető (52 százalékuk engedélyezné, 40 százalékuk nem engedélyezné a meglegházasságot), míg az MSZP és a Momentum körében kiegyenlített a két tábor.

55. ábra

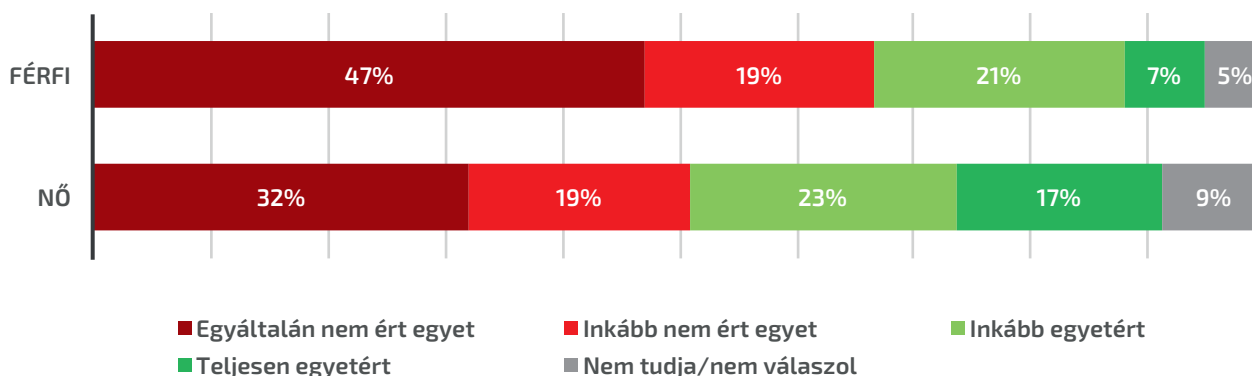
Az azonos nemű emberek házasságkötését engedélyezni kellene Magyarországon

Jelentős, 16 százalékpontos különbséget figyelhetünk meg a meglegházasság kérdésében a férfi és a női válaszadók között, ugyanis amíg a férfiak 67 százaléka zárkózik el a házasság intézményének liberalizációjától (és csak 28% támogatja), addig a nők körében ennél szűkebb többségbe került az elutasító álláspont (51% vs. 40%).

56. ábra

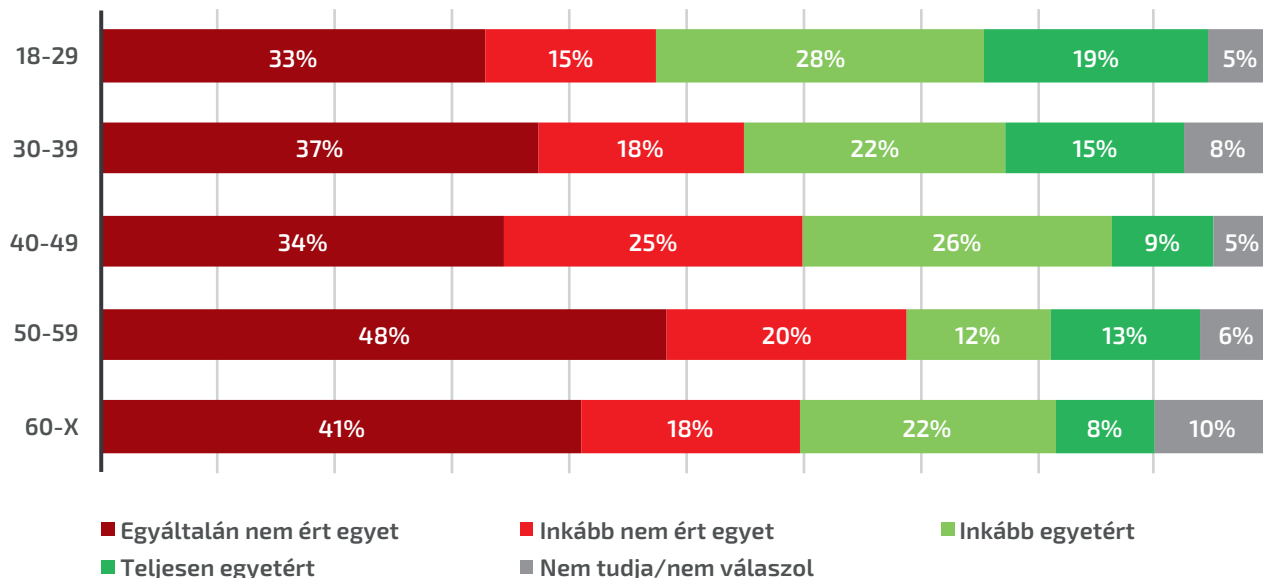
Az azonos nemű emberek házasságkötését engedélyezni kellene Magyarországon

Az iskolázottságot vizsgálva az érettségizettek körében a legmagasabb a meglegházasságot támogatók aránya (40%), míg a többi rétegnél az eltérő válaszmegtagadási arányt is figyelembe véve nagyságrendileg az átlaggal megegyező eredményeket látunk. Az életkor viszont egyértelmű korrelációt mutat a meglegházasságról alkotott véleményekkel: az egyre idősebb válaszadók egyre kisebb arányban tolerálják az azonos neműek között kötendő házasság lehetőségét. A 30 éven aluliak körében teljesen kiegyenlített a két tábor, az 50 és 60 év közöttieknek viszont több mint kétharmada utasítja el a meglegházasság engedélyezését, és a 60 éven felüliek körében is erős többsége (59%) van az elutasító álláspontnak.

57. ábra

Az azonos nemű emberek házasságkötését engedélyezni kellene Magyarországon

A főváros–vidék különbségek is egyértelműen kirajzolódnak a meglegházasságról alkotott véleményekben. A Budapesten élők körében teljesen kiegyenlített a két tábor (47% vs. 46%), míg a vidéken élők esetében mindenhol egyértelmű többségbe kerültek az ellenző álláspontok – a leginkább egyébként a kisvárosokban élők körében erős az elutasítás, igaz, a megyeszékhelyeken élők körében kiemelkedően magas válaszmegtagadási arányt (17%) figyelhetünk meg.

Összességében megállapítható, hogy a gazdaságpolitikai kérdésekhez képest az identitáspolitika tekintetében már jóval kevésbé progresszívek a magyarok. A nemi egyenjogúság kérdésében – legalábbis a vizsgált dimenziókat figyelembe véve – viszonylag nyitottnak tűnik a magyar társadalom; egységesen kiállnak a férfi–női bérszakadék ellen, és többségben vannak azok, akik komoly problémának tartják a nők elleni erőszak kérdését. A magyarországi roma közösségek jövőjét tekintve erősen megosztottak a magyarok abban, hogy milyen szintű állami szerepvállalásra van szükség a felzárkóztatásuk érdekében. A meglegházasság kérdésében pedig továbbra is inkább konzervatívnak tekinthető a magyar társadalom, igaz, e téren talán az is meglepetésnek tekinthető, hogy az azonos nemű emberek házasságának támogatottsága az évek óta tartó kormányközeli negatív megszólalások ellenére is stagnál.

6. A kormány és az ellenzék hitelessége

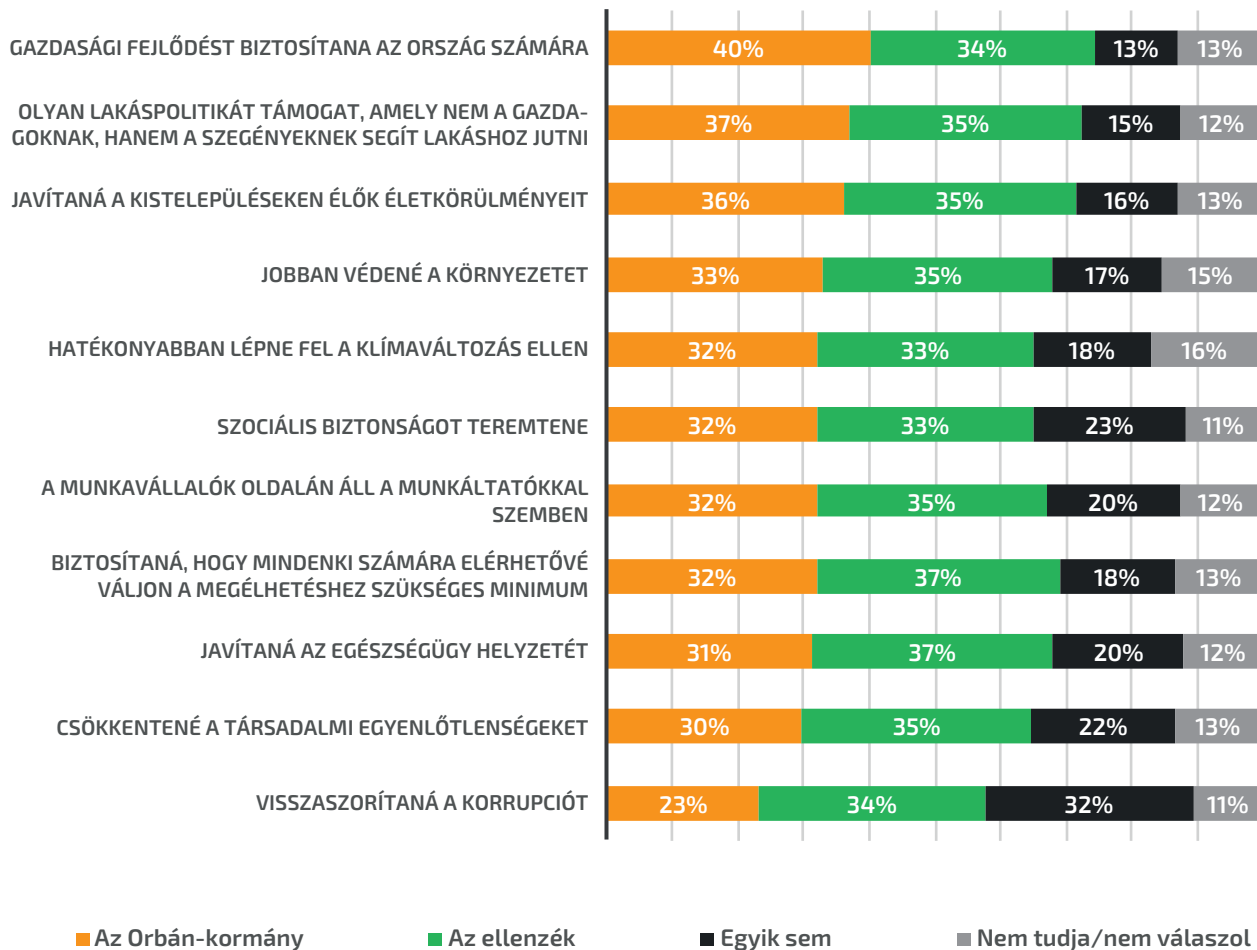

Kutatásunk záró részében felmértük, hogy a magyarok a kormányt vagy az ellenzékét tartják hitelesebbnek különböző ügyekkel és szakpolitikákkal kapcsolatosan. Az Orbán-kormányt a legtöbben a gazdasági fejlődés biztosításában (40%), a lakáspolitikában (36%) és a falusi életkörülmények javításában (36%) tartják hitelesnek. Ez az a három terület, amelyen az egyesült ellenzékkel szemben is előnyben van a kormány, igaz a hibahatárt meghaladó előnye (6 százalékpont) egyedül a gazdaságpolitika terén van a kormánynak.

Az ellenzék a legnagyobb fölényel a korrupcióellenes küzdelem terén vezet: 34% tartja az ellenzékét hitelesebbnek, 11 százalékponttal többen, mint amennyien a Fideszt. A hitelesség terén az ellenzék szempontjából kedvező témák terén a korrupciót az egészségügy (37%, 6 százalékpont előny), a létminimum biztosítása (37%, 5 százalékpont előny) és az egyenlőtlenségek csökkentése (35%, 5 százalékpont előny) követi. A válaszadók ugyan hibahatáron belül (1–3 százalékponttal), de szintén az ellenzékét tartják egy árnyalattal hitelesebbnek a környezetvédelem, a klímapolitika, a szociális biztonság megteremtése, valamint a munkavállalók megvédésének kérdéseiben. Fontos hozzátenni, hogy a kormány és az ellenzék hitelességéről általában a válaszadók kétharmada tudott véleményt alkotni valamely oldal mellett, egyharmaduk egyiket sem tartja hitelesnek vagy nem tudott választ adni a hitelességi kérdésre.

58. ábra

Ön szerint az Orbán-kormány vagy az ellenzék hitelesebb a következő kérdésekben?

A kormánypárti-ellenzéki törésvonal teljes mértékben magyarázza, hogy a válaszadók melyik oldalt tartják hitelesebbnek. Az összes témát átlagolva az Orbán-kormányt hitelesebbnek gondolók aránya a kormánypártiak között 71%, míg az ellenzéki pártok között csak 3–8%. Az ellenzék hitelesebbnek gondolók átlaga természetesen a kormánypártiaknál a legalacsonyabb (8%), az MSZP-nél a legmagasabb (87%), ezt követi a DK (82%), a Momentum (77%), majd a Jobbik (70%). A párt nélküliek között 16% a kormányt, 22% az ellenzék hitelesebbnek – a bizonytalanok passzivitását magyarázza, hogy közel kétharmaduk egyik oldalt sem látja hitelesnek.

A kormánypártiak között kimagasló az Orbán-kormány hitelessége a gazdasági fejlődés biztosításának terén (83%) – ez megerősíti a 2020. tavaszi „Orbán10” kutatásunk eredményeit a Fidesz gazdasági legitimitációjának fontosságáról a saját választói szemében. Ugyanakkor a Fidesz-szavazók fele szerint is a korrupció a párt gyenge pontja: a kormánypárti szavazók mindössze 52 százaléka tartja a kormányt e téren hitelesebbnek az ellenzékénél.

Az ellenzéki választók között az egyes ügyek terén nagyon hasonlóak az arányok a hitelesség megítélésében, igazi különbségek inkább az ellenzék alkotó egyes pártok támogatói között vannak. A vizsgált kérdésekben trendszerűen megmutatkozik, hogy az MSZP-szek vannak a legjobb véleménnyel az ellenzéki összefogás hitelességéről, őket a DK-sok követik, a Momentum szavazói egy fokkal kevésbé lelkesek, és a Jobbik támogatói között találjuk a legtöbb szkeptikust. Ez azonban még körükben is azt jelenti, hogy 10-ből 7 jobbikos az ellenzék hitelesebbnek tartja az Orbán-kormányt.

A párt nélküliek között a kormányt hitelesebbnek tartó válaszadók aránya a gazdasági fejlődés és a lakáspolitikai terén a legmagasabb (25% és 24%), a többi ügyben 10–19% közötti. Az ellenzék hitelesebbnek tartó párt nélküliek aránya az ügyek között kevésbé szór (23–25%-os).

Szintén általános érvénnyel megállapítható, hogy a legfeljebb 8 általánost végzettek többsége a kormányt tartja hitelesebbnek, míg a diplomások az ellenzék hitelesebbnek tartják. A kormány és ellenzék ügyeken átívelő hitelességi átlaga 36%–27% a legelső iskolázottsági csoportban, 34%–39% a diplomások között. A legfeljebb 8 általánost végzettek a munkavállalók képviseletében és az egyenlőtlenségek csökkentésében tartják az ellenzék legnagyobb arányban hitelesebbnek (30–30%). Ugyanebben a csoportban a kormányt a gazdasági fejlődés (45%), a lakhatás (43%) és a falusi élet javításának (41%) elősegítésében tartják a legnagyobb arányban hitelesebbnek. A diplomások szerint az ellenzék hitelessége az egészségügy (43%), a környezetvédelem (42%), a szociális lakáspolitikai (41%) és a létminimum biztosítása (41%) tekintetében emelkedik ki. Az Orbán-kormány hitelessége a diplomások körében is a gazdaságpolitika terén a legmagasabb (40%).

A legfiatalabb és a legidősebb korosztályban is kis többségében vannak a legtöbb témában azok, akik az ellenzék hitelesebbnek tartják. A 18–29 évesek között az ellenzék hitelességi aránya a korrupció elleni fellépéshez kapcsoló-

dóan volt a legmagasabb (37%), ettől alig marad le az egyenlőtlenségek csökkentése, a falusi élet javítása és az igazságos lakhatás (mindegyik 36%). A legidősebbek szerint az ellenzék hitelessége a munkavállalók érdekképviselőinek (40%), az egyenlőtlenség csökkentésének és a létminimum biztosításának ügyeiben (39%–39%) a legmagasabb. Az Orbán-kormány hitelességi aránya a 18–29 éves korosztályban a gazdasági fejlődés és falusi élet javításának ügyeiben a legmagasabb (34%–34%). A kormány leghitelesebb ügyei a 60 év felettiek között átfednek a fiatalokéval: itt is a gazdasági fejlődés (40%), a falusi élet javítása (38%), valamint az igazságos lakhatás (39%) vezetnek.

Budapesten és a falvakban jelentősen különböznek a hitelességi ráták. A fővárosban az ellenzék vezet, a kistélepléseken a kormány. Budapesten az ellenzék leghitelesebb ügyei az egészségügy (48%), a falusi élet javítása és az egyenlőtlenségek csökkentése (47%–47%). A falvakban ezek a létminimum biztosítása (35%), korrupció elleni harc és a munkavállalók védelme (32%–32%). A Budapest–vidék különbség még a zöld ügyekben mutatott hitelesség terén is világosan látszik: míg a budapestiek körében az ellenzék 10 ponttal vezet (43% vs. 33%) az Orbán-kormány előtt a klímaváltozás elleni harcban, addig falun 11 ponttal többen (36% vs. 25%) tartják a kormányt még e téren is hitelesebbnek, mint az ellenzéket. Összességében azonban kijelenthető, hogy a gazdaságpolitikai hitelesség az Orbán-kormány szempontjából egyelőre mindent visz: a kormány leghitelesebb ügye a falvakban (44%) és Budapesten is (37%) a gazdasági fejlődés biztosítása.

